

Postoje žáků středních škol k přistěhovalectví

Bc. Ladislav Petráš

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ladislav Petráš**
Osobní číslo: **H150127**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Postoje žáků středních škol k přistěhovalectví**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti historie migrace, imigrační politiky a současné přistěhovalecké krize.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DRBOHLAV, Dušan. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie. ISBN 978-80-7419-039-1.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PALÁT, Milan. Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie. ISBN 978-80-7418-228-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. Migrace a kulturní konflikty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

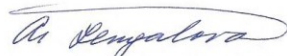
Datum zadání diplomové práce:

22. listopadu 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

20. dubna 2017

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

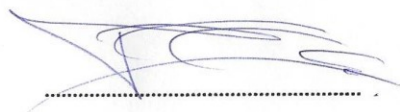
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17. 4. 2017

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vědného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ústředním tématem diplomové práce jsou postoje žáků středních škol k přistěhovalectví. Práce si klade za cíl si zmapovat postoje a názory námi dotazovaných respondentů. Konkrétně zkoumá platnost jednotlivých postojů vůči přistěhovalectví, které jsou dále seskupeny pěti tematických oblastí. Získaná data odhalují míru tolerance žáků vybraných středních škol vůči přistěhovalectví a radikálnost v jednotlivých postojích. Teoretickými východisky jsou teorie týkající se problematiky přistěhovalectví, migrace a uprchlictví. Pozornost je taktéž věnována kategoriím postoj, předsudek či stereotyp a jejich důležitosti při vzniku společenských interakcí u dospívajících žáků. Dále je práce zaměřena na oblast multikulturalismu a multikulturní výchovy, jakožto prostředku výchovy k toleranci.

Klíčová slova:

migrace, přistěhovalectví, přistěhovelec, cizinec, uprchlík, multikulturalismus, multikulturní výchova, postoj, předsudek, stereotyp

ABSTRACT

The central topic of the diploma thesis is attitudes of secondary school student towards immigration. The goal of the thesis is to map attitudes and opinions of interviewed respondents. In detail, it examines validity of particular attitudes towards immigration which are grouped in five thematic areas. Collected data reveals the level of tolerance in students of chosen secondary schools towards immigration and radicalism in individual attitudes. Theoretical sources are theories concerning immigration issues, migration, and refugees. Attention is also paid to categories of attitude, prejudice or stereotype and their importance for the development of social interactions in adolescent students. Further, the thesis focuses on the area of multiculturalism and multicultural education as a tool of education for toleration.

Keywords:

migration, immigration, immigrant, alien, refugee, militarism, multicultural education, attitude, prejudice, stereotype

Děkuji doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce, za cenné rady, ochotu a vstřícnost, s kterou se mi po celou dobu věnoval při zpracování mé diplomové práce.

Poděkování patří také vedení středních škol a respondentům, kteří mi byli nápomocni při provádění dotazníkového šetření.

„Lhostejnost ke druhým a lhostejnost k osudu celku je přesně tím, co otvírá dveře zlu.“

Václav Havel

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM.....	12
1.1 O STAVU VÝZKUMNÉHO TÉMATU V LITERATUŘE.....	12
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	15
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM.....	15
2 PROBLEMATIKA PŘISTĚHOVALECTVÍ VE SPOLEČENSKÝCH A HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH.....	19
2.1 PŘISTĚHOVALECKÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY	20
2.2 POBYT CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	21
2.3 UPRCHLÍCI V ČESKÉ REPUBLICE.....	25
3 MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST A ŠKOLA.....	33
3.1 MULTIKULTURALISMUS	34
3.2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVOU K TOLERANCI	35
3.3 POSTOJE, PŘESVĚDČENÍ, STEREOTYPY A PŘEDSUDDKY VE SPOLEČNOSTI.....	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	52
4 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍLE VÝZKUMU	53
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE VÝZKUMU	53
4.2 DESIGN VÝZKUMU.....	54
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	55
4.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY.....	55
4.5 POPIS SBĚRU DAT	57
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT.....	58
5.1 ANALÝZA DAT.....	58
5.2 PREZENTACE ZÁVĚRŮ.....	96
5.3 DISKUSE A DOPORUČENÍ.....	98
ZÁVĚR	100
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	102
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	110
SEZNAM GRAFŮ	111
SEZNAM TABULEK.....	113
SEZNAM PŘÍLOH.....	114

ÚVOD

Problematika migrace je stará jako lidstvo samo. Migrace pomáhala utvářet dějiny a proměňovala svět k dnešní podobě, kdy se otázky přistěhovalectví a národní identity staly aktuální. Nejedná se ale o nový fenomén, pouze se změnila povaha migrace a její vnímání současnou společností.

V současné době patří problematika přistěhovalectví k stále diskutovanějším tématům. Zvýšená míra přistěhovalectví negativně ovlivňuje všeobecnou náladu nejen v Evropě, ale téměř na celém světě. Ve společnosti dochází k protichůdným tendencím. Na jedné straně se prosazuje tolerance k minoritním skupinám, podpora demokratické multikulturní společnosti a multikulturní výchovy ve školách, zatímco na straně druhé dochází k narůstání nevráživosti ve společnosti, posilování negativních postojů, předsudků a etnických stereotypů, umocňované mediálním obrazem imigrantů. Dochází ke krizi multikulturní společnosti.

Hlavním cílem práce je zjistit, jaké postoje zastávají žáci vybraných středních škol k problematice přistěhovalectví, zda se jejich postoje liší v závislosti na pohlaví a příslušnosti respondentů k vybraným školám. Dalším cílem této práce je zvýšit informovanost o problematice imigrace, racionalizace postojů žáků, odstranění předsudků a stereotypů. Za přínos práce považujeme zlepšení informovanosti žáků středních škol o problematice přistěhovalectví, odhalení předsudků a získání zpětné vazby pro učitele multikulturní výchovy.

Úvodní kapitola teoretické části se věnuje teoretickým východiskům a pojmům. Uvádíme zde ukotvení problematiky v odborné literatuře, vztah tématu k sociální pedagogice a také základní pojmy a jejich charakteristiku. Druhá kapitola podrobněji zkoumá problematiku přistěhovalectví ve společenských a historických souvislostech. Hlavní pozornost je věnována přistěhovalecké politice České republiky, konkrétně pak pobytu cizinců na území a azylové politice České republiky. Součástí této kapitoly je zakotvení tématu v legislativě České republiky. Kapitola je doplněna aktuálními imigračními statistickými daty.

Obsahem třetí, závěrečné kapitoly, je multikulturní stránka problematiky přistěhovalectví. Popisuje teorii a praxi multikulturní výchovy v českých školách. Svoji pozornost jsme zaměřili na realizaci multikulturní výchovy na středních školách v návaznosti na základní vzdělávání a její ukotvení v rámcových vzdělávacích programech.

Blíže jsme se také věnovali postojům, předsudkům a etnickým stereotypům. V závěrečné části třetí kapitoly uvádíme vybrané realizované výzkumy.

Cílem empirické části bylo zjistit postoje žáků vybraných středních škol v městě Přerově k přistěhovalcům. V rámci těchto postojů jsme zkoumali především míru jejich tolerance vůči přistěhovalcům. Zajímala nás průměrná míra souhlasu v jednotlivých výrocích i ve vybraných oblastech. Zde jsme se také zaměřili na to, zda jsou rozdíly v postojích k přistěhovalcům mezi oběma vybranými školami, mezi maturitními a nematuritními obory a mezi žáky, kteří mají multikulturní výchovu a těmi, kteří ji nemají.

Základní metodou teoretické části bylo studium odborné literatury, časopisů, zákonů a internetových zdrojů. Praktickou část jsme realizovali kvantitativním výzkumem, konkrétně dotazníkovým šetřením. Souhlas s tímto šetřením nám poskytlo Gymnázium Jakuba Škody v Přerově a Střední škola technická Přerov. Souhlasy ředitelů obou škol a dotazníky žáků jsou přílohou diplomové práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM

Z pohledu současných dějin sehrávala Evropa až do 2. světové války roli kolonizátora a původní evropští obyvatelé odcházeli osídlivat jiné kontinenty. Evropské mocnosti jako Velká Británie, Nizozemí, Francie, Španělsko nebo Portugalsko se snažily prostřednictvím koloniální politiky zvýšit svou politickou moc i bohatství. Po 2. světové válce ale migrační vlna obrátila svůj směr a původně kolonizátorská Evropa se stala z kontinentu emigrace kontinentem imigrace. Se vzrůstajícími problémy, které přinášela migrace, rostla citlivost států k migračním tokům. (Baršová a Barša, 2005, s. 7)

S tím, jak se měnila společnost ve světě, proměňovala se i česká společnost. Problematika přistěhovalectví se stala součástí každodenního života také naší společnosti, především po listopadu 1989, kdy došlo k uvolnění do té doby nepropustných hranic.

Současná česká společnost je nucena čelit novým hrozbám vyplývajícím z aktuální mezinárodní politické situace. Strachu z přistěhovalectví napomohla medializace kriminality přistěhovalců v okolních státech, i teroristické útoky, ke kterým došlo ve Francii, Německu, Turecku, Anglii i Rusku. Negativní atmosféru ve společnosti podporují xenofobní výroky některých významných osobností a předvolební prohlášení politiků. Netvrdíme, že není třeba se bát, ale je důležité rozlišovat reálnou hrozbu a s tím související oprávněný strach a předsudky převládající ve společnosti.

Na aspekty života v demokratické společnosti související s kulturní a sociální rozmanitostí má děti připravit multikulturní výchova. Multikulturní výchova se stala součástí rámcových vzdělávacích programů a získala si tak své pevné postavení ve vzdělávání dětí a mládeže. Předpokládáme tedy, že současní středoškolští žáci již mají za sebou několik let multikulturní výchovy. Jejich postoje k přistěhovalcům by měli být otevřenější a měli by umět pracovat s předsudky a etnickými stereotypy, které se ve společnosti objevují.

1.1 O stavu výzkumného tématu v literatuře

Diplomová práce zasahuje svým charakterem do třech oblastí, tj. přistěhovalectví, multikulturní výchovy a postojů. První oblast pohlíží v širším měřítku na problematiku přistěhovalectví. K této oblasti se vztahuje řada odborné literatury. Kniha od Dušana Drbohlava *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* (Drbohlav, 2010) přibližuje vývoj migrace v České republice s důrazem na popis demografických, ekonomických, politických či postojových pohledů. Kniha nabízí

systematický popis migrační reality pomocí známých i méně známých skutečností a souvislostí. Další významnou publikací je kniha *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Baršová a Barša, 2005), nabízející analýzu vybraných imigračních a integračních politik a historický náhled na imigrační politiku České republiky.

Přistěhovalecká politika České republiky je upravována řadou mezinárodních i českých právních norem. Tyto právní normy určují podmínky pobytu cizinců na jejich území. Každá země zastává určitou migrační politiku, to platí i pro Českou republiku. Součástí ústavního pořádku České republiky je Usnesení č. 2/1993 Sb. – Listina základních práv a svobod (1993b, s. 23), která v čl. 43 uvádí, že *Česká a Slovenská Federativní Republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.*

Podmínky, za kterých mohou uprchlíci žádat o nějakou z forem mezinárodní ochrany, tj. azylu nebo doplňkové ochrany, jsou popsány v zákoně č. 325/1999 Sb. o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (tzv. Zákon o azylu). Podmínky vstupu cizinců na území České republiky, vycestování cizince z České republiky a také podmínky pobytu cizince na území České republiky stanoví zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Jedná se o základní legislativní dokumenty upravující přistěhovaleckou politiku České republiky.

Druhou oblastí, které se podrobněji věnujeme v diplomové práci, je problematika multikulturní výchovy. Návody na praktickou aplikaci multikulturní výchovy do výuky nalezneme v řadě publikací, například kniha *Náměty pro multikulturní výchovu* (Cílková a Schönerová, 2007) poskytuje řadu pestrých aktivit, které mají dětem přiblížit základní informace o jiných státech a lidech vybraných národností pobývajících v České republice. Kniha podněcuje zájem o nové a zajímavé informace a podporuje touhu po vzdělávání. Nabízené aktivity jsou bez problémů aplikovatelné také na střední školy. Praktické návody aplikace multikulturní výchovy do středoškolské výuky nabízí publikace *Metodika pro realizaci multikulturní výchovy formou zážitkové pedagogiky* (Preissová a Šotola, 2012).

Nejenom další aktivity, ale také rozsáhlý odborný přehled nabízí Jan Buryánek ve své publikaci *Interkulturní vzdělávání* (Buryánek, 2002). Nalezneme zde například podrobný popis cílů, etap a metod multikulturní výchovy (respektive v terminologii autora interkulturní vzdělávání). Stručnější přehled, avšak stejně odborně vyčerpávající, podává Jakub Hladík ve své publikaci *Multikulturní výchova (Segregace a integrace menšin)* (Hladík, 2006). Autor zde popisuje multikulturalismus a multikulturní společnost. Podrobně se věnuje multikulturní výchově, její terminologii i vztahu k některým vědním disciplínám a národnostním menšinám. Objasňuje postup integrace obyvatel do nového prostředí a mapuje aktuální témata soužití v multikulturní společnosti.

Další významnou publikací je kniha *Výchova k toleranci a proti rasismu* (Šišková, 1998; Šišková, 2008). Kniha ze sociologického a právního hlediska vysvětluje zdroje a formy rasismu a netolerance, charakterizuje současnou multikulturní společnost. Dále popisuje základní informace o národnostních menšinách, a nabízí hry a cvičení pro žáky.

Zařazení multikulturní výchovy do škol vychází ze zásad a obecných cílů vzdělávání uvedených v *zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* (Česko, 2004). Z oblasti školství jsou základními dokumenty řešícími ukotvení multikulturní výchovy *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (2007a) a *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* (2007b).

Postojům se velmi podrobně věnuje Gordon Willard Allport ve své publikaci *O povaze předsudků* (2004, Allport). Tuto publikaci již řadíme mezi klasická díla a řada odborníků se k ní ve svých odborných publikacích a článcích stále vrací. Kniha pohlíží z různých úhlů na otázku předsudků. Autor si zde všímá toho, co je nám vrozeno a jakou roli hraje výchova, kultura, vlastní zážitky ve vztahu ke vzniku negativních postojů, předsudků a stereotypů ve společnosti. Druhou významnou publikací, obsáhle popisující postoje, je kniha *Človek v spoločnosti: základy sociálnej psychologie* (Krech, Crutchfield a Ballachey, 1968).

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

V naší diplomové práci jsme se zabývali postoji studentů středních škol v Přerově vůči přistěhovalcům. Žáci si v tomto věku vytváří své názorové postoje, stereotypy či předsudky. Předpokládáme, že na vývoj jejich postojů má vliv mnoho faktorů. Za jeden z nejdůležitějších faktorů považujeme výuku multikulturní výchovy, jakož to součásti sociální pedagogiky. Osobnost multikulturně kvalitně vybaveného pedagoga může formování postojů těchto žáků výrazně ovlivnit.

Z hlediska prevence patologického chování by měla snížit napětí a tvorbu negativních předsudků v naší společnosti. Žákům v tomto věku je často ze strany médií předkládán negativní obraz o dnešní přistěhovalcecké krizi. Je třeba si uvědomit, že tento problém má dalekosáhlejší rozměr, než je pouze území České republiky nebo Evropy, ale že jedná o celosvětový problém. Jakožto takovému by se k němu mělo přistupovat s patřičnou důležitostí a vážností. Je tedy zcela zřejmé, že právě dospívající žáci se s tímto problémem budou stále častěji setkávat a řešit ho dalších několik let.

Zde spatřujeme velký potenciál sociální pedagogiky, která může pomocí multikulturní výchovy snížit radikálnost postojů dospívajících žáků a pomoci tak začlenit či integrovat přistěhovalce do naší společnosti. Cílem této snahy by měla být multikulturně vyspělá společnost bez radikálních postojů, která je připravená pomoci přistěhovalcům se začleněním do naší společnosti. Předpokládáme, že nikdo z nás by nechtěl, aby zde docházelo ke střetu kultur, kdy jejich vyhocení by mohlo mít velice negativní dopady na všechny bez rozdílu rasy, náboženství a vyznání.

1.3 K základním pojmům

Stěžejním termínem práce je migrace a důsledky, které z ní vyplývají. Pokud by neexistovala migrace, pravděpodobně by nebylo potřeba multikulturní výchovy, anebo by její náplň byla zcela odlišná od její současné podoby. Multikulturní výchova se nezabývá pouze integrací cizinců, ale i dalšími minoritními a majoritními skupinami, tvořící celou multikulturní společnost.

Migrace je chápána v nejširším pojetí jako přesun lidí. Jedná se o pohyb osob, skupin nebo větších celků obyvatel v geografickém a sociálním prostoru. Migrace je z pohledu sociologického chápána jako přechod člověka nebo skupiny osob z jedné společnosti do jiné. Z geografického pohledu považujeme za migraci trvalou nebo přechodnou změnu

místa pobytu. Lidé se mohou stěhovat dobrovolně, ale v případě válečných konfliktů mluvíme o tzv. nedobrovolné migraci. (Jandourek, 2001, s. 159)

Migrovat můžeme v rámci jednoho domu, v rámci České republiky, ale také v rámci celého světa. Z tohoto hlediska lze migrace dále rozdělit na migraci vnitřní a vnější. Vnitřní migrace probíhá v rámci České republiky, lze ji chápat jako stěhování obyvatel mezi městy, z vesnic do měst i naopak. (Jandourek, 2001, s. 159)

Za nejčastější příčiny vnitřní migrace považujeme stěhování za práci, studiem případně vstupu do manželství (respektive registrovaného partnerství). S ohledem na téma diplomové práce se budeme věnovat vnější migraci, konkrétně imigraci cizinců na naše území. (Jandourek, 2001, s. 159)

S termínem migrace tedy úzce souvisí pojmy emigrace a imigrace neboli **přistěhovalectví**. Rozdíl je ve směru pohybu osob. Emigrace je stěhování obyvatel směrem z domovského území. Za imigraci, respektive přistěhovalectví, naopak považujeme přesun cizinců směrem na naše území. (MVČR, 2017a)

V rámci imigrace se na území cílové země usazují imigranti. **Imigrant** je cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru, jeho pobyt může být přechodný nebo trvalý. Imigranti mohou přicházet do země legálně, ale také nelegálně. Za **cizince** pak považujeme osobu bez občanství státu, ve kterém žije. *Pro účely zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.* (MVČR, 2017a).

Často skloňovanými pojmy vedle termínu imigrant jsou termíny azylant a uprchlík. Za **uprchlíka** (MVČR, 2017a) považujeme *státního příslušníka třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu.* V České republice je osoba s postavením uprchlíka označována jako **azylant**. (MVČR, 2017a)

Tyto termíny úzce souvisí s **mezinárodní ochranou**. *Mezinárodní ochrana je zastřešujícím pojmem pro azyl a doplňkovou ochranu. Jako ochranný institut se v České republice poskytuje právě buď ve formě azylu nebo doplňkové ochrany cizincům (tj. příslušníkům třetích států nebo osobám bez státní příslušnosti) v souvislosti s jejich pronásledováním nebo hrozícím skutečným nebezpečím vážné újmy* (MVČR, 2017a). Azylové a přistěhovalecké politice České republiky se podrobněji věnujeme v samostatné kapitole.

S migrací lidí vzniká prostředí, v němž dochází k setkávání různých navzájem se lišících kultur. Toto prostředí nazýváme multikulturní prostředí a dochází v něm k tzv. multikulturalismu. *Multikulturalismus je proces výměny různých kulturních hodnot mezi různými sociokulturními skupinami a zároveň je to stav plurality kultur ve vyspělých zemích.* (Hladík, 2006, s. 8)

Multikulturalismus považuje za předmět zkoumání multikulturalitu. Tyto dva termíny jsou si blízké, jejich význam je ale odlišný. Multikulturalita je realita, která objektivně existuje, aniž by byla závislá na našich názorech. Multikulturalismus je určitá ideologie či představa, s kterou můžeme, ale nemusíme souhlasit. Vychází z ideologie, že všechny lidské kultury, rasové a etnické společenství jsou si rovny a že tyto skupiny jsou schopny vytvářet společenství, aniž by přišli o své vlastní tradice a hodnoty. Každá kultura je z pohledu multikulturalismu jedinečná a přináší svůj specifický vklad do lidské historie a rozvoje celé civilizace. (Průcha, 2011, s. 149)

S multikulturním prostředím souvisí potřeba **multikulturní výchovy**. Než ale budeme definovat pojem multikulturní výchova, začneme nejprve charakteristikou pojmu kultura. Jandourek (2001, s. 136) uvádí více významových charakteristik pojmu. Pro tuto práci budeme chápat kulturu jako *souhrn vzorců chování v konkrétní sociální skupině bez ohledu na její velikost a trvání, případně jako souhrn symbolických systémů a obsahů v dané společnosti (náboženství, umění, vědění) v protikladu k její materiální výbavě. Multikulturní výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat* (Průcha, 2006, s. 15).

Allport (2004, s. 41) definuje **postoj** jako *mentální nebo nervový stav pohotovosti, který má motivující nebo brzdící vliv na chování a to vůči objektům a situacím, s nimiž je individuum v relaci.*

V práci se dále často objevuje termín **žák**, jež označuje *člověka v roli vyučovaného subjektu, bez ohledu na jeho věk* (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 389). Často se pro žáky střední školy používá označení student. Zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) používá obecný termín žák, proto i my budeme toto označení v naší práci preferovat.

Ve školském zákoně je popsán termín **střední vzdělávání**. Podle tohoto zákona *střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané*

v základním vzdělávání, důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Středné vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti. (Česko, 2004, s. 10279)

2 PROBLEMATIKA PŘÍSTĚHOVALECTVÍ VE SPOLEČENSKÝCH A HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH

Území současné České republiky patřilo od poloviny 19. století k vystěhovaleckým krajům. Výjimkou bylo pouze období dvou návratových vln po skončení světových válek (tj. 1918-1920 a 1945-1949). V historii byla spíše než imigrace problémem hospodářsky podmíněná emigrace a v období politických zvrátů emigrace z politických důvodů. Po skončení 2. světové války až do roku 1989, v době tzv. sovětského socialismu, se prakticky neseťkáme se spontánními imigračními tlaky. (Baršová a Barša, 2005, s. 205)

Po roce 1989 došlo k významným změnám v migrační politice České republiky. Česká republika se proměnila v relativně otevřenou zemi se stabilní ekonomikou bez válečných konfliktů. Díky těmto skutečnostem se stala přitažlivou pro obyvatele z cizích zemí. Do té doby značně izolovaná země se stala dostupnou a s tím přišla potřeba vytvářet novou legislativu, která by tuto situaci podrobněji upravovala. (Baršová a Barša, 2005, s. 205)

V roce 2007 se Česká republika plně zapojila do Schengenské spolupráce a v noci z 20. na 21. prosince byly zcela zrušeny kontroly na hranicích České republiky. Hraniční kontroly na mezinárodních letištích v rámci letů uvnitř Schengenského prostoru byly zrušeny 30. března 2008. Češi získali s otevřením hranic nové cestovní možnosti, ale současně byli nuceni si postupně zvykat na migrační vlny i na jejich regionální a globální dopady. (Baršová a Barša, 2005, s. 7)

Lidé dnes přichází do České republiky z různých důvodů. Opouštějí svou vlast a hledají u nás to, co ve své vlastní zemi nenalézají. Důvodem může být pracovní příležitost, potřeba najít bezpečné místo pro rodinu, náboženská svoboda nebo svoboda projevu. Někteří přicházejí a žádají o azyl, jiní se snaží finančně zabezpečit rodinu. Do České republiky přijíždí samostatně anebo sebou berou celou rodinu. Vznikají tak minoritní skupiny, které se snaží splynout s naší společností. (Cílková a Schönerová, 2007, s. 11)

Jak jsme již zmínili, příčiny migrace mohou být různé. V odborné literatuře se objevuje tzv. „Push-pull“ teorie, kterou podrobně rozpracoval Everett S. Lee (1996). Podle této teorie je migrace způsobena tzv. „push and pull factors“, tedy faktory tlaku a tahu. „Push“ faktory chápeme jako výslednici sil, které migranta vypuzují ze země svého původu. Jedná se o faktory spojené s oblastí původu. Jedná se například o špatné podmínky k bydlení, absence pracovních příležitostí, špatná zdravotní péče, chudoba, hladomor, válka, strach z pronásledování, přírodní katastrofy, sucho. (Lee, 1996, s. 47-57)

„Pull“ faktory naopak zahrnují síly, které migranta přitahují do cílové země. Těmito faktory jsou lepší podmínky pro život, například lepší vzdělání, zdravotní péči a pracovní možnosti, dále třeba politická a náboženská svoboda či bezpečnostní důvody. Mezi faktory, které vstupují do rozhodování o migraci a procesu migrace dále řadíme tzv. „Intervening obstacles“ což jsou překážky v procesu migrace a tzv. „Personal factors“, které lze chápat jako osobnostní faktory. (Lee, 1996, s. 47-57)

2.1 Přistěhovalecká politika České republiky

Přistěhovalecká politika České republiky je upravována řadou vzájemně provázaných mezinárodních i Českých právních norem. Tyto normy upravují pohyb migrantů přes státní hranice a jejich pobyt na území cílové země. (Drbohlav, 2010, s. 69)

V roce 1990 byl přijat zákon č. 498/1990 o uprchlících, upravující pobyt zvláštních skupin cizinců přicházejících nejenom z oblastí válečných konfliktů, kteří potřebovali pomoc od společnosti. Podle §2 tohoto zákona bylo přiznáno postavení uprchlíka *cizinci, který má ve státě, jehož státní občanství má, odůvodněný strach z pronásledování z důvodů rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro politické přesvědčení.* (Česko, 1990, s. 1854.)

V roce 1992 byl přijat nový zákon, zákon č. 123/1992 Sb. o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky, který nahradil do té doby platný zákon č. 68/1965 Sb. o pobytu cizinců na území Československé socialistické republiky. Tento zákon již rozlišoval krátkodobý, dlouhodobý a trvalý pobyt, avšak povolení trvalého pobytu bylo umožněno pouze za účelem sloučení rodiny, v jiných humanitárních případech nebo v případě politického zájmu. Již tento zákon ale neumožňoval vyhostit cizince v případě, že by byl ohrožen jeho život nebo svoboda z rasových, náboženských respektive politických důvodů. (Česko, 1992, s. 730-735)

Zákon přijatý v roce 1992 příliš nereguloval příliv cizinců, cílem zákona bylo spíše sledovat a evidovat migranty přicházející na naše území. Zároveň si ponechával možnost policejně zasáhnout proti nelegální migraci a cizincům, jež nerespektovali zákony naší země. Přínosem zákona byla možnost požádat o povolení k pobytu přímo z území České republiky, nikoli pouze ze zahraničí. Cizinec tak mohl vstoupit na naše území jako turista a svůj pobyt mohl legalizovat až později, když se usadil a našel si práci. Cizinec měl sice

možnost přijít na naše území, prakticky ale jediná cesta jak se mohl trvale usadit, bylo uzavřením manželství s českým občanem. (Baršová a Barša, 2005, s. 221-222)

Zákon č. 123/1992 Sb. o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky byl nahrazen **zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky**. Ve stejném roce vznikl také **zákon č. 325/1999 Sb. o azylu**, který nahradil zákon č. 498/1990 Sb. o uprchlících. Tyto dva zákony považujeme za klíčové legislativní dokumenty migrační politiky v České republice. V roce 2015 byla schválena rozsáhlá novelizace obou zákonů, jedná se o zákon č. 314/2015 Sb., díky kterému došlo k některým zásadním změnám v oblasti přistěhovalecké politiky. Například došlo ke zrušení institutu úmyslu požádat o udělení mezinárodní ochrany v České republice a došlo také k novému nastavení lhůt pro vydání rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany, stanovení lhůt pro soudy v případech rozhodování o žalobách proti negativnímu rozhodnutí o mezinárodní ochraně. (Česko, 2015, s. 4202; MVČR, 2017f, s. 20-21)

2.2 Pobyt cizinců na území České republiky

V České republice mají dnes cizinci několik možností jak legálně pobývat na našem území. Občané přicházející ze zemí Evropské unie a ze států tzv. Evropského hospodářského prostoru (Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska) nepotřebují k pobytu v naší zemi žádné povolení. (MZVČR, 2017a)

Podle zákona č. 326 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů rozlišujeme pobyt přechodný a trvalý. Cizinec může **přechodně pobývat** na území bez víza, na základě krátkodobého víza, na základě dlouhodobého víza, povolení k přechodnému či dlouhodobému pobytu a na základě výjezdního příkazu (Česko, 2011, s. 2287). Cizinec může na území České republiky také pobývat trvale. V následujícím textu uvedeme základní informace o jednotlivých typech pobytu, tak aby bylo zřejmé, jaký je mezi nimi rozdíl. Konkrétní podmínky pro jednotlivé typy pobytů a jejich podrobná specifikace jsou uvedeny v příslušném zákoně č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců. Tento zákon se nevztahuje na cizince, kteří žádají o nějakou z forem mezinárodní ochrany. Mezinárodní ochraně se budeme podrobněji věnovat v následující kapitole 2.3.

Vstup na území České republiky je spojen s vízovou povinností. **Bezvízový vstup** na území České republiky se týká především obyvatel členských států schengenského prostoru, Bulharska, Rumunska, Chorvatska, Kypru a obyvatel dalších zemí, které jsou od

tohoto požadavku osvobození. Seznam zemí osvobozených od vízové povinnosti je v příloze diplomové práce.

Vízovou povinnost, tj. vstup na základě **krátkodobého víza**, má k 29. 3. 2017 celkem 105 států, jejich seznam je uveden v příloze diplomové práce. **Vízum k pobytu nad 90 dní (dlouhodobé vízum)** se uděluje cizinci, který plánuje setrvat na území České republiky déle než 3 měsíce a opravňuje jej k opakovanému vycestování a vstupu na území České republiky. Důvodem dlouhodobého pobytu může být například společné soužití rodiny, studium anebo vědecký výzkum. Naopak již není možné žádat o dlouhodobé vízum za účelem zaměstnání. Pro tento případ se žádá o tzv. zaměstnaneckou kartu. (MVČR, 2015, s. 5)

Rozlišujeme následující možnosti **přechodného pobytu** (MVČR, 2015, s. 5-11; Česko, 2011, s. 2287-2316):

- **Přechodný pobyt na území bez víza** na základě dohody o bezvízovém styku anebo na základě zrušení vízové povinnosti. Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mohou pobývat na území České republiky bez omezení. Občan EU si může požádat o potvrzení o přechodném pobytu občana Evropské unie (obdobně to platí také pro rodinného příslušníka občana EU). Povolení k přechodnému pobytu není povinné, ale vyplývá z něj řada výhod, například pokud chtějí přihlásit automobil na české SPZ, koupit v České republice nemovitost či zažádat o půjčku nebo úvěr v bance. Po pěti letech nepřetržitého pobytu si může občan EU požádat o povolení k trvalému pobytu.
- **Přechodný pobyt na území na krátkodobá víza** se týká zemí s vízovou povinností. Cizinec může pobývat na našem území na základě tzv. krátkodobého víza. Doba jeho pobytu v případě tzv. turistického víza je omezena na 3 měsíce, tj. pobyt v maximální délce 90 dní v jakémkoli 180denním období. U obyvatel zemí s vízovou povinností se dále limituje pobyt počtem možných vstupů v daném období.
- **Přechodný pobyt na území na dlouhodobé vízum nebo na povolení k dlouhodobému pobytu.** Zde zákon rozlišuje přechodný pobyt na dlouhodobé vízum, přechodný pobyt na diplomatické vízum (týkající se cizinců využívajících příslušných výsad a imunit) a přechodný pobyt na základě povolení k dlouhodobému pobytu. Z hlediska struktury zákona o pobytu cizinců je vízum nad 90 dnů prvním povolením k pobytu, o které má cizinec žádat. Maximální platnost víza je 1 rok. Pokud bude chtít cizinec zůstat v České republice déle a bude stále plnit stejný účel pobytu, může si

pobyt prodloužit žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu. Povolení k dlouhodobému pobytu se vydává maximálně na 2 roky. Jak jsme již zmínili speciálním druhem povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání je tzv. **zaměstnanecká karta**. Ta v sobě spojuje oprávnění k dlouhodobému pobytu a oprávnění k výkonu zaměstnání. Dalším speciálním povolením je tzv. **modrá karta**, které jsou určeny pouze pracovníkům s ukončeným vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním.

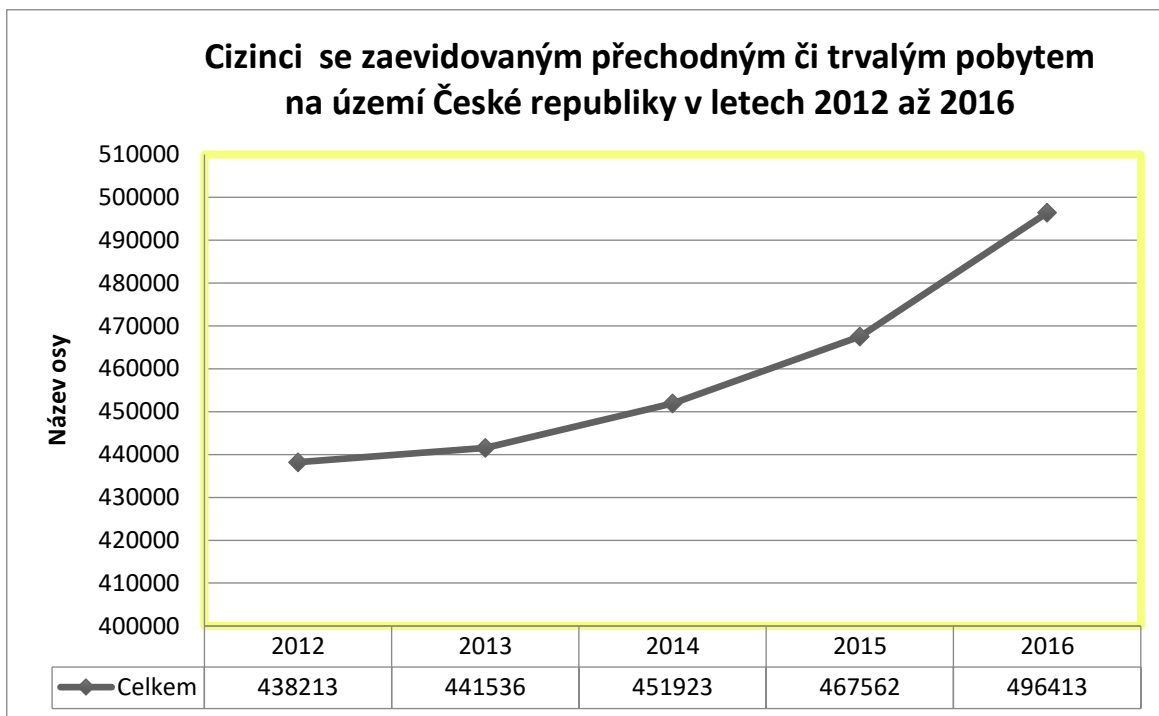
- Poslední možností jak přechodně pobývat na území české republiky je **výjezdní příkaz** a rozhodnutí o povinnosti opustit území. V rámci výjezdního příkazu může cizinec přechodně pobývat na území České republiky po dobu nezbytně nutnou k provedení potřebných úkonů a k vycestování z území. Tato doba je stanovena ve výjezdním příkazu, maximálně však 60 dní. (MVČR, 2015, s. 5-11; Česko, 2011, s. 2287-2316)

Pokud cizinec pobývá na území České republiky dlouhodobě, tedy je zde nepřetržitě alespoň 5 let, může si požádat o **povolení k trvalému pobytu**. Tato podmínka neplatí na děti cizinců s trvalým pobytem. Povolení k trvalému pobytu bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu se vztahuje také na rodinu azylanta, tj. manžela azylanta, pokud manželství vzniklo dříve, než vstoupil azylant na území České republiky a také jedná-li se o nezletilé dítě azylanta. (Česko, 2011, s. 2317)

Vývoj počtu cizinců se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem

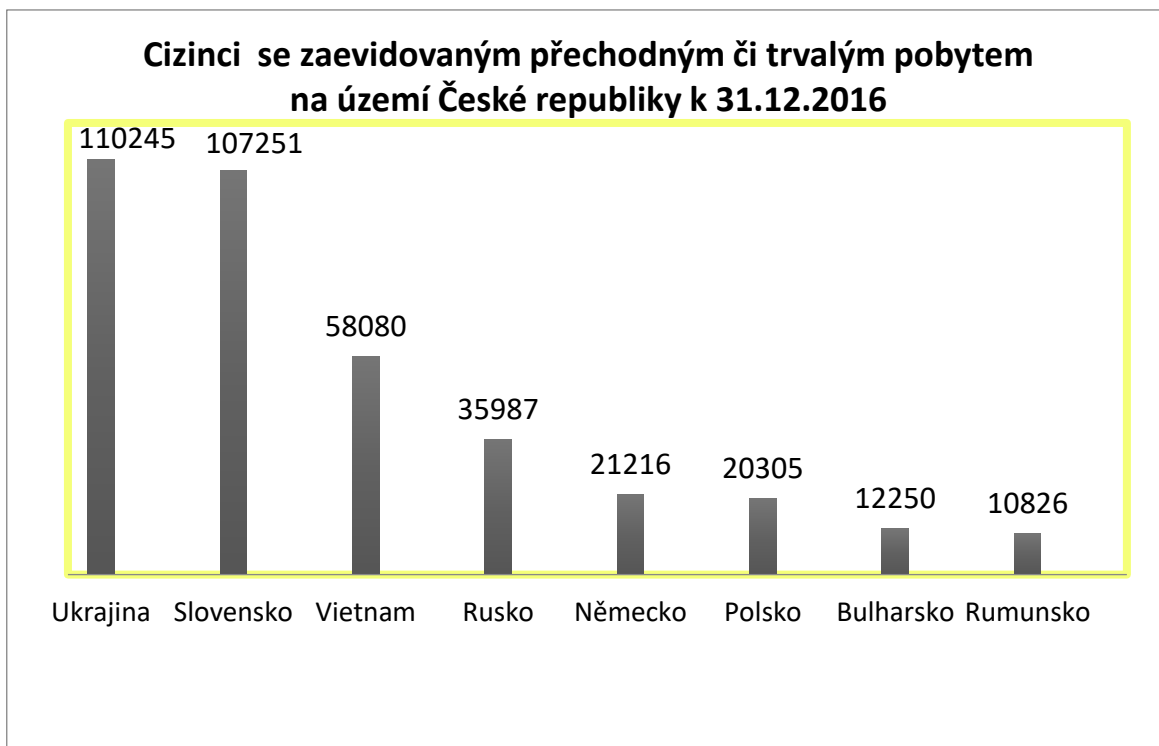
Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, pobyt na území České republiky rozlišujeme na přechodný a trvalý. V následujícím grafu č. 1 znázorňujeme, jak se měnil celkový počet cizinců třetích zemí se zaevidovaným povoleným pobytem na území České republiky a cizinci zemí EU, včetně Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytem na území České republiky v letech 2012 až 2016. Statistiky za posledních 5 let ukazují stoupající tendence v počtu přicházejících přistěhovalců na území České republiky. Tabulka se statistickými daty, je v příloze této diplomové práce. V grafu č. 2 dále uvádíme přehled osmi nejpočetnějších skupin cizinců se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem na území České republiky (k 31.12.2016). Z grafu je zřejmé, že největší skupinu tvoří Ukrajinci, početně druhou největší skupinou jsou Slováci a třetí výrazně menší skupinou, jsou Vietnamci. Následující grafy jsme samostatně vytvořili na základě dat získaných z Informativních přehledů Ministerstva vnitra České republiky (MVČR, 2017b).

Graf č. 1 Cizinci se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem na území ČR

Zdroj: MVČR, 2017b

Graf č. 2 Cizinci se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem na území ČR

Zdroj: MVČR, 2017b

2.3 Uprchlíci v České republice

Migrace obyvatel a osídlování nových míst považujeme z historického hlediska za přirozenou věc. Uprchlíci avšak odchází ze země svého původního domova nedobrovolně a považujeme ho za stav nepřirozený. (Hladík, 2006, s. 57)

Být uprchlíkem není to samé jako být cizincem. Uprchlík je nucen žít v exilu a být závislý na pomoci druhých. Lidé se stávají uprchlíky z důvodu porušování jejich lidských práv. (Buryánek, 2002, s. 236)

Otázka týkající se uprchlíků je v současnosti často skloňována. Ve 20. století dochází k prudkému růstu přílivu uprchlíků, což má za následek nemalé problémy ve společnosti a v neposlední řadě i zvýšené projevy nesnášenlivosti a xenofobie. Po 2. světové válce si většina vyspělých států uvědomila potřebu řešit příliv uprchlíků v mezinárodním měřítku. V návaznosti na tuto situaci byly přijaty mezinárodní smlouvy upravující postavení uprchlíků. (Buryánek, 2002, s. 232)

Významným dokumentem shrnujícím základní lidská práva je Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948, kde již bylo uvedeno právo každého člověka nalézt si v případě pronásledování útočiště v jiných zemích a požádat tam o azyl. Dalším významným dokumentem mezinárodního uprchlického práva je Úmluva o právním postavení uprchlíků, někdy nazývána také jako tzv. Ženevská konvence (respektive Ženevská úmluva). Tato úmluva se vyvinula ze Všeobecné deklarace lidských práv v roce 1951. (Buryánek, 2002, s. 232)

Dalším významným mezinárodním dokumentem je Protokol týkající se právního postavení uprchlíků, tzv. New Yorský protokol, který byl přijat v roce 1967 a rozšířil platnost Ženevské konvence. (Česko, 1993, s. 1035)

Podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků (dále jen Ženevská úmluva) (1993a, s. 1035-1036), je termínem uprchlík označována *osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo odmítá vzhledem ke shora uvedeným obavám, ochranu své vlasti.*

Ženevská úmluva dále řeší základní aspekty života uprchlíků, zaručuje uprchlíkům soubor základních lidských práv např. svoboda vyznání a pohybu, ekonomická a sociální práva, právo na práci, zdravotní péči či veřejné vzdělání, ale také uvádí závazky uprchlíka vůči hostitelské zemi. Považujeme za podstatné zdůraznit články č. 31, 32 a 33, jelikož z pohledu dnešní přistěhovalecké krize je diskutabilní, zda nedochází k jejich porušování v souvislosti se zablokováním tzv. balkánské cesty. (Česko, 1993a, s. 1035-1049)

Podle článku 31 se smluvní státy zavázaly nestíhat pro nezákonný vstup nebo přítomnost takové uprchlíky vstupující na jejich území, kteří přišli ze zemí, kde byl jejich život nebo svoboda v ohrožení. Podle článku 32 smluvní státy nesmí vyhostit uprchlíka, který se nachází v souladu se zákonem na jejich území. Výjimkou by byla situace, při níž by byla ohrožena státní bezpečnost nebo veřejný pořádek. Článek 33 zdůrazňuje, že žádné smluvní státy nesmí vrátit uprchlíka na hranice zemí, kde by byl jejich život či osobní svoboda ohroženy z důvodu jeho rasy, vyznávaného náboženství, národnosti, politického přesvědčení, případně příslušnosti k určité společenské vrstvě. (Česko, 1993a, s. 1040)

Významný je z pohledu dnešní společnosti také článek 4 týkající se náboženství. Podle tohoto článku musí smluvní státy umožnit uprchlíkům žijícím na jejich území stejné zacházení jako s vlastními občany v otázce náboženství, včetně svobody ve způsobu náboženské výchovy jejich dětí. (Česko, 1993a, s. 1037)

Přestože je Česká republika pro uprchlíky spíše tranzitní zemí (pozn. jejich cílovou zemí je Německo), lidé přichází na naše území také cíleně s myšlenkou požádat zde o azyl. Tito lidé se na naše území dostávají dvěma možnými způsoby. Ideální variantou je legální cesta v podobě požádání si a obdržení turistického víza od českého zastupitelského úřadu v zemi původu. Druhou variantou je nelegální a velmi riskantní cesta s pomocí různých převaděčů, kteří drží uprchlíky často v nelidských podmínkách a jež si inkasují za tyto služby nemalé peníze.

Uprchlík přicházející do zemí Evropské unie (případně do Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska) může požádat o nějakou z forem mezinárodní ochrany pouze v jediném státě, která následně posoudí a projedná jeho žádost. Tento mechanismu je označován jako Dublinský systém a vychází z tzv. „once-chance-only princip“. Tento princip má eliminovat situaci, kdy je jeho žádost o mezinárodní ochranu posuzuje více členských zemí a má zamezit účelovému přemísťování žadatele. První Dublinská úmluva byla podepsaná v roce 1990 zejména z důvodu zvyšujícího se počtu žadatelů o mezinárodní ochranu

a z důvodu vytváření prostoru bez vnitřních hranic. V současnosti je platná již třetí podoba Dublinské úmluvy, tzv. Dublin III a připravuje se její revize v podobě Dublinu IV. (MVČR, 2017c)

Aby nedocházelo k rozporům a nejasnostem při určování státu, který bude posuzovat žádost o mezinárodní ochranu, určila Evropská unie přesná kritéria, podle nichž se bude posuzovat příslušnost žadatele k určitému státu. Nejvýznamnějším posuzovacím kritériem jsou rodinné vazby žadatele. Dále zda již nějaký stát žadateli vydal povolení k pobytu anebo vízum. S ohledem na dnešní „Uprchlíckou krizi“ je potřeba zmínit další kritérium a tj. neoprávněný vstup a pobyt. Tedy žadatel bude mít příslušnost ke státu, kde neoprávněně překročil hranice. (Evropská unie, 2013)

Právě v souvislosti s posledním kritériem mají některé okrajové přímořské země Evropské unie (tzv. nárazové země) problém s velkým množstvím uprchlíků, který nejsou schopny zvládnout. Na základě těchto problémů žádají nárazové země Evropskou unii o přerozdělování uprchlíků do dalších států EU a dodržování domluvených kvót.

Mezinárodní ochrana v České republice

Česká republika umožňuje ochranný pobyt státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s pronásledováním. Mezinárodní ochrana má podobu azylu nebo doplňkové ochrany. Žadatel o mezinárodní ochranu musí úspěšně projít celým azylovým řízením a splnit řadu podmínek uvedených v zákoně č. 325/1999 Sb. o azylu (a v zákoně č. 314/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 325). Tento zákon také definuje tři typy azylových zařízení – přijímací středisko, pobytové středisko integrační azylové středisko. V této kapitole krátce shrneme azylovou proceduru a objasníme účel jednotlivých azylových zařízení.

Cesta k získání mezinárodní ochrany na našem území začíná **prohlášením** o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu (dále jen „prohlášení“). Prohlášení lze učinit písemně nebo ústně do protokolu na území České republiky a cizinec v něm projeví vůli získat ochranu před pronásledováním nebo před hrozícím nebezpečím vážné újmy. Prohlášení může učinit policii nebo ministerstvu. Policii tuto žádost může podat na hraničním přechodu, v přijímacím středisku, v zařízení pro zajištění cizinců a v případě že se dostavil dobrovolně

tak také na oblastním ředitelství cizinecké policie. Ministerstvu může učinit prohlášení například ve zdravotnických zařízeních, ve vězení, ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. (Česko, 2006, s. 6036; Česko, 2015, s. 4206)

Jakmile cizinec provede prohlášení, je povinen se do 24 hodin dostavit do **přijímacího střediska**, kde podá žádost o udělení mezinárodní ochrany. Zde se cizinec prokáže platnými doklady, které odevzdá pro potřeby jeho identifikace. Ze stejného důvodu se také podrobí sejmutí otisků prstů a pořízení obrazového záznamu. Cizinec se dále musí podrobit osobní a zdravotní prohlídce. Žadatel o mezinárodní ochranu musí mj. uvést důvody, které jej vedly k odchodu ze země. Za neodůvodněné jsou považovány ekonomické důvody. Naopak za oprávněné důvody považujeme situace, kdy je cizinec pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, případně má strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině či politického postoje. (Česko, 2006, s. 6038-6041)

Tabulka č. 1 Přijímací střediska v České republice

Zastávka u Brna	Havířská 514, P.O.Box 14, 664 84 Zastávka u Brna
Praha – Ruzyně	letišť Praha - Ruzyně, Aviatická 12, 160 08 Praha 6

Zdroj: MVČR, 2017d

Po propuštění z přijímacího střediska má žadatel o udělení mezinárodní ochrany možnost využít ubytování v soukromí. Nevyužije-li této možnosti, je následně přemístěn do pobytového střediska. **Pobytové středisko** slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o udělení azylu, respektive doplňkové ochrany. Žadatel má v azylovém středisku, v němž je hlášen k pobytu, právo na ubytování a stravu, na kapesné a může využívat služeb nabízených zařízení. Pokud mu to jeho finanční a majetkové poměry dovolují, je povinen podílet se na částečné úhradě služeb. V případě že nedosahují finanční prostředky žadatele a společně s ním posuzovaných osob alespoň částce životního minima, má nárok na bezplatné poskytování stravy, ubytování a služeb. (MVČR, 2017d; MVČR, 2017e)

Tabulka č. 2 Pobytová střediska v České republice

Kostelec nad Orlicí	Rudé armády 1000, 517 41 Kostelec nad Orlicí
Havířov	Na Kopci 5, Havířov 4 Dolní Suchá, 735 64 Havířov - Dolní Suchá

Zdroj: MVČR, 2017d

Řízení o udělení mezinárodní ochrany končí pro žadatele negativním či pozitivním rozhodnutím, zamítnutím mezinárodní ochrany a zastavením řízení. Zamítnutí mezinárodní ochrany nastane, pokud je žádost shledána jako neodůvodněná, například u ekonomického uprchlíka. V tomto případě se provádí tzv. zrychlené řízení. V poslední řadě může skončit úplným zastavením řízení, například pokud žadatel přichází ze státu, který Česká republika považuje za bezpečný. (MVČR, 2017e)

Ministerstvo **udělí cizinci azyl**, pokud bylo během řízení zjištěno, že je cizinec pronásledován z důvodu uplatňování politických práv a svobod či pokud je jeho strach z pronásledování odůvodněný. Cizinec může získat azyl také z důvodu sloučení rodiny nebo z humanitárních důvodů. (MVČR, 2017e)

Ministerstvo **udělí cizinci doplňkovou ochranu** v případě nesplnění důvodů pro udělení azylu, avšak bylo-li během řízení zjištěno, že existuje skutečné nebezpečí vážné újmy v případě návratu do jeho vlasti. Za vážnou újmu je považován mj. trest smrti, mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu válečného konfliktu. Doplňkovou ochranu může získat obdobně jako je tomu v případě azylu také rodinný příslušník osoby požívající doplňkové ochrany za účelem sloučení rodiny. (MVČR, 2017e)

K přechodnému ubytování cizinců, jimž byla přiznána mezinárodní ochrana, slouží **integrační středisko**. Doba strávená v integračním středisku slouží zejména k osvojení českého jazyka a získání vlastního bydlení a zaměstnání. Pobyt v integračním středisku je zpoplatněn a časově omezen (max. 18 měsíců). (MVČR, 2017e)

Tabulka č. 3 Integrační azylová střediska v České republice

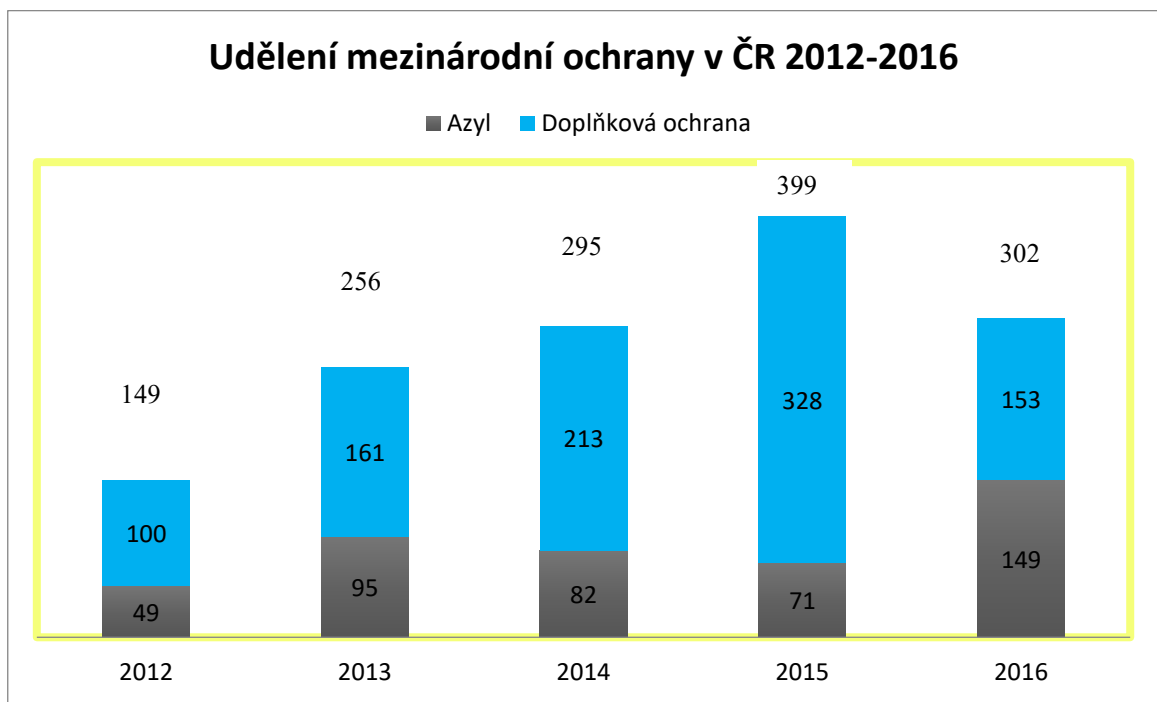
Brno – Židenice	Tovačovského 3, 636 00 Brno 36
Česká Lípa	Jiráskova 609, 470 01 Česká Lípa 1
Jaroměř – Josefov	Palackého 18, P. O. Box 10/P, 551 02 Jaroměř 3
Předlice	Husitská cesta 217/4, 400 05 Ústí nad Labem

Zdroj: MVČR, 2017d

Na základě dostupných statistických dat jsme pro zřehlednění vytvořili grafy znázorňující počty udělení mezinárodní ochrany v České republice za posledních 5 let. Statistická data jsou v příloze této práce.

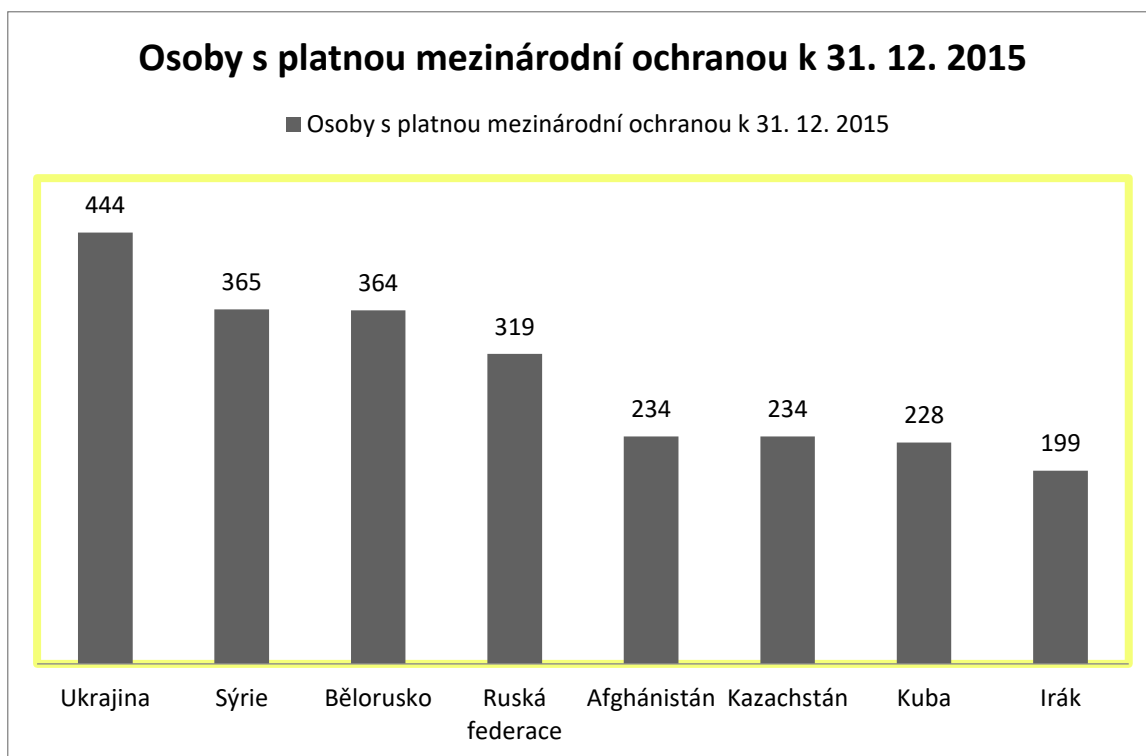
V grafu č. 3 dále uvádíme přehled osmi nejpočetnějších skupin osob s platnou mezinárodní ochranou na území České republiky (k 31.12. 2015). Z grafu je zřejmé, že největší skupinu tvoří Ukrajinci, početně druhou největší skupinou jsou Syřané a třetí skupinu, s téměř stejným počtem osob, tvoří Bělorusové.

Graf č. 3 Udělení mezinárodní ochrany v ČR

Zdroj: MVČR, 2017c

Graf č. 4 Osoby s platnou mezinárodní ochranou

Zdroj: MVČR, 2017c

Současná uprchlická krize v České republice

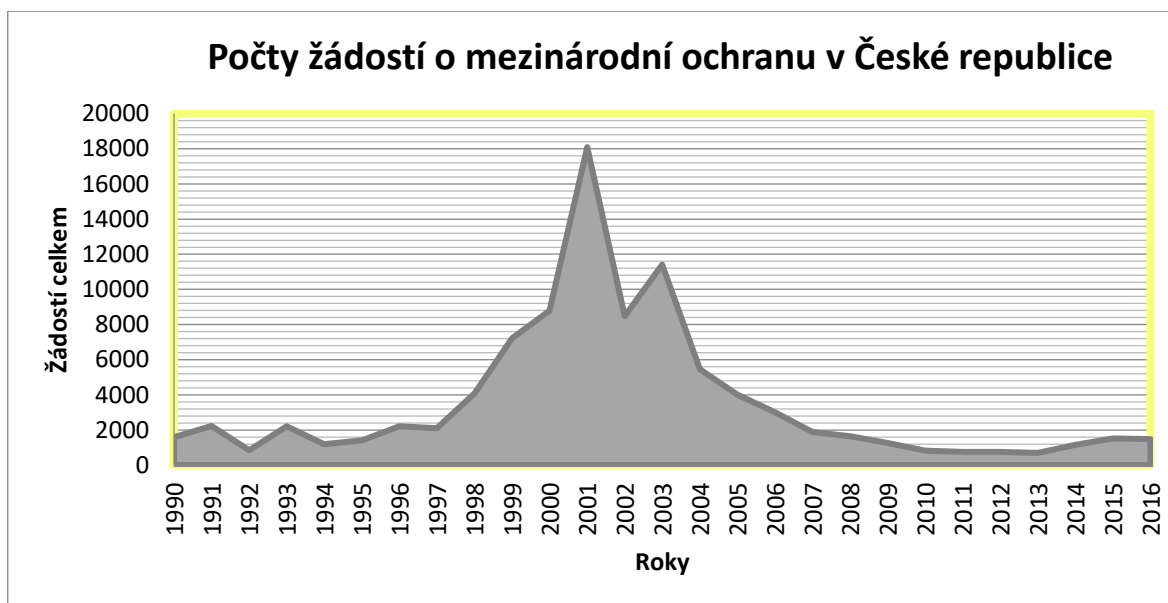
Počátek migrační krize souvisí s tzv. Arabským jarem. Za počátek konfliktu a občanských nepokojů je považován pátek 18.3.2011, kdy došlo ke střetu demonstrujících občanů a bezpečnostních složek. Počáteční snaha udržet mírový průběh revoluce se změnil na demonstrace proti tehdejšímu režimu prezidenta al-Asada. I přes veškeré snahy o uklidnění konfliktu se násilí stupňovalo. (Syrská revoluce, 2015)

Mezinárodní rozměry dostala krize v roce 2015, kdy se radikálně zvýšil počet migrantů prchajících z problémových oblastí, v dubnu roku 2015 se ve středozezemním moři utopilo okolo 1200 lidí. Evropská unie začala uvažovat o systému na přerozdělování uprchlíků. Podle OSN bylo na konci roku 2015 v pohybu okolo 65,3 milionů lidí, což bylo nejvíce od konce 2. světové války. Nejvíce žadatelů o mezinárodní ochranu v celoevropském měřítku bylo z Afghánistánu, Sýrie a Somálska. (Člověk v tísni, 2015; Syrská revoluce, 2015)

Současná uprchlická krize se v porovnání se sousedním Německem České republiky příliš nedotkla. Jak je zřejmé z dostupných dlouhodobých statistických údajů, počty žadatelů jsou ale stále velmi malé, i když podle mediálního obrazu se situace v České republice

může zdát mnohem kritičtější. Na základě dostupných dat jsme vytvořili graf č. 5, z kterého je zřejmé, jak se proměňoval počet žádostí v letech 1990 až 2016.

Graf č. 5 Počty žádostí o mezinárodní ochranu v ČR

Zdroj: MVČR, 2017c

Teroristické útoky (Paříž, Brusel, Berlín, Londýn...) provázející uprchlickou krizí poukázaly na přítomnost teroristů mezi migranty a upozornili na skutečnost přímého ohrožení terorismem. Pozornost veřejnosti se zaměřila na bezpečnostní rizika, jež jsou spojeny s krizí. V České republice byla po teroristickém útoku v Berlíně zvýšena úroveň bezpečnostních opatření. Od ledna 2017 platí na celém území 1. stupeň ohrožení terorismem. První stupeň upozorňuje na existenci obecného ohrožení terorismem, vyplývajícího z mezinárodního postavení České republiky a ze situace v zahraničí, současně ale není známá konkrétní teroristická hrozba na území České republiky. (MVČR, 2017h)

Atmosféra v české společnosti je ale dlouhodobě orientovaná proti přijetí uprchlíků. Z výzkumu, který provádělo Centrum pro výzkum veřejného mínění od září 2015 do února 2017, vyplývá, že okolo 60 % občanů má dlouhodobě negativní postoj k přijímání uprchlíků ze zemí postižených válečným konfliktem. Negativní atmosféru ve společnosti navíc podporuje fakt, že velké množství uprchlíků tvoří tzv. ekonomičtí uprchlíci. (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2017)

3 MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST A ŠKOLA

Česká republika nebyla svým charakterem nikdy přistěhovaleckou zemí. Její zeměpisná poloha v centrální Evropě a absence moře této skutečnosti ještě napomáhaly. Politická situace po roce 1989, vstup naší země do Evropské unie a vytvoření Schengenského prostoru podpořili otevřenost českých hranic. S tím jak se naše společnost proměňovala, musela si zvykat na příchod lidí s odlišnými tradicemi, hodnotami a zvyky vycházející z odlišné kultury. Současná česká společnost je díky přirozenému vývoji **společností multikulturní**. (Preissová, 2014, s. 21-22)

Multikulturní společnost můžeme chápat jako společnost „vícekulturní“. Abychom tedy mohli mluvit o multikulturní společnosti, musí být složena nejméně ze dvou skupin obyvatel, které vyznávají odlišné etnicko-kulturní hodnoty a obývají společný geograficky ohraničený prostor. (Hladík, 2006, s. 6)

Lidé žijící ve fungující multikulturní společnosti se vzájemně respektují, chápou své kulturní odlišnosti, v našem případě odlišnosti etnické. Ve fungující multikulturní společnosti se lidé z rozlišných etnicko-kulturních skupin vzájemně kulturně a politicky podílí na společenském životě, dodržují zákony země, ve které žijí a odmítají netolerantní rasistické a xenofobní projevy. Mezi skupinami naopak dochází k nekonfliktní a vzájemně obohacující komunikaci. (Hladík, 2006, s. 6-7)

Na základě postoje majoritní části společnosti k přítomným menšinám někteří odborníci podrobněji rozlišují společnost multikulturní a interkulturní. Za multikulturní pak považují společnost tvořenou různými etnickými, sociálními a náboženskými skupinami. Menšiny jsou majoritní částí společnosti spíše pasivně tolerovány, než pozitivně hodnoceny a respektovány oproti tomu **interkulturní společnost** se snaží vytvářet pozitivní vztahy mezi jednotlivými kulturami. Interkulturní společnost vytváří předpoklady pro vyrovnání se s předsudky a etnickými stereotypy tak, aby vznikla vzájemně se respektující a tolerující společnost. (Potočková, 1998 cit. podle Šišková, 1998, s. 33-34)

K pojmenování současné společnosti jako interkulturní se obdobně přiklání také Buryánek (2002, s. 12), který uvádí, že *multikulturní společnost může být každá společnost, kde vedle sebe existuje více kultur*. V této společnosti ale může docházet k segregaci jednotlivých skupin a k nechtěné diskriminaci. V interkulturní společnosti naopak dochází k mezikulturnímu dialogu, vzájemné spolupráci a vzájemnému obohacování mezi kulturami. (Buryánek, 2002, s. 12)

Je potřeba ale zmínit, že v odborné literatuře panuje značná terminologická nejednotnost mezi termíny multikulturní a interkulturní. Záleží zde na přístupu konkrétního odborníka, který termín a charakteristiku upřednostňuje. V této práci chápeme multikulturní společnost jako *společnost, ve které se vyskytují skupiny obyvatel, pro něž jsou charakteristické různé duchovní a materiální hodnoty* (Hladík, 2006, s. 6).

3.1 Multikulturalismus

Život ve společnosti složené z různých kultur, vyznávající odlišné ideje a životní styl se stala běžnou součástí mnoha vyspělých zemí. Dříve homogenní země se stávají minulostí a jednotlivé kultury mezi sebou vzájemně koexistují. V tomto smyslu hovoříme o vzniku tzv. **multikulturalismu** ve společnosti.

Jeho předmětem zkoumání je **multikulturalita**, kterou můžeme popsat jako *prostor setkávání příslušníků různých kultur, je naprosto přirozeným jevem, který existuje na naší planetě vlastně od nepaměti a má naprosto konkrétní důsledky v životě člověka, velmi výrazně ho ovlivňuje*. (Šišková, 2008, s. 37)

Pojem multikulturalismus je sice hojně využíván, avšak je obtížně uchopitelný. Jasný popis a charakter multikulturalismu, ke kterému se přiklání řada autorů, uvádí Buryánek (2002, s. 11-12), podle něhož je multikulturalismus:

- **stav společnosti**, který představuje koexistenci různých sociokulturních skupin se specifickými systémy institucí, kulturních tradic, postojů a hodnot. Pojem multikulturalismus je z podle tohoto pojetí chápan neutrálně. Vzájemná soužití jednotlivých skupin neznamena automaticky přítomnost tolerance a respektu ve vzájemných vztazích,
- **proces**, během něhož dochází k výměně kulturních statků, k vzájemnému působení různorodých kulturních systémů, případně i k vytváření systémů kvalitativně nových,
- **vědecká teorie**, zabývající se rozličnými aspekty sociokulturní rozmanitosti, která zkoumá a srovnává odlišné pohledy na svět, různá pojetí skutečnosti a rozdílné vzorce chování, vycházející ze specifické adaptace společností na různá prostředí,

- **společenský cíl**, znamenající úsilí o vytvoření pluralitní společnosti, zahrnující řadu lišících se sociokulturních skupin, v nichž je soužití založeno na principech konstruktivní spolupráce, vzájemného dialogu, rovnosti, respektu a tolerance. Důležitým nástrojem pojetí multikulturalismu jako společenského cíle je právě multikulturní výchova (respektive interkulturní vzdělávání) (Buryánek, 2002, s. 11-12).

Pokud shrneme předchozí charakteristiky, můžeme říci, že *multikulturalismus je proces výměny různých kulturních hodnot mezi různými sociokulturními skupinami a zároveň je to stav plurality kultur ve vyspělých zemích* (Hladík, 2006, s. 8).

Kritika multikulturalismu

Současná doba myšlenky multikulturalismu příliš nepřeje. Můžeme se setkat s řadou protichůdných názorů a polemik i mezi odborníky. Šišková (2008, s. 37-38) upozorňuje na extrémní jednostranný výklad multikulturalismu, jehož následkem mohou být ještě silnější xenofobní reakce a postoje. Tyto negativní postoje může vyvolat přehnané upozorňování na existenci kulturních rozdílů, jejich přeceňování a upozadňování kultury vlastní.

Za velkého kritika je považován italský politolog a filozof Giovanni Sartori. Jeho kniha *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci – Esej o multietnické společnosti* (Sartori, 2011) vyvolala řadu diskusí mezi odborníky po celém světě, což předpokládáme, bylo i jeho cílem.

3.2 Multikulturní výchovou k toleranci

Multikulturalismus jako teorie vznikla v 60. letech 20. století v souvislosti s přílivem imigrantů z mimoevropských oblastí. Evropa je považována za klasický kontinent starousedlíků a nebyla tak dobře připravena na imigraci jako USA, Kanada či Austrálie, svým původem přistěhovalecké země. Se zvyšující se intenzitou migrace lidí pocházejících z různých sociokulturních prostředí se začalo více diskutovat o možných kulturních odlišnostech a případných nově vzniklých problémech, které bylo potřeba řešit. Potřeba multikulturní výchovy se tak začala objevovat v době, kdy si lidé uvědomili, že již nežijí v kulturně jednotné společnosti. Začaly vznikat programy podporující pozitivní mezilidské vztahy v multikulturní společnosti. Multikulturalismus se tak stal základem pro **multikulturní výchovu** (respektive interkulturní vzdělávání). (Burkovičová a Navrátilová, 2014, s. 31)

Dalo by se říci, že myšlenky, se kterými multikulturalismus pracuje, tvoří ideovou základnu pro multikulturní výchovu. Zjednodušeně se dá tvrdit, že to, co multikulturalismus požaduje, má multikulturní výchova realizovat v praxi. (Hladík, 2006, s. 24)

S rozvojem společnosti se začaly objevovat nové otázky a nové problémy. Tento rozvoj a s tím spojené změny ve společnosti vedly ke změnám ve východiscích multikulturní výchovy. Tyto změny měli za následek, že některé z jejich cílů se staly nerealizovatelnými.

Tolerance jiných kultur se dá považovat za prvotní vizi, kterou chtěla šířit. Uvědomění si odlišností, rozmanitostí, protikladů a specifických kultur vede k pochopení člověka jako kulturní bytosti. Z počátku si kladla za cíl pochopení, sbližování a učení se zvykům jiných kultur pomocí angažovanosti každého jedince. Následující vývoj ale ukázal, že tolerance má své hranice. V současné době patří mezi největší problém uvědomění si radikálních odlišností kultur a vyrovnání se s tímto problémem. Je tedy zřejmé, že pouhé přizpůsobení nemůže vést ke spokojenému soužití a vzájemnému pochopení radikálně odlišných kultur, protože radikálně odlišné kultury se ani nemohou vzájemně přizpůsobit a vzniká vysoké riziko konfliktů. (Gulová a Štěpařová, 2004, s. 20-24)

Multikulturní výchovou bychom měli eliminovat vznik těchto negativních jevů ve společnosti a podporovat vzájemné respektující vztahy mezi kulturami. Respektování kulturních odlišností napomáhá k pochopení rozmanitosti kultur. Jakékoliv odlišnosti musí být chápány jako zdroj našeho obohacení, nýbrž ne jako potencionální hrozba konfliktu. (Buryánek, 2002, s.13)

Praxe multikulturní výchovy je založena na určitých vědeckých teoriích, které vychází podle Průchy (2001 cit. podle Gulová a Štěpařová, 2004, s. 15-16) obzvláště z těchto disciplín:

- **Etnologie**, jež se zabývá srovnávacím studiem kultur a společností, poskytuje multikulturní výchově poznatky o etnických skupinách apod.
- **Kulturní antropologie** objasňuje význam „kultury“ pro člověka, rozdíly mezi kulturami, dále procesy akulturace a adaptace apod.
- **Sociologie** poskytuje multikulturní výchově informace o etnickém profilu společnosti, o aktuálním klimatu panujícím ve společnosti, postavení národnostních menšin apod.
- **Etnolingvistika** se zabývá komunikací a dorozumíváním národnostních a jiných menšin, z pohledu multikulturní výchovy nás zajímá, jak a zdali jsou respektována jazyková práva menšin ve školách apod.

- **Historická věda** umožňuje multikulturní výchově pochopit historický vznik a vývoj národního vědomí, vývoj vztahů mezi jednotlivými národnostními skupinami uvnitř státu nebo mezi sousedícími státy apod.
- **Interkulturní psychologie** se zabývá podrobnostmi a rozdíly v psychologickém fungování různých etnik, ras, národů, náboženských nebo jazykových skupin.

Autoři zabývající se multikulturní výchovou jsou v terminologii nejednotní. V odborné literatuře se nejčastěji mimo termínu multikulturní výchova objevují víceméně zaměnitelné pojmy, jako například multikulturní nebo interkulturní vzdělávání. Pokusíme se tyto rozdíly v následujícím textu podrobněji objasnit.

Multikulturní výchova je pojem, který se k nám dostává po roce 1989 ze zahraničí. Tento termín není příliš jednoznačný. Původně byl převzat z anglického výrazu „multicultural education“ a jeho překladem došlo ke zkreslení názvu, protože „education“ v překladu znamená výchova i vzdělávání. Multikulturní výchova tak není pouze výchovou, ale její dominantní složkou je i vzdělávání. (Průcha, 2006, s. 15-16)

Z pohledu vzdělávání je úkolem multikulturní výchovy předávání znalostí a dovedností, vedoucí k získání dostatečného množství informací potřebných k pochopení odlišných kultur, z pohledu výchovy usiluje o předávání společenských hodnot a formování postojů. (Šišková, 2008, s. 35)

Z důvodu nejednoznačnosti termínu multikulturní výchova, která ve své podstatě obsahuje také komplexnější pojem vzdělávání, se mezi odborníky prosazuje také termín multikulturní vzdělávání, respektive pojem interkulturní vzdělávání. Podle Buryánka (2002, s. 12-13) multikulturní výchova obsahuje pouze přípravu žáků na sociální, politickou a ekonomickou realitu různě odlišných kultur, kdežto interkulturní vzdělávání umožňuje žákovi chápat různorodost v pozitivním světle a hodnotit rozdíly mezi kulturami jako přínosné a obohacující.

Jelikož se tyto termíny v odborné literatuře volně zaměňují, budeme v naší práci používat v české terminologii častěji využívaný pojem multikulturní výchova a to ve smyslu, jak ho definuje Průcha (2006, s. 15) *Multikulturní výchova je edukační činnost zaměřenou na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat.*

Cílem současného českého vzdělávacího systému je vychovat člověka tolerantního, chápujícího kulturní odlišnosti společnosti, který bude připraven na život v dnešní pluralitní společnosti. Úkolem učitele je vybavit žáka potřebnými **multikulturálními kompetencemi**, schopnostmi kooperace a kritického hodnocení často zkreslených mediálních sdělení. *Multikulturální kompetence představují souhrn znalostí, vědomostí, dovedností, schopností a postojů, které žáci či studenti nabývají v procesu multikulturální výchovy.* (Hladík, 2006, s. 31)

Buryánek (2002, s. 11-12) uvádí konkrétní **multikulturální kompetence**, které by měli mít absolventi středních škol.

První skupinou kompetencí jsou znalosti a vědomosti o rozdílných etnických skupinách. Na základě získaných znalostí absolvent střední školy rozumí historickému původu vlastní i různých sociokulturních skupin v lokálním i celosvětovém měřítku, uvědomují si, jak sociokulturní zázemí posiluje a omezuje identitu člověka. Uvědomují si potřeby lidí, které jsou společné pro všechny sociokulturní skupiny a znají způsoby, kterými se rozdílná lidská společenství vztahují k těmto fyzickým, společenským a psychickým potřebám. Díky znalosti a chápání jednotlivých aspektů a projevů odlišných sociokulturních vzorců jsou schopni je rozpoznat, analyzovat a kriticky hodnotit.

Druhou skupinou získaných kompetencí jsou dovednosti jedince orientovat se v kulturně rozmanitém světě a využívat multikulturální kontakty k životnímu obohacení. Absolventi dokážou čelit projevům intolerance a diskriminace a dokážou přispívat k nekonfliktnímu soužití v multikulturální společnosti.

Třetí skupinou získaných kompetencí jsou postoje tolerance, respektu a otevřenosti k odlišným etnickým a kulturním skupinám. Jedinci respektují různá specifika a projevy odlišných sociokulturních vzorců, považují za užitečné angažovat se v potírání projevů netolerantního a diskriminačního chování a dále považují za samozřejmé participovat na přiměřeném a férovém řešení konfliktů, které vznikly z důvodu sociokulturní odlišnosti.

Multikulturní výchova ve školní praxi

S proměňováním společnosti vznikla zároveň potřeba multikulturního vzdělávání ve školách. Na tuto potřebu postupně reagovali odborníci a podařilo se prosadit multikulturní výchovu do významných školských dokumentů. Multikulturní výchova se dostala do obsahu rámcově vzdělávacích programů pro mateřské, základní i střední školy. Současní žáci středních škol tak již prošli různými podobami multikulturní výchovy.

Zařazení multikulturní výchovy do škol vychází ze zásad a obecných cílů vzdělávání uvedených ve Školském zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Podle tohoto zákona by mělo být vzdělávání založeno na zásadách vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a rovného přístupu ke vzdělávání bez diskriminace například z důvodu rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického či sociálního původu. Obecným cílem vzdělávání ve vztahu k multikulturní výchově je podle tohoto zákona pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod a současně respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého. (Česko, 2004, s. 1-2)

Konkrétní požadavky na vědomosti a dovednosti z oblasti multikulturní výchovy nalezneme v příslušných **Rámcových vzdělávacích programech**, které vycházejí z nové Strategie vzdělávání. Ve strategii je kladen důraz nejenom na pouhé získávání informací, ale také na jejich aplikování a uplatnění v praxi. Podmínkou pro efektivní realizaci multikulturní výchovy ve školním prostředí je pochopení, že problematika multikulturní výchovy netvoří uzavřenou a ohraničenou oblast informací, ale prolíná se různými vzdělávacími oblastmi. Tato skutečnost by se měla projevit nejenom v probíraném učivu, ale také v použitých metodách, v klimatu třídy i celé školy.

Na **základní škole** mají největší potenciál pro zařazení prvků multikulturní výchovy vzdělávací oblast Člověk a společnost a obory Občanský a společenskovědní základ a Dějepis. V této oblasti a oborech se lze zaměřit na témata jako například kulturní různorodost ve společnosti a s tím související rozmanitost kulturních projevů, hodnoty a tradice jednotlivých kultur, tolerance ve společnosti, respektování kulturních zvláštností, netolerantní chování, rasismus, xenofobie, extremistické projevy a projevy lidské nesnášenlivosti v chování lidí, dále také na globální problémy současnosti, příklady mezinárodního terorismu a totalitní systémy. Dalšími oblastmi, kam se dají v menší míře

také zařadit témata multikulturní výchovy, je oblast jazyka a jazykových kompetencí, oblast umění a kultury a okrajově oblast matematiky a jejích aplikací, například v podobě zařazování „menšinových“ literatur do výuky, srovnání různých jazykových a kulturních prostředí, studia reálie při výuce cizích jazyků či schopnosti kooperace v matematice. (Buryánek, 2006, s. 25)

Jako samostatné průřezové téma se multikulturní výchova s ostatními tématy částečně překrývá a má s nimi společné některá témata. Například multikulturní výchova s mediální výchovou mají společný vliv médií na kulturu z hlediska současné i historické perspektivy. S výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech se prolínají v otázkách globálního myšlení a mezinárodního porozumění.

Multikulturní výchově se také věnují **mimoškolní zařízení** vyplňující volný čas dětí, vznikají programy podporující multikulturní soužití, osvětové akce a reklamní kampaně. Existence vzdělávacího a politického systému podporujícího toleranci je znakem fungující multikulturní společnosti. Absence tolerance a respektu v multikulturní společnosti může vést až ke konfliktům mezi skupinami, v nejhorším případě pak k válečným konfliktům. (Hladík, 2006, s. 7).

Jak jsme již zmínili multikulturní výchova je od roku 2007 součástí rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a nižší ročníky víceletého gymnázia (dále jen RVP). Od roku 2009 je součástí RVP pro **gymnázia** (Preissová, Cichá a Gulová, 2012, s. 103). Multikulturní výchova není jako samostatné průřezové téma součástí rámcových vzdělávacích programů pro střední odborné vzdělávání. Tohoto poznatku jsme využili ve výzkumu, který je součástí diplomové práce, jelikož náš výzkumný vzorek tvoří žáci gymnázia a žáci odborné školy.

Průřezové téma Multikulturní výchova se v RVP pro gymnázia neomezuje pouze na předávání informací, které žáci získávají zejména ve vzdělávacích oborech Český jazyk a literatura, Občanský a společenskovední základ, Cizí jazyk, Dějepis, Geografie, ale snaží se aktivně ovlivňovat postoje, myšlení, jednání i hodnotové orientace žáků, podporovat jejich schopnost do multikulturních aktivit a být úspěšní v mezinárodní spolupráci. Průřezové téma multikulturní výchova se zaměřuje především na identifikaci a pochopení kulturních rozdílů mezi lidmi nejrůznějšího původu, mezilidské vztahy panující ve společnosti, interkulturní komunikaci a přizpůsobení života v kulturně rozmanité společnosti. (RVP, 2007b, s. 73)

Multikulturní výchovu můžeme zařadit téměř do všech předmětů střední školy, vyjma předmětů odborných technických, které svou náplní její obsahové zařazení znesnadňují. Učební osnovy, které dříve pevně a jasně vymezovaly základní probírané učivo, postupně ztratily na významu. Současná tvorba vlastních školních vzdělávacích programů umožňuje určitou volnost ve volbě obsahové náplně jednotlivých předmětů. Tato „volnost“ dala učitelům možnost realizovat multikulturní výchovu ve větším měřítku. Zároveň tím ale vzniklo riziko, že bude multikulturní výchova zařazena do předmětů v mnohem menší míře než jakou v minulosti „předepisovaly“ osnovy. (Preissová, Cichá a Gulová, 2012, s. 103)

Lze předpokládat, že jeden učitel zahrnuje prvky systematické multikulturní výchovy ve své výuce, zatímco existuje druhý učitel, který ji do výuky svého předmětu prakticky vůbec nezahrnuje. Je tedy zřejmé, že záleží na individuálním přístupu konkrétních vyučujících, v jaké míře zahrnou multikulturní výchovu do svého předmětu a jakou obsahovou náplň zvolí. (Preissová, Cichá a Gulová, 2012, s. 103)

Dostat do povědomí učitelů potřebu multikulturně vyučovat, jinými slovy, přimět je k tomu, aby „multikulturně uvažovali“, se proto nyní jeví jako ten nejnaléhavější úkol. (Preissová, Cichá a Gulová, 2012, s. 103)

Etapy multikulturní výchovy

Proces multikulturní výchovy je dlouhodobého charakteru, během kterého žáci prochází hlubokou osobnostní proměnou. Linie multikulturního vzdělávání by tak měla kontinuálně navazovat od předškolního až po středoškolské, respektive vysokoškolské vzdělávání. Je zřejmé, že s měnícím se věkem žáků se zároveň proměňují používané metody.

Proces multikulturní výchovy by měl u žáků postupovat v následujících etapách (Buryánek, 2002, s. 16-17):

1. Žáci si vytvoří vlastní představu svého vnějšího obrazu

V této etapě žáci uvažují nad skutečnými hodnotami současného světa, přehodnocují vnímání kladů a záporů ve společnosti. Žáci si uvědomují existenci také odlišných pohledů na svět, u kterých nelze konstatovat, že by byly horšími nebo lepšími, jsou prostě jen jinými. Žáci si uvědomují, že jejich myšlení, životní styl, zvyky a tradice vycházející z jejich kultury jsou jen jednou z možných způsobů života.

2. Žáci se učí porozumět realitě dnešní doby a světu, ve kterém žijí

Žáci jsou učitelem vedeni k pochopení, že izolace nějaké kultury nepřináší její pozitivní rozvoj, ale naopak vede k její stagnaci. Proto pro zajištění dynamického vývoje je přínosnější být v kontaktu s odlišnými kulturami, které si mají vzájemně co nabídnout. Žáci jsou dále vedeni k pochopení, že většina obyvatel naší planety pohlíží na svět odlišně než obyvatelé Evropy a z historického hlediska si uvědomují, jak nepatrný zlomek zaujímá 20. a 21. století v dějinách lidstva.

3. Žáci se seznamují s odlišnými kulturami, s jejich pohledy na svět, styly jednání a myšlením.

V této etapě žáci například analyzují informace o jiných kulturách a způsoby jejich získávání, včetně posouzení nakolik jsou tyto informace relevantní. Získané informace směřují k uvědomění si, že neexistuje „nadřazená“ a „podřazená“ kultura. Žáci dále zkoumají, jaké informace podávají média o odlišných sociokulturních skupinách. Žáci směřují k poznání, že každá kultura disponuje určitými pozitivními aspekty, které mohou vést k našemu obohacení.

4. Žáci se učí chápat kulturní pestrost jako pozitivní společenský jev.

V této etapě jsou žáci vedeni k pochopení, že poznávání jiné kultury je obohacující a může být zdrojem zábavy a potěšení, nejenom pro jednotlivce, ale pro celou společnost. Žáci dále směřují k poznání, že potenciál kultury spočívá v předávání pozitivních aspektů jiným kulturám a současně přijímání pozitivních aspektů od těchto kultur. Žáci hledají způsoby, jak se nedopouštět chyb při stanovování soudů o z našeho pohledu „cizích“ či „podivných“ kulturách a životních stylech. V poslední řadě se učí strategiím, jak využít zkušenosti získané při setkávání s cizími kulturami k obohacení vlastní.

Metody multikulturní výchovy

V interkulturním vzdělávání považujeme za nejdůležitější vzájemnou interakci mezi učiteli a žáky. Žák by neměl být považován pouze za pasivní objekt výuky nebo prázdnou nádrž, do které budeme vlévat údaje za účelem jejich opětovného doslovného opakování. Měl by být aktérem, kterého považujeme za zdroj nových nápadů a informací, které by nás mohli obohatit. Je přípustná i ta varianta, že žák sám povede výuku. Tento vzdělávací proces by měl rozvíjet a prosazovat hodnoty jako jsou tolerance, solidarita a respekt. Může se to však minout účinkem pokud budeme prosazovat hodnoty striktními autoritativními metodami.

Musíme rozvíjet a principiálně rozvíjet strategie zdvořilosti, smysluplné diskuze, efektivní komunikace, konstruktivní spolupráce a kritického myšlení.

Mezi často používané **metody multikulturní výchovy** podle Buryánka (2002, s. 18-20) řadíme diskuzi, brainstorming, skupinové vyučování, simulační hry a dramatizaci, kritické myšlení a projektové vyučování.

Diskuze je prostředek reflexe předešlých aktivit, nabízí prostor k vyjádření postojů žáků, formulaci názorů. Při diskuzi u žáků snažíme rozvíjet schopnost naslouchat a reagování formou racionální argumentace. Pro kvalitně vedenou diskuzi je nutné si se žáky před zahájením stanovit obecná pravidla konstruktivní diskuze. Pedagog by si měl připravit veškeré možné podklady týkající se diskutovaného tématu, aby byl schopen vždy adekvátně reagovat na názory žáků a popřípadě diskuzi znovu rozproudit. (Buryánek, 2002, s. 18-20)

Brainstorming je vhodné využívat na začátku lekce, abychom zjistili, jaké mají žáci znalosti k danému tématu. Úkolem je vyprodukovat co nejvíce myšlenek, ze všech možných úhlů pohledu žáků a ty co nejrychleji zaznamenat. V prvotní fázi zaznamenáváme všechny nápady bez jakéhokoliv hodnocení a až v dalších fázích přistupujeme k selekci či opravám. Nashromážděné informace nám poskytnou východiska, kterým směrem se má ubírat další výklad, diskuze nebo jiná metoda vyučování. (Buryánek, 2002, s. 18-20)

Při **skupinovém vyučování** rozdělíme třídu do několika menších skupin než třída. Za ideální lze považovat skupiny o šesti členech. Prostředí malé skupiny je pro žáky zcela přirozené. Odbouráme tak tím trému, zábrany, ostych nebo strach z velké skupiny. Žáci při plnění zadaného úkolu či řešení daného problému využívají kooperaci, vzájemnou pomoc, týmové úsilí a kolektivní řešení problému. (Buryánek, 2002, s. 18-20)

Úkolem **simulačních her a dramatizace** je efektivním způsobem podporovat myšlení žáků, jejich tvořivost, volní aktivity, estetický a mravní cit. Dramatizace podněcuje žáky k hravé činnosti. Úkolem žáků je zahrát si svou roli, s kterou se musí ztotožnit, abychom dosáhli cíle výuky. V průběhu hraní rolí neklademe důraz na dramatické ztvárnění daných rolí. Důraz klademe spíše na ztotožnění se s danou rolí. Cílem je probudit a podporovat v žácích schopnost empatie. Získané empatické zkušenosti je pak obohatí při řešení situací v multikulturní realitě. (Buryánek, 2002, s. 18-20)

V případě metody **kritického myšlení** se žáci zabývají kritickou analýzou textů, při které by se měli naučit ideálním kompetencím. Učitel se s danými texty musí před započatím výuky dobře seznámit nebo připravit sadu otázek, aby byl schopen úspěšně vést žáky kritickou analýzou textů, motivovat nebo posunovat žádoucím směrem. Žáci by si měli osvojit základní dovednosti jako například: pozorné čtení textů, třídění jednotlivé informace, názory, fakta, interpretace, označit informace se kterými se už setkali, které jsou nové, které jsou pro ně neočekávané. Kvalifikovat údaje, s kterými souhlasí či nikoliv a na základě těchto informací si utvořit názor na celý text. (Buryánek, 2002, s. 18-20)

Další často využívanou metodou je metoda **projektového vyučování**. Jedná se o metodu poměrně časově náročnou a složitější, než výše uvedené. Učitel zadává ať už jednotlivci, malé či větší skupině žáků nebo celému třídnímu kolektivu určitý projekt. Žáci na tomto projektu pracují a po delší dobu získávají pro ně dostupné informace k zadanému tématu projektu. Učitel žáky po dobu práce na jejich projektu vede a konzultuje s nimi případné problémy, popřípadě může navrhnout konkrétnější plány a struktury. Završením by měla být úspěšná prezentace zadaného tématu. (Buryánek, 2002, s. 18-20)

V současné době je mezi pedagogy oblíbená tzv. **zážitková pedagogika**. Zážitková pedagogika je popisována jako přirozená aktivita, která se staví do protikladu proti pasivnímu a mechanickému učení a má za úkol naučení se vnímání intenzity vlastních emocí. Za nejdůležitější pojmy, s kterými zážitková pedagogika pracuje lze považovat zážitek a prožitek. Tyto pojmy jsou velmi specifické a těžko popsitelné, jelikož se jedná o jedinečné, individuální, nenahraditelné a nepřenositelné zkušenosti, které si každý ukládá s jinou intenzitou na základě různých emočních vjemů. (Balvín a Macáková, 2013 cit. podle Švamberk Šauerová, 2013, str. 22-23)

Cíle multikulturní výchovy

Veškeré tyto metody mají za úkol nápomoci učitelé aplikovat multikulturní výchovu do výuky, aby došlo k efektivnímu plnění jejich cílů. V předchozím textu jsme sice již cíle naznačili, nyní se je ale pokusíme shrnout a systematizovat. Zatímco hlavním cílem vzdělávacího procesu je předávání znalostí, dovedností a společenských hodnot, cílem multikulturní výchovy je rozvoj a upevňování vzájemných vztahů (Buryánek, 2002, s. 14).

Tento cíl je ale obecně definován spíše pro úroveň státu. Základním problémem zůstává, jak tuto myšlenku převést do podmínek reality českých škol. Ačkoliv je multikulturní výchova již součástí rámcových vzdělávacích programů, stále mezi vyučujícími panuje určitá nejistota, jakým způsobem aplikovat multikulturní výchovu do běžných vyučovacích hodin.

Cíle multikulturní výchovy, které jsou upraveny do prostředí školy, uvádí Šišková (2008, s. 42):

- předávat dětem (žákům a studentům) zajímavé informace týkající se různých kultur,
- vychovávat děti k toleranci a proti rasismu za pomoci pozitivního příkladu nebo věrným popisem reálných situací,
- vzdělávat o průběhu setkávání příslušníků různých kultur, zachycení procesů interakce a jejich charakteru,
- podporovat sociální a kulturní identitu žáků pocházející z majoritních i minoritních (etnických a národnostních) skupin. Učitel má žáky podporovat ve tvorbě vlastní identity kulturní i sociální a v hledání své vlastní životní cesty.

Hladík (2006, s. 27) pohlíží na multikulturní výchovu jako na výchovu „protipředsudkovou“. Na základě tohoto pojetí uvádí následující **cíle multikulturní výchovy**:

- podpora pozitivního sebepojetí a sebevědomí žáků vytvořením takového vzdělávacího prostředí, v němž by se žák nemusel stydět za to, k jaké skupině patří,
- posílení vztahů mezi školou, rodinou a případně komunitou, ve které žák vyrůstá, například používáním učebnic zohledňující menšinové sociokulturní skupiny,
- podpora takového chování a jednání, které vede k chápání a dodržování sociální spravedlnosti.

3.3 Postoje, přesvědčení, stereotypy a předsudky ve společnosti

V každé multikulturní společnosti existují určité předsudky, přesvědčení a stereotypy. Považujeme za důležité tyto termíny alespoň stručně objasnit pro doplnění a pochopení celkové problematiky přistěhovalectví ve vztahu k multikulturní výchově žáků středních škol.

Postoj, přesvědčení, stereotyp a předsudek jsou čtyři odborné výrazy, s kterými se můžeme setkat při hodnocení určitého chování člověka či skupiny lidí, případně sebe samého. Ulehčují nám komunikaci ve společnosti, lepší orientaci, ale zároveň s sebou nesou určité zkreslení skutečnosti. Tyto termíny jsou si vzájemně blízké, vychází ze stejné psychologické podstaty a odrážejí reálnou situaci v lidské společnosti, přesto mezi nimi existují rozdíly. (Průcha, 2007, s. 67)

Postoj a přesvědčení jako dva aspekty předsudku

Nejprve se budeme zabývat postojem. Postoje nám pomáhají orientovat se ve světě, jsou součástí každodenního života. Díky postojům jsme schopni hodnotit vztahy, jež zaujímá člověk vůči okolnímu světu, ostatním lidem i vůči sobě samému. Postoje zahrnují i tendenci reagovat určitým relativně stálým způsobem chování. Můžeme tedy říci, že postoj má funkční význam pro existenci ve společnosti. (Průcha, 2006, s. 78)

Krech, Crutchfield a Ballachey (1968, s. 169-170) se dívají na postoj jako na systém, který je složen z názorů člověka, jeho citů a tendencí konání. V souvislosti s vývojem člověka se tento systém proměňuje do trvalých soustav a postoje se stávají stabilnějšími. Postoje jsou vytvářeny na základě spontánního učení probíhajícího v rodině i v dalších sociálních prostředích v závislosti na kulturních specifikách skupiny. (Krech, Crutchfield a Ballachey, 1968, s. 169-170; Průcha, 2006, s. 78)

Postoj tvoří tři složky: poznávací, citová a behaviorální.

- **Poznávací složka** zahrnuje znalosti a názory, které má jedinec o předmětu svého postoje. V případě postojů vůči odlišnému etniku nás ovlivňují naše znalosti o něm.
- **Citová složka** se vztahuje na emoce, které jedinec pociťuje vůči předmětu postoje. Předmět může být vnímán pozitivně či negativně, může působit na člověka příjemně nebo nepříjemně. Díky tomu, že je postoje projevují fyziologicky (např. změnou tepové frekvence, intenzitou pocení), tak je můžeme změřit. Velký význam zde má i předchozí zkušenost a preference člověka.
- Tendenci k chování vůči předmětu postoje se týká **behaviorální složka**. Pokud jedinec zaujímá pozitivní postoj k nějaké skupině lidí, bude mít tendenci se s nimi přátelit, vyhledávat jejich blízkost, pokud zaujímá negativní, může určitou skupinu lidí naopak zavrhnout, zacházet s nimi jako s méně cennými. (Krech, Crutchfield a Ballachey, 1968, s. 170-172)

Přesvědčení je na rozdíl od postoje určitý názor člověka, který ale můžeme určitým způsobem logicky napadnout a pozměnit. V souvislosti s postojem by se dalo říci, že postoj je dán součtem několika přesvědčení. Každé z přesvědčení má nějakou intenzitu, může mít pozitivní i negativní orientaci. Tedy tam kde narazíme na postoj, narazíme i na přesvědčení, která postoj formují. Více negativně orientovaných přesvědčení o nějaké skupině obyvatel souvisí s celkovým nepřátelským postojem vůči této skupině. Pokud chceme multikulturní výchovou změnit určitý postoj žáka, je potřeba pracovat s jeho přesvědčeními. Někdy se nám však podaří změnit přesvědčení, postoje ale nikoliv. (Gálik, 2012, s. 18-19; Allport, 2004, s. 45-46)

Postoj i přesvědčení jsou dva aspekty **předsudku**. *Předsudek musí obsahovat příznivý nebo nepříznivý postoj a ten musí být v nějakém vztahu k příliš zobecněnému (a tudíž chybnému) přesvědčení.* (Allport, 2004, s. 45)

Jak je zřejmé, předsudek může být pozitivně orientovaný, v souvislosti s etnickými předsudky se setkáváme převážně s negativním orientovanými předsudky. Allport dokonce uvádí, že za vznikem negativně orientovaného předsudku stojí předsudek láskyplný, vznikající z loajálního postoje k vlastní skupině. Allport (2004, s. 39) pak definuje předsudek jako: *odmítavý až nepřátelský postoj vůči člověku, který patří do určité skupiny, jen proto, že do této skupiny patří, a má se tudíž za to, že má nežádoucí vlastnosti připisované této skupině.* (Allport, 2004, s. 39, 57)

Za předsudek ale nesmíme považovat každý negativní postoj. Pouze pokud se bude negativní postoj opírat o neopodstatněnou představu, až pak hovoříme o předsudku. Vždy ale záleží na konkrétní situaci. Negativně orientovaný předsudek nabývá různé intenzity. Například dva žáci mohou zaujímat negativní postoj k Ukrajincům. Každý z nich trpí předsudkem vůči této skupině obyvatel, ale pouze jeden z nich se dopustí diskriminace, když odmítne vzít do svého sportovního týmu ukrajinského spoluhráče.

Nepřátelské reakce vycházející z předsudků ve společnosti

S ohledem na intenzitu projevu můžeme nepřátelské reakce rozdělit do pěti skupin. Nejlehčí a zároveň nejméně závažnou formou projevu člověka k jiné skupině osob je **osočování**. Lidé mluví o svých předsudcích vůči jinému etniku mezi přáteli i mezi cizími lidmi. V prostředí školy si představme běžnou situaci ve třídě o přestávce, kde žáci mluví a vzájemně se podporují ve svých nesympatiích k cizincům. Ničeho víc, než vyjadřování svých negativně orientovaných předsudků, se ale nedopouští. (Allport, 2004, s. 46-47)

Pokud je předsudek zakořeněn hlouběji, může vést až k **odmítání** a vyhýbání se určité skupině obyvatel. Stále nikomu neublíží a aktivita vyhýbání pramení především z jeho vlastního zájmu. Ve třídě tato situace nastane, při vyhýbání se žákovi původem například z Ukrajiny. Žák s předsudkem prostor a činnost ukrajinského žáka neomezuje. Negativní důsledky přizpůsobení se a vyhýbání se přebírá na sebe. (Allport, 2004, s. 47)

Pokud by ale došlo k **aktivnímu omezování** práv ukrajinského žáka a byla by omezena možnost jeho vzdělání či mu bylo odepřeno navštěvovat například kroužky nabízené školou, být součástí sportovního družstva právě z důvodu jeho národnosti, docházelo by k **diskriminaci** ukrajinského žáka. K diskriminaci může docházet na úrovni žáků i ve vztahu žáka a učitele. (Allport, 2004, s. 47)

Nepřátelské reakce se mohou dále stupňovat, až do podoby **fyzického útoku** směřovaného vůči věci nebo osobě. Do této skupiny můžeme zařadit například útok na mešitu, ničení náhrobků židovského hřbitova, vyhrožování člověku nebo dokonce fyzické napadení člověka. Ve školním prostředí je toto chování trestáno a myslí na něj všechny školní řády všech základních i středních škol. Etnická odlišnost může být příčinou šikany. Učitel by si měl tuto skutečnost uvědomit a pomoci žáka začlenit do kolektivu. Vhodné je využití aktivizačních výukových metod a práce se třídou tak, aby nedošlo k onomu „strachu z nového - neznámého“. (Allport, 2004, s. 47)

Fyzické napadání se může stupňovat až do extrémních podob násilného projevu předsudku. Výsledkem je **vyhlazování** nějaké skupiny obyvatel. V historii jsme se s cíleným vyhlazováním mohli setkat například během 2. světové války v podobě genocidních programů. Hrůzu tehdejší doby si můžeme připomenout například během návštěvy Osvětimi.

Etnický stereotyp

Zvláštním druhem přesvědčení jsou stereotypy. Stereotyp stejně jako předsudek obsahuje silnou emocionální složku, zatímco racionální obsahová složka může být v porovnání s emocionální spíše potlačena. Allport (2004, s. 215) uvádí, že *stereotyp je příliš silné přesvědčení spojené s nějakou kategorií. Jeho funkce spočívá v tom, že má ospravedlnit (racionálně vysvětlit) naše chování a postoj vůči této kategorii.*

Za etnický a národní stereotyp pak lze považovat silné přesvědčení spojené s představami o vlastní etnické, rasové skupině či národu a současně za něj můžeme považovat silné přesvědčení týkající se jiných etnických a rasových skupin, případně národů.

Etnické a národní stereotypy pak můžeme rozlišovat v závislosti na příslušnosti k hodnocené skupině na autostereotypy a heterostereotypy. Toto „škatulkování“ je pro chování lidí zcela běžné. Je ale rozdíl v tom, jak se vidíme „my“ a jak nás vidí „ostatní“. Schválně jsme zde nespecifikovali skupinu „my“, protože tato kategorie může znamenat cokoliv. Můžeme to být „my“ jako Češi, „my“ jako Moravané apod. „My“ jako Češi se můžeme vidět v pozitivním světle oproti například Polákům, ale „my“ jako Moravané se můžeme negativně dívat na „Pražáky“, i když jako Češi jsme se hodnotili všichni pozitivně. Záleží na konkrétních skupinách, které se srovnávají. Obvykle ve vztahu k vlastní skupině, vlastnímu národu případně etniku bývá hodnocení kladné. Ve vztahu k sousedním skupinám, národům či etniku naopak záporné. K příliš vzdáleným skupinám, s nimiž nedochází ke kontaktu, mohou být neutrální. Stereotypy jsou přenášeny, obdobně jako předsudky či postoje, vlivem výchovy a prostředí z generace na generaci a obtížně se mění. (Průcha, 2006, s. 80)

Vznik předsudků a etnických stereotypů

Předsudky a etnické stereotypy jsou součástí společnosti. Přenášejí se z generace na generaci výchovou i vlivem prostředí, v kterém dítě vyrůstá. Existuje předpoklad, že na rozvoj předsudků má významný podíl **způsob výchovy** dítěte. Především výchova zaměřená na poslušnost dítěte se projevuje vyšším výskytem předsudků. Naopak tolerantní výchova, kdy dítě cítí, že jej někdo miluje a chrání, aniž by mu rodiče projevovali svou nadřazenost a moc, se projevuje větší tolerancí dítěte vůči okolní společnosti.

Prostředí zde má svou neopomenutelnou roli. Nezdravé rodinné prostředí, poznamenané hádkami, násilím a rozvody mají významný podíl na rozvoji předsudků u dítěte. Emoční predispozice rodičů vytvořili prostředí, které vedlo k rozvoji obdobných emočních dispozic. Na základě studií lze předpokládat, že výchova dítěte v radikálně laděném prostředí bude mít za následek radikálně orientovaného dospělého. (Allport, 2004, s. 320-321)

Další vliv na utváření předsudků má **konformní chování** člověka ve společnosti a přizpůsobení se skupině. Pohnutkou pro konformní jednání může být také snaha neupoutávat pozornost, nevybočovat ze společnosti, nebýt svým chováním nápadný. Každá etnická skupina má současně tendenci posilovat svá vnitřní pouta a pohlížet na ostatní skupiny jako na méně významné. Zvyk přemýšlet etnocentricky se přenáší s malými obměnami, v závislosti na kulturních změnách, z generace na generaci. (Allport, 2004, s. 307-308)

Závěrem lze uvést, že předsudky a etnické stereotypy ulehčují orientaci člověka ve společnosti, zároveň jsou ale pro společnost nebezpečné a mohou vyústit až ve válečný konflikt. Svůj podíl na vzniku předsudků má nejenom rodina, škola, vrstevnická skupina, ale i např. média a jejich prezentace společnosti. Vždy bychom ale měli rozlišovat, zda se jedná o předsudky a etnické stereotypy či o reálné hrozící nebezpečí a opodstatněný strach. Výchova a prostředí, ve kterém vychovávaný žije, mají zásadní vliv na utváření předsudků. Právě multikulturní výchova na základních a středních školách si dává za cíl vychovávat děti k toleranci a proti rasismu a podporovat chování, které vede k chápání a dodržování sociální spravedlnosti.

Měření postojů

Měření postojů není jednoduché a přináší řadu problémů. Lidé neradi vyjadřují své skutečné názory a postoje. Podle Hayes (1998, s. 112) se lidé obávají, že s nimi nebude společnost souhlasit a snaží se zjistit, jaké odpovědi od nich experimentátor očekává, a proto bývají odpovědi v dotaznících často zkreslené. *Sociální žádoucnost tedy ovlivňuje odpovědi* (Hayes, 1998, s. 112). Dalším problémem může být uspořádání otázek v dotazníku. Lidé si často zcela neuvědomují složitost a souvislosti svých postojů a raději volí odpověď, na kterou byli připraveni předchozí otázkou či situací. Této skutečnosti se dá zamezit promícháním položek, případně použitím reverzních položek, aby se udržela pozornost dotazovaného. Nepřesnost měření postojů může způsobit také interpretace vyjádření postojů. Každý člověk je jiný a může stejnými slovy popisovat odlišné skutečnosti.

Postoje můžeme měřit několika metodami. Jednou z nejspolehlivějších technik používaných pro měření postojů je Likertova škála. Tato škála obsahuje výroky, u kterých zjišťuje obsah isílu postoje. To je zajištěno použitím pětibodové škály od „zcela souhlasím“ přes „nevím“ až po „zcela nesouhlasím“. Škála tak zahrnuje celé rozpětí

možných názorů a myšlenek. Další často využívanou metodou je sémantický diferenciál, kterou v roce 1957 vytvořili Osgood, Suci a Tannenbaum. Tato metoda zjišťuje za pomoci sedmibodové škály nuance, které obsahuje daný postoj. Velký význam pro měření postojů má také sociometrie. Tuto techniku vytvořil v roce 1934 J. L. Moreno. Sociometrie se využívá pro zjišťování postojů mezi členy skupiny. Díky sociometrii jsme schopni určit oblíbenost, vůdcovství, sociální izolovanost či neoblíbenost jednotlivých členů skupiny. Další metodou je Bogardova škála sociální vzdálenosti, používaná pro měření rasismu a etnických předsudků. Skládá se z výroků, které mají ukázat, jakou sociální vzdálenost dotazovaní pociťují vůči jiným skupinám lidí. Odpovědi ukazují, jak blízký vztah by respondent se členy skupiny toleroval. Dnes se tato metoda používá méně, než v době, kdy byla vytvořena. (Hayes, 1998, s. 112-113)

Dále nás zajímalo, jestli v oblasti postojů vůči přistěhovalcům byly realizovány nějaké výzkumy. Mezinárodní agentura Internations . org obdobný výzkum realizovala, s tím rozdílem, že se zaměřila na dospělou populaci. Výsledky výzkumu prezentuje pod názvem „*Česko není vůči přistěhovalcům přátelské. Lépe si vedlo i Rusko řekl výzkum*“ Z výsledku vyplynulo, že neotevřenější zemí pro přistěhovalce je už potřetí za sebou Mexiko, naopak nejuzavřenější je Čína. Česko obsadilo nelichotivou 58. příčku z 67. (ECHO24, 2015)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍLE VÝZKUMU

V empirické části diplomové práce jsme se zabývali postoji žáků vůči přistěhovalcům. Konkrétně jsme měřili míru tolerance a sílu postojů vůči přistěhovalcům. Náš výzkum navazuje na předchozí teoretickou část. Výroky, na jejichž základu budeme měřit postoje, jsme vytvořili na základě současné diskuse probíhající v médiích i mezi mladými lidmi na sociálních sítích. Získaným výrokům jsme mírnou úpravou dali takovou podobu, aby byly námi vybraným respondentům co možná srozumitelnější. Očekáváme, že námi získaná data a následné výsledky nám pomohou objasnit názory a postoje žáků středních škol.

4.1 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Výzkumný problém lze charakterizovat námi vytvořenou otázkou:

Jaké jsou postoje žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické vůči přistěhovalcům?

Za hlavní cíl kvantitativního výzkumu považujeme zjistit míru tolerance vůči přistěhovalcům u žáků středních škol v Přerově.

Za dílčí cíle výzkumu jsme si stanovili:

Zmapovat názory a postoje žáků vůči přistěhovalcům v těchto oblastech:

1. *Oblast zaměstnanosti*
2. *Oblast společenských rizik*
3. *Oblast vzdělávání*
4. *Oblast společenská a multikulturní*
5. *Oblast osobního života*

Výše uvedené oblasti jsme získali tematickou kategorizací a roztříděním námi zvolených výroků.

4.2 Design výzkumu

Pro zodpovězení výzkumných otázek a verifikaci hypotéz jsme zvolili kvantifikované výzkumné šetření. Vzhledem k anonymitě a citlivosti údajů jsme pro sběr dat zvolili dotazníkové šetření. Díky dotazníku jsme mohli během relativně krátké doby získat velké množství dat od respondentů.

Podle Chrásky (2007, s. 163) se *kladené otázky mohou vztahovat buď k jevům vnějším (např. názory učitelů na zaváděná organizační opatření), nebo k jevům vnitřním (např. postoje, motivy, citové stavy apod.). Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*

V naší práci jsme se zaměřili na měření postojů žáků k přistěhovalcům. Postoje můžeme měřit několika technikami, například Likertovou škálou nebo sémantickým diferencíálem. Pro naše pojetí výzkumu jsme zvolili Likertovu škálu, která měří míru souhlasu respondenta s předloženými tvrzeními. Hodnotící škálu jsme zvolili pětibodovou (tj. 1 - naprosto nesouhlasím, 2 - spíše nesouhlasím, 3 - neutrální postoj, 4 - spíše souhlasím a 5 - naprosto souhlasím). Respondent svou míru souhlasu vyjádří zakroužkováním odpovídajícího čísla na škále. (Chráska, 2007, s. 167)

Položky použité v dotazníku jsme seskupili do jednotlivých oblastí, podle charakteru výroků. Jedná se o:

1. Oblast zaměstnanosti (3 položky)
2. Oblast společenských rizik (4 položky)
3. Oblast vzdělávání (3 položky)
4. Oblast společenská a multikulturní (4 položky)
5. Oblast osobního života (6 položek)

Celkem oblasti obsahují 20 položek, které jsme pro lepší přehlednost zpracovali do tabulky. Respondenti se vyjadřovali pomocí uvedení míry dle stupně na Likertově škále. Pro dosažení co nejsnazší srozumitelnosti jsme zpracovali tyto položky do přehledné tabulky.

4.3 Výzkumný vzorek

Základní soubor tvořili žáci středních škol v městě Přerov. Výběr respondentů byl proveden ze všech námi dostupných středních škol v Přerově. Největší vliv na tento výběr měla míra ochoty ředitelů škol umožnit nám realizaci dotazníkového šetření na jejich škole. Výzkumný vzorek tvořili žáci Střední školy technické Přerov a Gymnázia Jakuba Škody. V případě Střední školy technické se výzkumu zúčastnily všechny třídy, tj. maturitní i nematuritní obory. V souvislosti s počtem žáků jsme na tuto školu distribuovali 368 dotazníků. V případě Gymnázia Jakuba Škody jsme pro náš výzkum vybrali pouze žáky vyššího gymnázia, tj. z osmiletého oboru se jednalo pouze kvinty, sexty, septimy a oktávy. Žáky nižšího gymnázia jsme do výzkumu záměrně nezahrnuli, jelikož se věkově jedná o žáky základní školy. V souvislosti s počtem žáků jsme na tuto školu distribuovali 435 dotazníků. Kritérium pro výběr respondentů tedy bylo studium na střední škole nebo gymnáziu v Přerově.

4.4 Výzkumné otázky a hypotézy

V rámci našeho výzkumu jsme se snažili najít odpovědi na tyto výzkumné otázky (VO).

VO 1. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti společenské a multikulturální?

VO 2. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti společenských rizik?

VO 3. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti zaměstnanosti?

VO 4. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti vzdělávání?

VO 5. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti osobního života?

VO 6. Jaké jsou celkové postoje žáků ke skupině předložených tvrzení?

VO 7. Jaké jsou rozdíly v postojích vůči přistěhovalcům u žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické?

VO 8. Jaké jsou rozdíly v postojích vůči přistěhovalcům v závislosti na pohlaví respondentů?

VO 9. Jaké jsou rozdíly v postojích vůči přistěhovalcům, mezi žáky, kteří se v rámci studia na střední škole setkali s multikulturální výchovou a těmi, kteří se s multikulturální výchovou nesetkali?

VO 10. Jaké jsou rozdíly v postojích vůči přistěhovalcům v oblasti společenské a multikulturní, mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické?

VO 11. Jaké jsou rozdíly v postojích vůči přistěhovalcům u nejvíce negativně hodnoceného výroku vůči mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické?

Cílem výzkumu byla verifikace následujících hypotéz (H).

H1 Mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům existují rozdíly.

- H_0 Mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům nejsou statisticky významné rozdíly.
- H_A Mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům jsou statisticky významné rozdíly.

H2 Mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s multikulturní výchovou a těmi, kteří se v rámci studia nesečkali s multikulturní výchovou vůči přistěhovalcům, jsou rozdíly.

- H_0 Mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s MKV a těmi, kteří se v rámci studia nesečkali s MKV vůči přistěhovalcům, nejsou statisticky významné rozdíly.
- H_A Mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s MKV a těmi, kteří se v rámci studia nesečkali s MKV vůči přistěhovalcům, jsou statisticky významné rozdíly.

H3 Mezi postoji žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické vůči přistěhovalcům v oblasti společenské a multikulturní.

- H_0 Mezi postoji žáků GJŠ a SŠT v oblasti společenské a multikulturní vůči přistěhovalcům nejsou statisticky významné rozdíly.
- H_A Mezi postoji žáků GJŠ a SŠT v oblasti společenské a multikulturní vůči přistěhovalcům jsou statisticky významné rozdíly.

H4 Existují rozdíly v postojích k nejvíce negativnímu výroku vůči přistěhovalcům mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické.

- H_0 Mezi žáky GJŠ a SŠT nejsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s vybraným výrokiem vůči přistěhovalcům.
- H_A Mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s vybraným výrokiem vůči přistěhovalcům.

H5 Mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické existují rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

- H_0 Mezi žáky GJŠ a SŠT nejsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.
- H_A Mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

H6 Mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední škole technické jsou rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

- H_0 Mezi žáky GJŠ a SŠT nejsou statisticky významné rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.
- H_A Mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

4.5 Popis sběru dat

Před samotným výzkumem jsme dotazník rozdali pěti osobám. Naším cílem bylo zjistit, zda jsou jednotlivé položky v dotazníku srozumitelné a zda je způsob vyplňování dotazníku vyhovující. Tito respondenti nebyli do následujícího výzkumu započítáni. Výzkum byl na středních školách realizován od 1. do 22. listopadu 2016. Dotazník byl do jednotlivých škol distribuován osobně a v tištěné podobě. Na základě dohody s vedením obou škol byl dotazník rozdán žákům různých tříd na začátku vyučování. Celkem jsme na obě školy distribuovali 803 dotazníků a vrátilo se nám 724 vyplněných dotazníků. Návratnost činí 90,16 %. Z navracených dotazníků jsme museli později 5 dotazníků vyřadit, jelikož někteří žáci dotazníkové šetření týkající se přistěhovalců zlehčovali a ve škálové tabulce nekroužkovali své postoje, ale vytvářely geometrické obrázky. Celkově jsme tedy pro následnou analýzu použili 719 dotazníků, návratnost pak tvořila 89,54 %.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Další částí výzkumného šetření bylo zpracování dat, která byla nasbírána pomocí dotazníkového šetření na Gymnáziu Jakuba Škody a Střední škole technické v Přerově. Odpovědi respondentů z papírových dotazníků byly přepisovány v tabulkovém procesoru programu Microsoft Excel. Byly vytvořeny tabulky a grafy a použitím statistických funkcí byl vypočítán aritmetický průměr, modus a směrodatná odchylka. Jelikož jsme zkoumali míru souhlasu s výroky, tak jsme vypočítali aritmetický průměr u každé položky zvlášť. Následně jsme vypočítali celkové průměry u každé tematické oblasti. V další fázi jsme počítali celkovou míru souhlasu s výroky. Dále jsme pracovali s programem IBM SPSS Statistics 22, v němž jsme zpracovávali data potřebná pro ověření hypotéz (F-test, t-test, U-test).

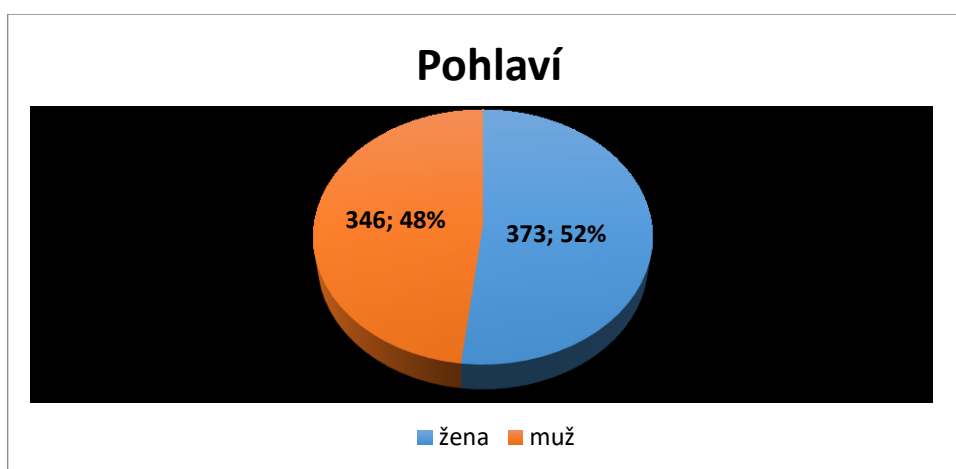
Poté jsme se zaměřili na ověření námi stanovených hypotéz, u kterých jsme zkoumali rozdíly v získaných četnostech, které jsme vypočetli testem dobré shody chí – kvadrát. Následně jsme srovnávali celkové data skupin žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické v přerově a to pomocí Studentova t – testu a U-testu Manna a Whitneyho. Hodnoty jsme ověřovali v programu IBM SPSS Statistics 22.

5.1 Analýza dat

UNIVARIACNÍ ANALÝZA

Dotazník vyplnilo celkem 719 respondentů, z toho 373 žen a 346 mužů.

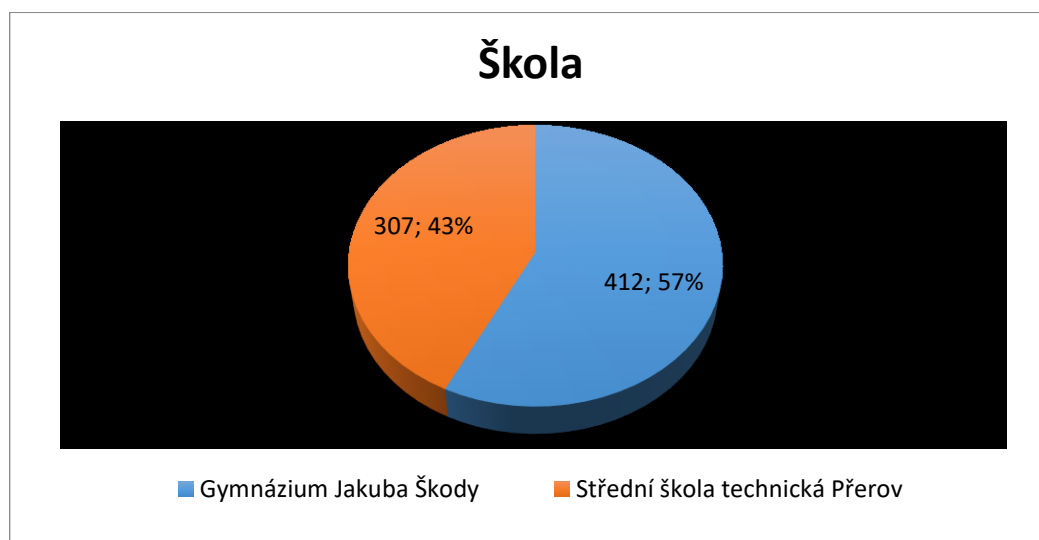
Graf č. 6 Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Dále jsme zjišťovali, na jaké škole respondenti studují. Z celkového počtu 719 respondentů se zapojilo do výzkumu 412 (57%) žáků Gymnázia Jakuba Škody a 307 (43%) žáků Střední školy technické Přerov.

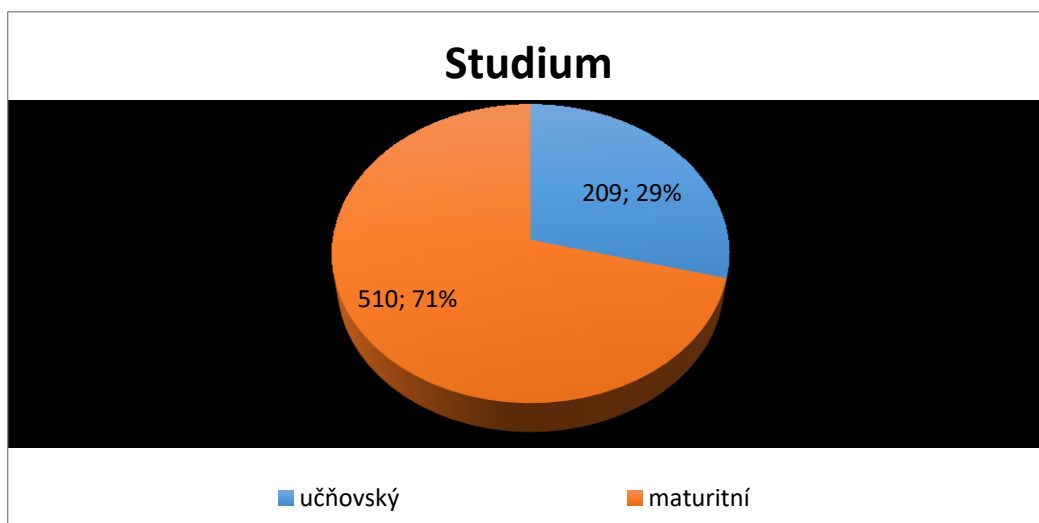
Graf č. 7 Škola

Zdroj: vlastní výzkum

Dotazník vyplnilo 510 (71%) žáků maturitních oborů a 209 (29%) žáků učňovských oborů.

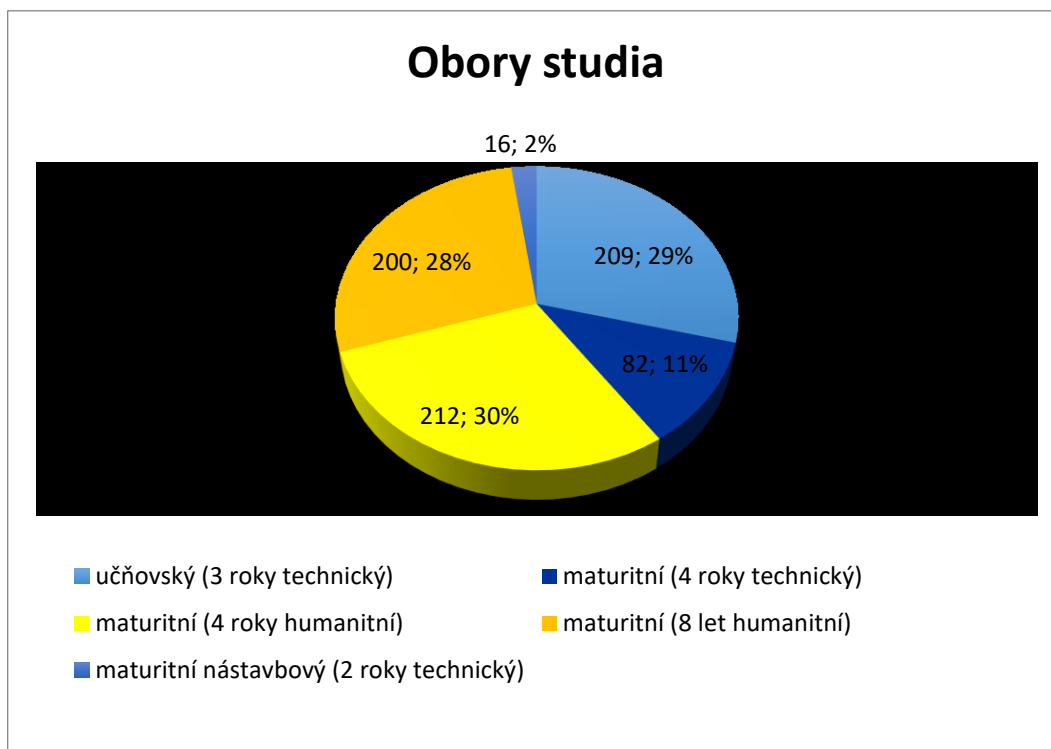
Graf č. 8 Studium

Zdroj: vlastní výzkum

Podle charakteru oboru studia dotazník vyplnilo 212 (30%) žáků čtyřletého maturitního humanitního oboru, 209 (29%) žáků tříletého učňovského technického oboru, 200 (28%) žáků osmiletého maturitního humanitního oboru, 82 (11%) žáků čtyřletého maturitního technického oboru a nejmenší skupinu tvořilo 16 žáků dvouletého maturitního nástavbového technického oboru.

Graf č. 9 Obory studia

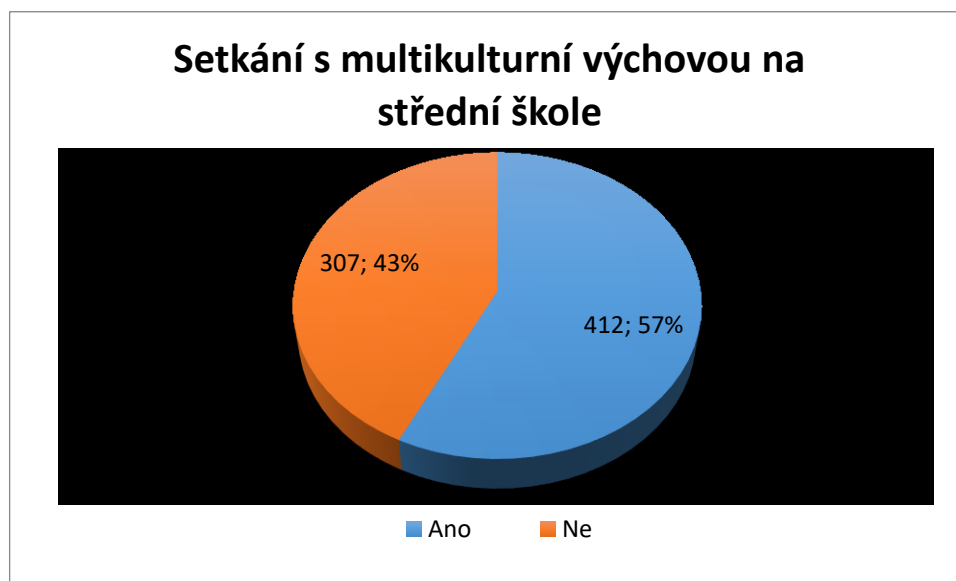

Zdroj: vlastní výzkum

Dále jsme se v dotazníku zaměřili na multikulturní výchovu. Konkrétně nás zajímalo, zda se žáci v rámci svého středoškolského studia setkali s multikulturní výchovou a také zdali by měla být multikulturní výchova součástí vzdělávání na středních školách všech typů, tj. humanitního i technického zaměření.

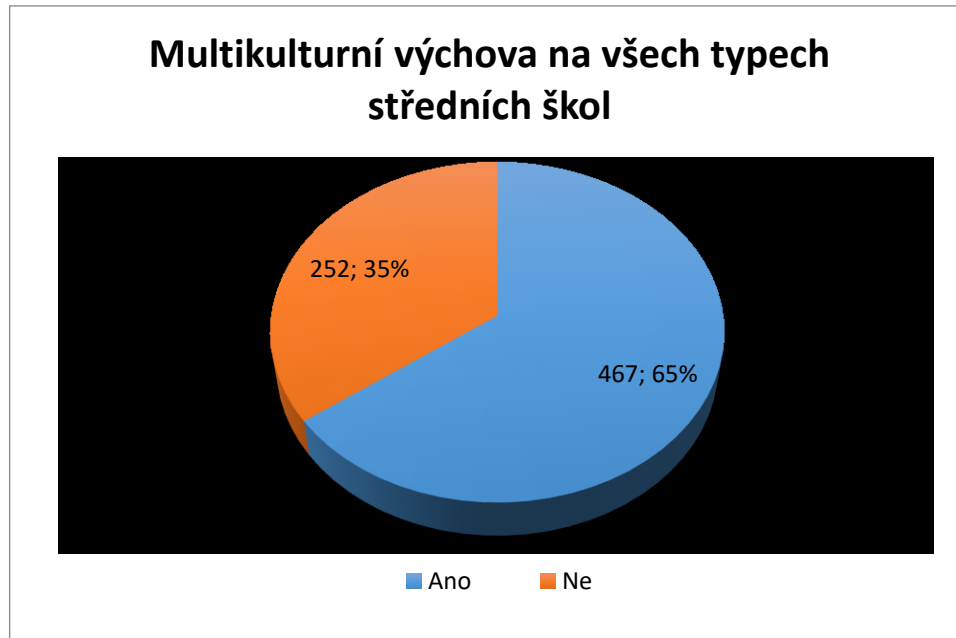
Z celkového množství dotazovaných uvedlo 412 (57%) žáků potvrdilo, že se na střední škole setkali s multikulturní výchovou a 307 (43%) žáků naopak uvedlo, že se s multikulturní výchovou na střední škole nesešli. Se zařazením multikulturní výchovy na všechny typy škol souhlasilo 467 (65%) žáků, opačný názor mělo 252 (35%) žáků.

Graf č. 10 Setkání s multikulturální výchovou na střední škole

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 11 Multikulturální výchova na všech typech středních škol

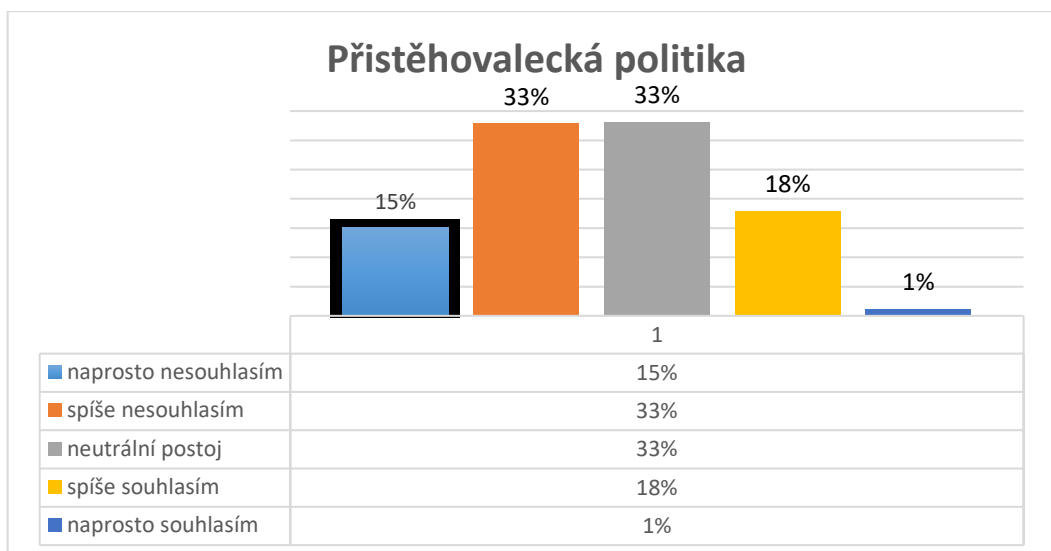
Zdroj: vlastní výzkum

Nyní se zaměříme na vyhodnocení jednotlivých oblastí, podle kterých jsme postoje roztřídily. Jedná se o 5 oblastí: oblast společenská a multikulturální, oblast společenských rizik, oblast zaměstnanosti, oblast vzdělávání a oblast osobního života.

1. Oblast společenská a multikulturní

1.1. Myslím si, že nastavení současné přistěhovalecké politiky je dostačující.

Graf č. 12 Přistěhovalecká politika

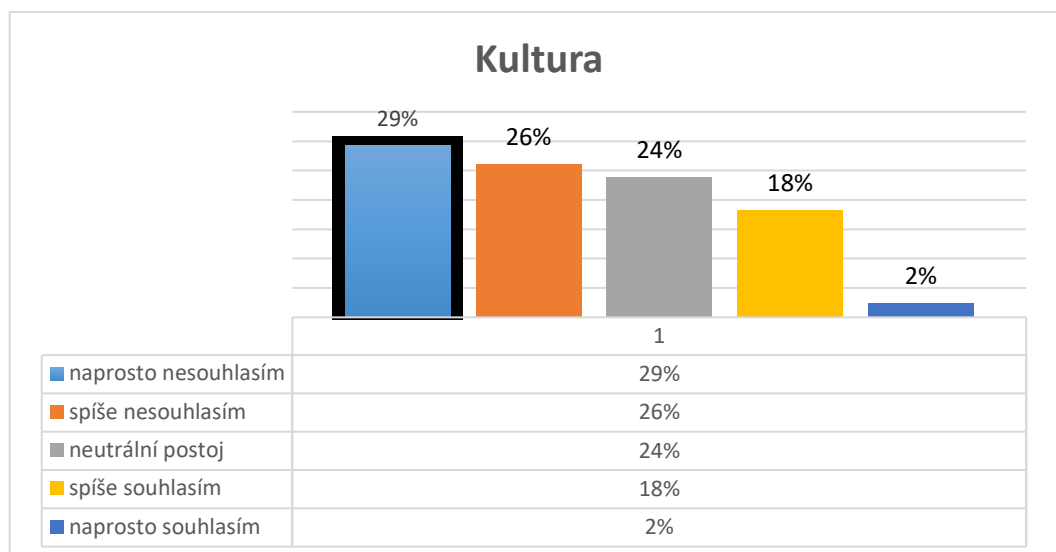

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu vyplývá, že naprosto nesouhlasí, či spíše nesouhlasí s výše uvedeným výrokem celých 48 % respondentů. Míra pravdivosti tohoto výroku je tedy velmi nízká. Souhlasí či spíše souhlasí 19 % respondentů.

1.2. Uvítal/a bych přistěhovalce v České republice, obohatili by českou kulturu a přinesli by nové zvyky a tradice.

Graf č. 13 Kultura

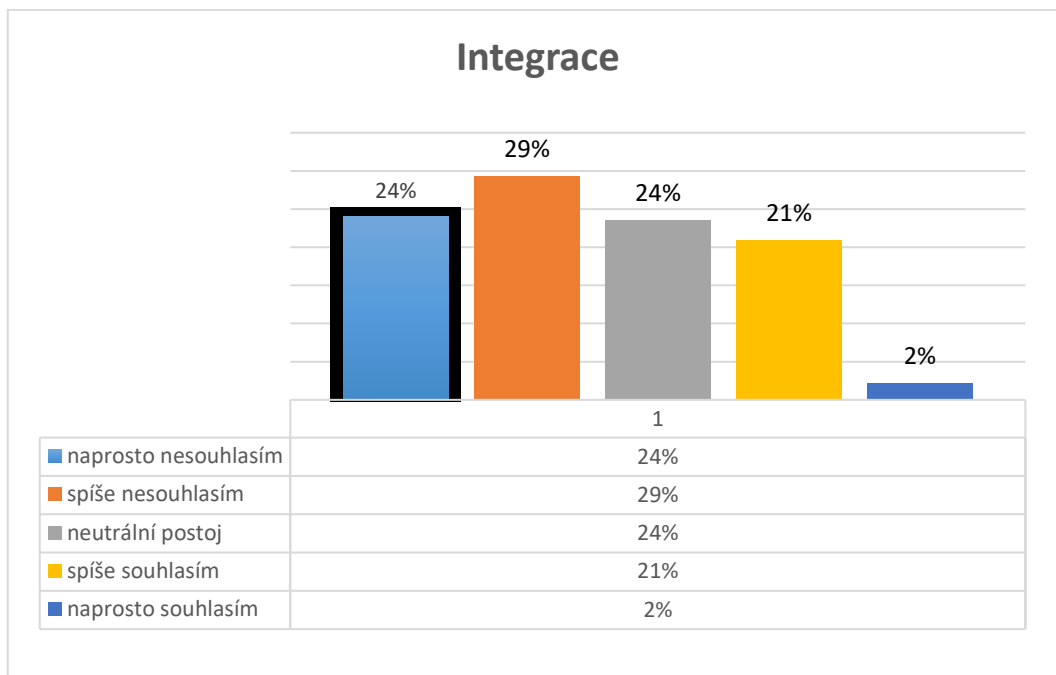

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu vidíme, že naprosto nesouhlasí či spíše nesouhlasí s uvedeným výrokem celých 55 % respondentů. Tento výrok má tedy poměrně nízkou platnost. Naprosto souhlasí či spíše souhlasí 20% respondentů.

1.3.Souhlasím s integrací přistěhovalců do české společnosti.

Graf č. 14 Integrace přistěhovalců do české společnosti

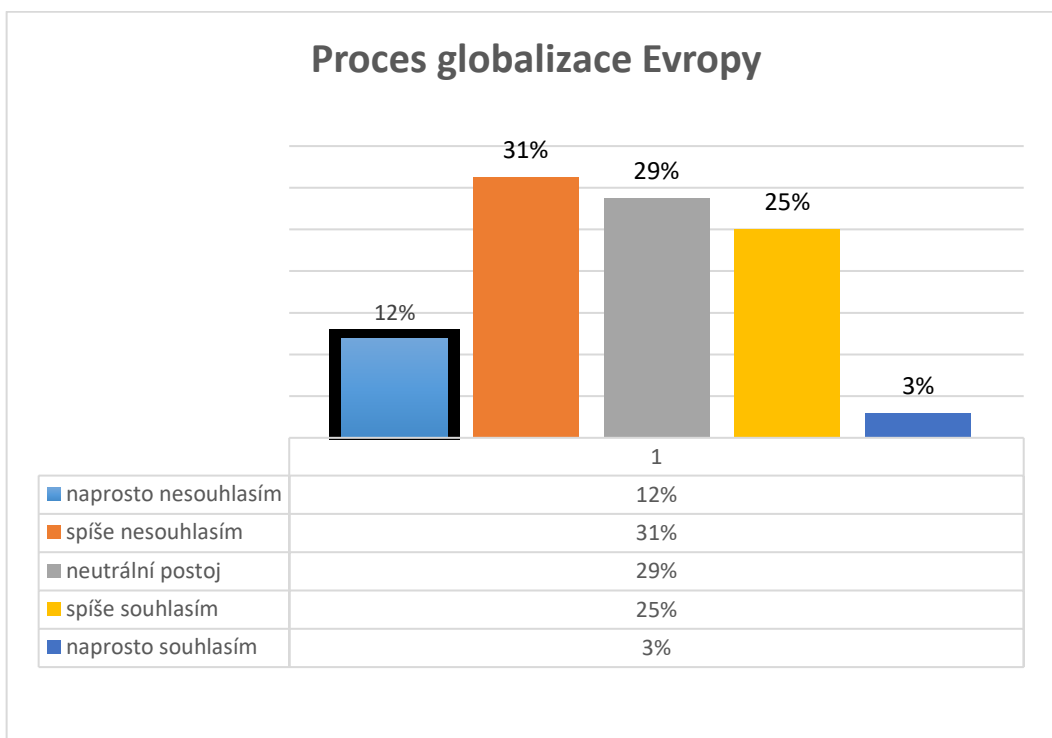
Zdroj: vlastní výzkum

S výrokem týkajícím se integrace přistěhovalců do české společnosti naprosto nesouhlasí nebo spíše nesouhlasí 53% respondentů. Spíše souhlasí a naprosto souhlasí 23% respondentů. Výrok má tedy poměrně nízkou míru souhlasu.

1.4. Jsem přesvědčen/a, že přísun přistěhovalců do České republiky je přirozeným procesem globalizace Evropy a je potřeba to akceptovat.

S níže uvedeným přesvědčením naprosto nesouhlasilo a spíše souhlasilo 43 % respondentů. Naprosto souhlasilo nebo spíše souhlasilo 28 % respondentů. Uvedené přesvědčení má tedy poměrně malou sílu.

Graf č. 15 Proces globalizace Evropy

Zdroj: vlastní výzkum

Oblast společenská a multikulturní – shrnutí

Tabulka č. 4 Oblast společenská a multikulturní – shrnutí

Oblast	Postoj č.			
	1.1	1.2	1.3	1.4
1. Společenská a multikulturní				
Položka v dotazníku č.	9	11	13	15
Průměr:	2,57	2,38	2,48	2,76
Modus:	3	1	2	2
Směrodatná odchylka:	0,99	1,15	1,13	1,05

Zdroj: vlastní výzkum

VO 1. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti společenské a multikulturní?

V oblasti společenské a multikulturní jsme zjistili, že nejvyšší platnost má výrok 1.4 – „Jsem přesvědčen/a, že přísun přistěhovalců do České republiky je přirozeným procesem globalizace Evropy a je potřeba to akceptovat.“ Naopak nejvíce respondenti nesouhlasí s výrokem 1.2 „Uvítal/a bych přistěhovalce v České republice, obohatili by českou kulturu a přinesli by nové zvyky a tradice.“ Celkově se ale jednotlivé položky pohybovaly na škále neutrální až spíše nesouhlasím.

Tvrzení z oblasti společenské a multikulturní jsme seřadili podle průměrné míry nesouhlasu – souhlasu (pozn. 1- naprosto nesouhlasím až 5 naprosto souhlasím).

Tabulka č. 5 Souhrnná tabulka – pořadí postojů v oblasti 1

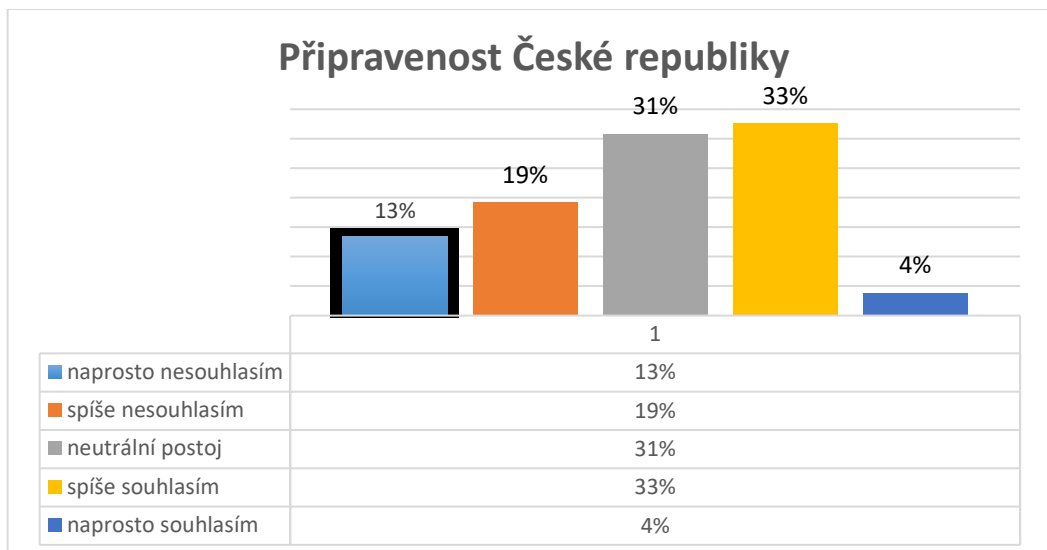
Položka	Postoj	Průměr	Pořadí
15	1.4 Jsem přesvědčen/a, že přísun přistěhovalců do České republiky je přirozeným procesem globalizace Evropy a je potřeba to akceptovat.	2,76	1
9	1.1 Myslím si, že nastavení současné přistěhovalecké politiky je dostačující.	2,57	2
13	1.3 Souhlasím s integrací přistěhovalců do české společnosti.	2,48	3
11	1.2 Uvítal/a bych přistěhovalce v České republice, obohatili by českou kulturu a přinesli by nové zvyky a tradice.	2,38	4

Zdroj: vlastní výzkum

2. Oblast společenských rizik**2.1. Předpokládám, že Česká republika je dostatečně připravena na příchod vyššího počtu uprchlíků, než tomu bylo v předchozích letech.**

Z grafu lze vyčíst, že naprosto nesouhlasí či spíše nesouhlasí s uvedeným předpokladem 32% respondentů a naprosto souhlasí nebo spíše souhlasí 37% respondentů. Z výsledku je patrné, že v případě tohoto předpokladu byly odpovědi vyrovnanější.

Graf č. 16 Připravenost České republiky

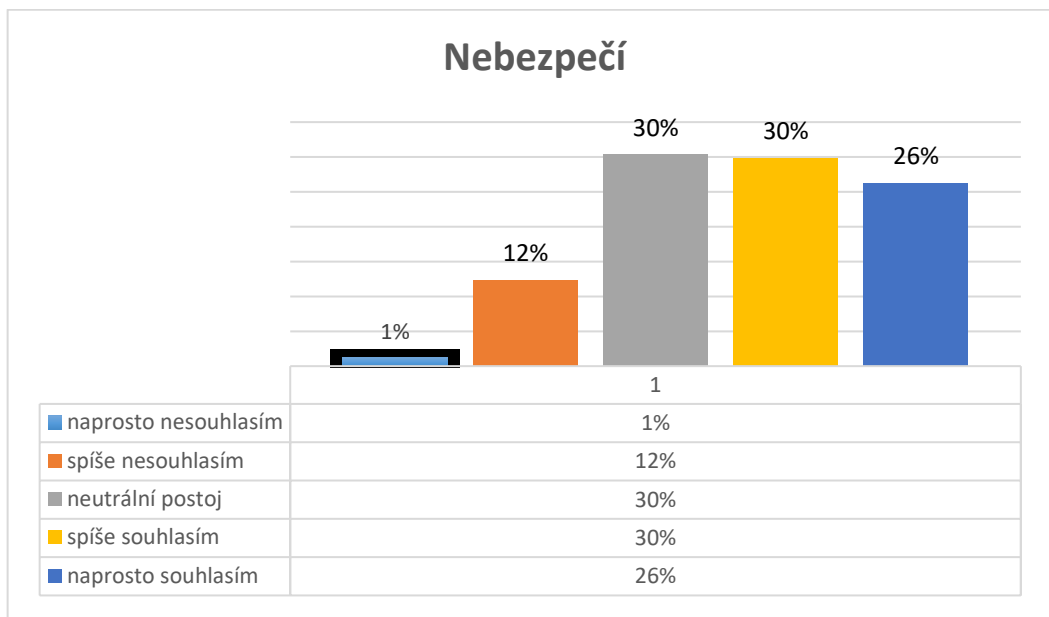

Zdroj: vlastní výzkum

2.2. Mám obavu z přistěhovalců, jelikož jsem slyšel/a, že jsou agresivní a nebezpeční. *

Na následující výrok týkající se obavy z přistěhovalců odpovědělo kladně 56 % respondentů, 30 % respondentů zaujímalo neutrální postoj a pouhých 13 % respondentů s tímto postojem nesouhlasilo. Je zřejmé, že se jedná o velmi negativní postoj.

Graf č. 17 Nebezpečí

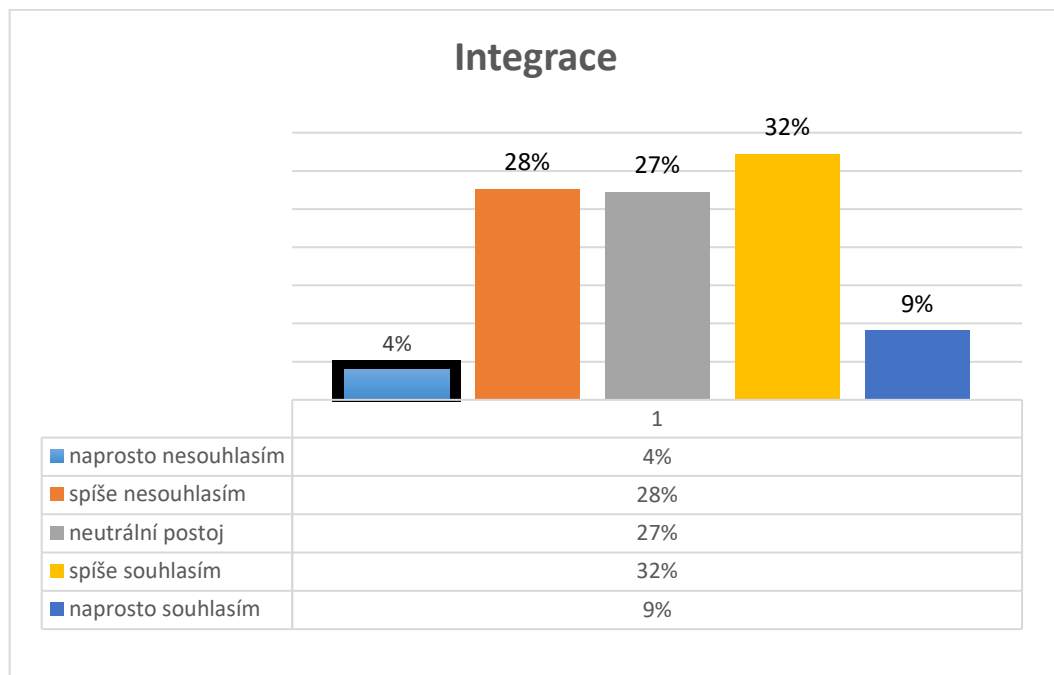
Zdroj: vlastní výzkum

Jelikož se jedná o reverzní položku a my budeme dále porovnávat průměry celé skupiny, musíme obrátit zjištěná data tak, aby celá oblast byla ve vztahu k dané stupnici výrokově homogenní. Tedy pro statistické hodnocení bude platit opačný význam výroku:

2.2. REV.* Nemám obavu z přistěhovalců, nemyslím si, že by byli agresivní a nebezpeční, tak jak se o nich vykládá.

2.3.Obávám se, že přistěhovalci přicházející do České republiky nemají zájem o integraci do české společnosti. *

Graf č. 18 Integrace

Zdroj: vlastní výzkum

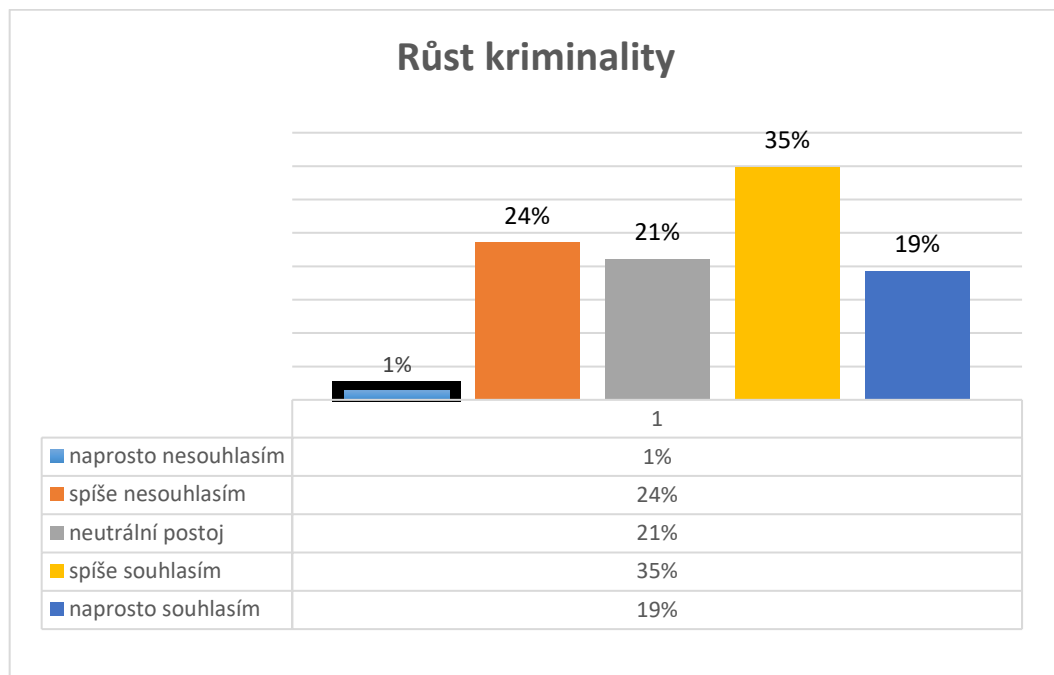
K obavě z integrace přistěhovalců se vyjádřilo kladně 41% respondentů a 32% negativně. Neutrálně se vyjádřilo 27% respondentů.

Jelikož se jedná o reverzní položku a my budeme dále porovnávat průměry celé skupiny, musíme obrátit zjištěná data tak, aby celá oblast byla ve vztahu k dané stupnici výrokově homogenní. Tedy pro statistické hodnocení bude platit opačný význam tvrzení:

2.3. REV.*Přistěhovalci přicházející do České republiky mají zájem o integraci do české společnosti.

2.4.Obávám se, že s příchodem většího množství přistěhovalců dojde k růstu kriminality. *

Graf č. 19 Růst kriminality

Zdroj: vlastní výzkum

V případě tohoto postoje se vyjádřili respondenti poněkud jasněji. Nadpoloviční většina, celých 54 % respondentů vyjádřilo obavu z růstu kriminality spojené s příchodem přistěhovalců, oproti tomu jen čtvrtina 25 % respondentů obavu nemělo. Neutrální postoj zastává 21 % respondentů.

Jelikož se jedná o reverzní položku a my budeme dále porovnávat průměry celé skupiny, musíme obrátit zjištěná data tak, aby celá oblast byla ve vztahu k dané stupnici výrokově homogenní. Tedy pro statistické hodnocení bude platit opačný význam tvrzení:

2.4. REV.*Neobávám se, že by s příchodem většího množství přistěhovalců došlo k růstu kriminality.

Oblast společenských rizik – shrnutí

Reverzní položky, u nichž byl otočen význam, jsme v tabulce pro lepší přehlednost označili hvězdičkou.

Tabulka č. 6 Oblast společenských rizik - shrnutí

Oblast	Postoj
--------	--------

2. Společenských rizik	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.
Položka v dotazníku č.	1	3*	6*	16*
Průměr:	2,95	2,33	2,85	2,53
Modus:	4	3	2	2
Směrodatná odchylka:	1,1	1,03	1,05	1,09

Zdroj: vlastní výzkum

VO 2. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti společenských rizik?

Při porovnávání výroků z oblasti společenských rizik jsme zjistili, že největší sílu má postoj 2.1 „*Předpokládám, že Česká republika je dostatečně připravena na příchod vyššího počtu přistěhovalců, než tomu bylo v předchozích letech*“. Naopak jako málo potvrzený je postoj 2.2 „**REV. Nemám obavu z přistěhovalců, nemyslím si, že by byli agresivní a nebezpeční, tak jak se o nich vykládá*“. Celkově se ale jednotlivé položky pohybovaly na škále neutrální až spíše nesouhlasím. Postoje z oblasti společenských rizik jsme seřadili podle průměrné míry nesouhlasu – souhlasu (pozn. 1- naprosto nesouhlasím až 5 - naprosto souhlasím).

Tabulka č. 7 Souhrnná tabulka – pořadí postojů

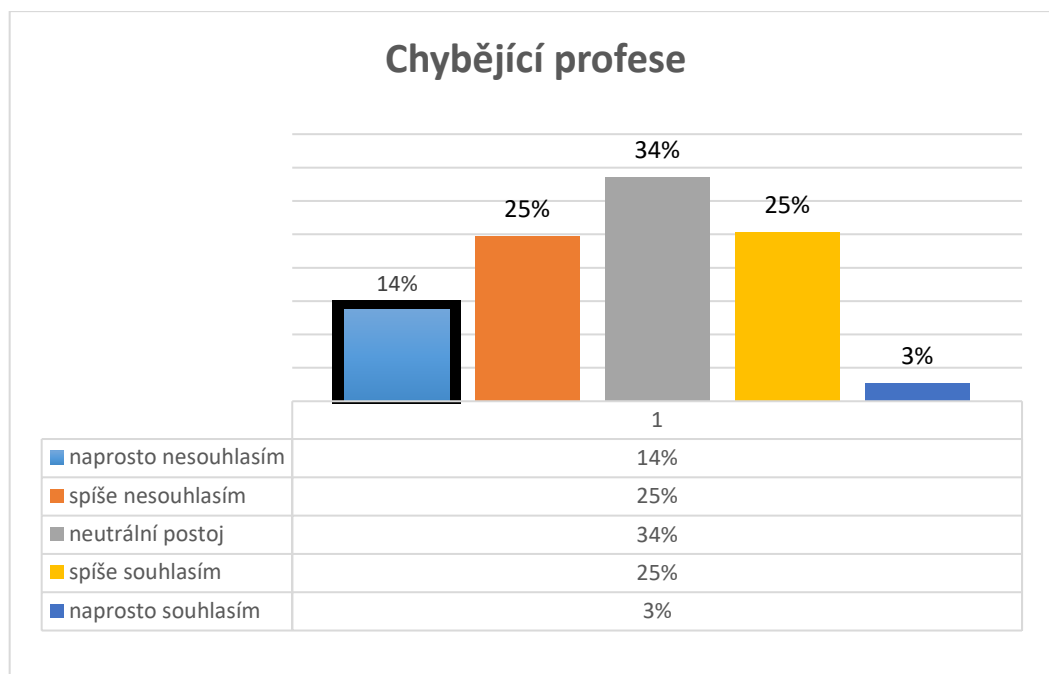
Položka	Postoj	Průměr	Pořadí
1	2.1 Předpokládám, že Česká republika je dostatečně připravena na příchod vyššího počtu přistěhovalců, než tomu bylo v předchozích letech.	2,95	1
6*	2.3 *REV. Přistěhovalci přicházející do České republiky mají zájem o integraci do české společnosti.	2,85	2
16*	2.4 *REV. Neobávám se, že by s příchodem většího množství přistěhovalců došlo k růstu kriminality.	2,53	3
3*	2.2 *REV. Nemám obavu z přistěhovalců, nemyslím si, že by byli agresivní a nebezpeční, tak jak se o nich vykládá.	2,33	4

Zdroj: vlastní výzkum

3. Oblast zaměstnanosti

3.1. Mylím si, že přistěhovalci by byli pro naši zemi přínosem, jelikož by zaplnili chybějící pracovníky v některých profesích.

Graf č. 20 Chybějící profese

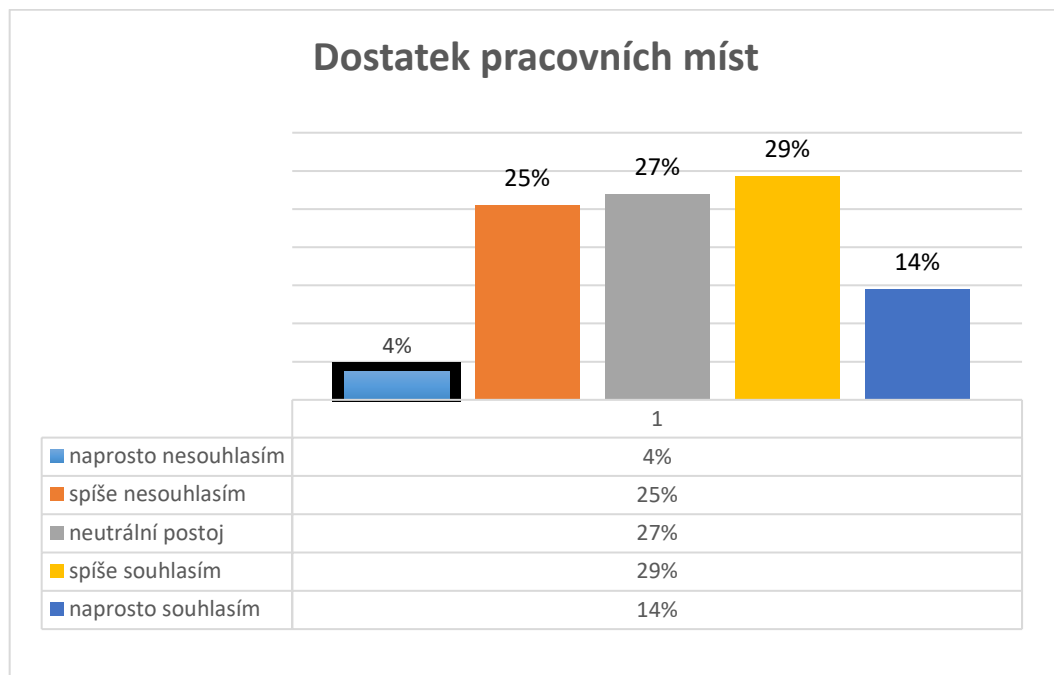

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že u toho výroku je skóre mnohem vyrovnanější a 34% respondentů zaujímá neutrální stanovisko, 39% respondentů se vyjádřilo nesouhlasně a 28% respondentů souhlasně.

3.2. Obávám se, že díky přistěhovalcům nebude dostatek pracovních míst pro české občany. *

Graf č. 21 Dostatek pracovních míst

Zdroj: vlastní výzkum

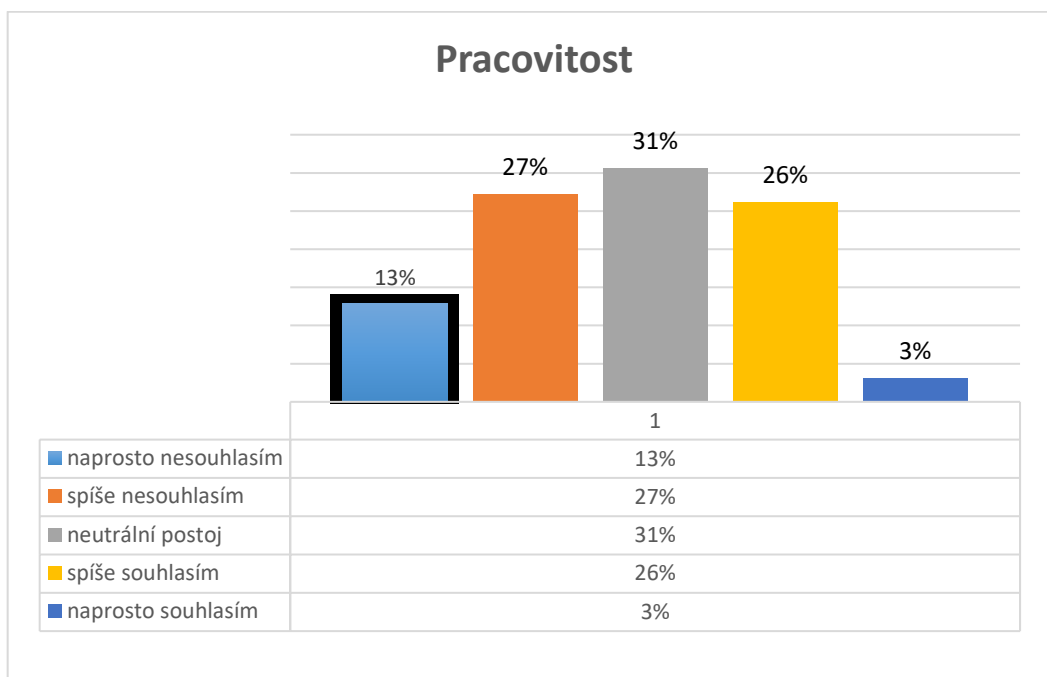
S touto obavou z oblasti zaměstnanosti naprosto souhlasilo či spíše souhlasilo 43% respondentů, naopak 29% respondentů naprosto nesouhlasilo či spíše souhlasilo. Neutrální názor má 27% respondentů.

Jelikož se jedná o reverzní položku a my budeme dále porovnávat průměry celé skupiny, musíme obrátit zjištěná data tak, aby celá oblast byla ve vztahu k dané stupnici výrokově homogenní. Tedy pro statistické hodnocení bude platit opačný význam výroku:

3.2. REV.*Neobávám se, že by díky přistěhovalcům nebylo dostatek pracovních míst pro české občany.

3.3.Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci jsou pracovitější, než většina českých občanů.

Graf č. 22 Pracovitost

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu je zřejmé, že u tohoto výroku téměř třetina respondentů, 31% zaujímala neutrální postoj, 40% respondentů se vyjádřilo, že naprosto nesouhlasí či spíše nesouhlasí a 29% respondentů spíše souhlasí nebo naprosto souhlasí.

Oblast zaměstnanosti – shrnutí

Tabulka č. 8 Oblast zaměstnanosti - shrnutí

Oblast	Postoj		
	3.1	3.2	3.3
3. Zaměstnanost	3.1	3.2	3.3
Položka v dotazníku č.	2	4*	8
Průměr:	2,78	2,75	2,79
Modus:	3	2	3
Směrodatná odchylka:	1,05	1,1	1,06

Zdroj: vlastní výzkum

VO 3. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti zaměstnanosti?

Postoje respondentů vůči přistěhovalcům z oblasti zaměstnanosti jsou jednoznačně nejvyrovnanější. Dle níže uvedené tabulky č.9 je zcela zřejmé, že rozdíly jsou naprosto minimální. Největší souhlas respondenti vyjádřili s postojem 3.3 „*Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci jsou pracovitější, než většina českých občanů*“. Naopak s postojem 3.2*REV. „*Neobávám se, že by díky přistěhovalcům nebyl dostatek pracovních míst pro české občany.*“ nesouhlasili respondenti nejvíce. Celkově se ale jednotlivé položky pohybovaly na škále neutrální až spíše nesouhlasím.

Postoje z oblasti zaměstnanosti jsme seřadili podle průměrné míry nesouhlasu – souhlasu (pozn. 1- naprosto nesouhlasím až 5 - naprosto souhlasím).

Tabulka č. 9 Souhrnná tabulka – pořadí postojů

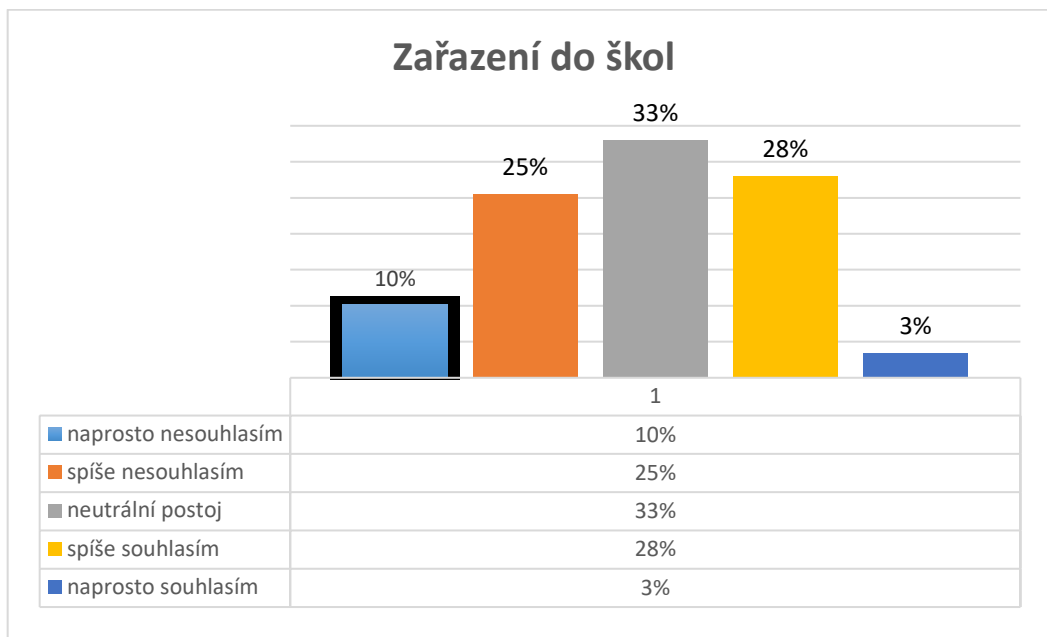
Položka	Postoj	Průměr	Pořadí
8	3.3 Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci jsou pracovitější, než většina českých občanů.	2,79	1
2	3.1 Myslím si, že přistěhovalci by byli pro naši zemi přínosem, jelikož by zaplnili chybějící pracovníky v některých profesích.	2,78	2
4*	3.2 *REV. Neobávám se, že by díky přistěhovalcům nebyl dostatek pracovních míst pro české občany.	2,75	3

Zdroj: vlastní výzkum

4. Oblast vzdělávání

4.1.Myslím si, že by přistěhovalci neměli studovat na svých vlastních školách, ale měli by být zařazeni do běžných českých škol.

Graf č. 23 Zařazení do škol

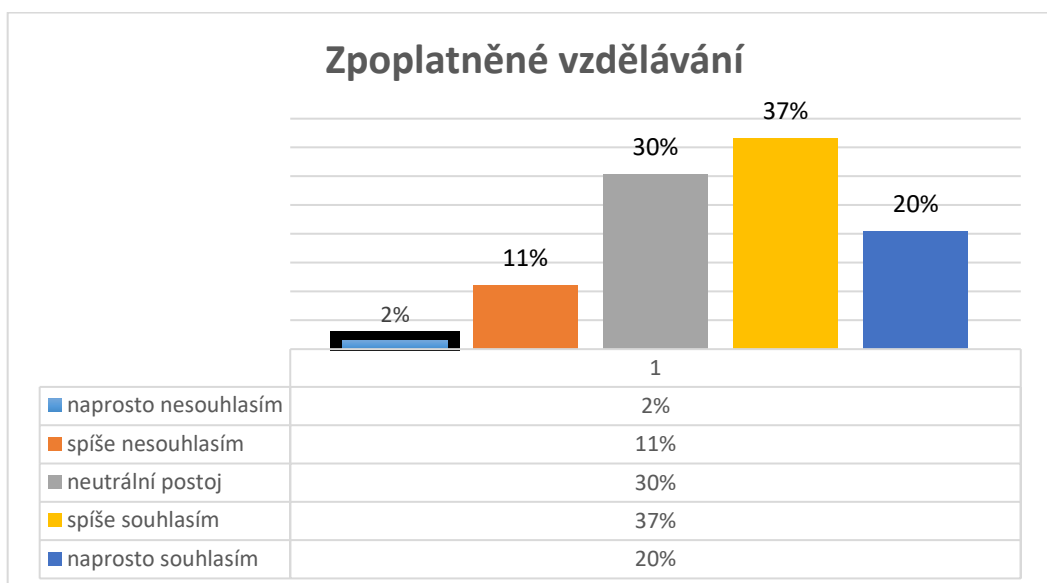

Zdroj: vlastní výzkum

K tomuto postoji se vyjádřilo poměrně vysoké procento respondentů 33% neutrálně. Odmítavě se k němu postavilo 35% respondentů, kladně potom 31% respondentů.

4.2. Myslím si, že přistěhovalci by měli mít zpoplatněné vzdělávání na českých školách. *

Graf č. 24 Zpoplatněné vzdělávání

Zdroj: vlastní výzkum

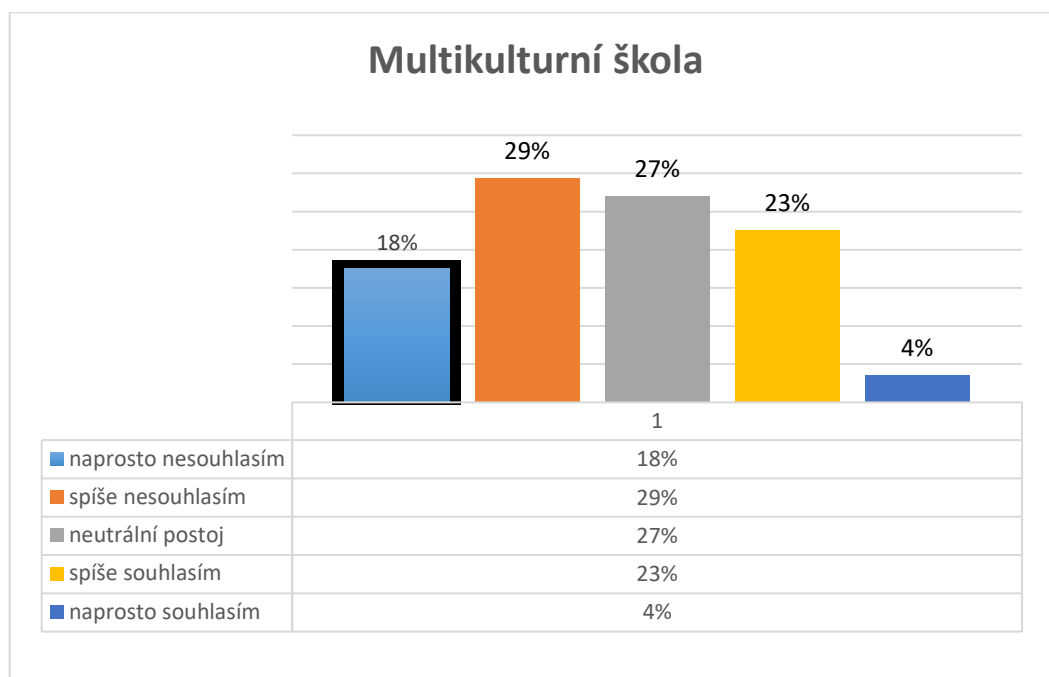
U této dotazníkové položky se žáci vyjádřili poněkud radikálněji, kdy pouhých 13% naprosto nesouhlasilo či spíše nesouhlasilo a nadpoloviční většina 57% zastává názor, že by si přistěhovalci měli platit vzdělání. Necelá třetina, konkrétně 30% se vyjádřilo neutrálně.

Jelikož se jedná o reverzní položku a my budeme dále porovnávat průměry celé skupiny, musíme obrátit zjištěná data tak, aby celá oblast byla ve vztahu k dané stupnici výrokově homogenní. Tedy pro statistické hodnocení bude platit opačný význam postoje:

4.2. REV.* Myslím si, že by přistěhovalci neměli mít zpoplatněné vzdělávání na českých školách.

4.3. Jsem přesvědčen/a, že na školách by měli studovat lidé různých kultur, a to z důvodu kulturního obohacení.

Graf č. 25 Multikulturní škola

Zdroj: vlastní výzkum

K výše uvedenému přesvědčení se vyjádřilo 47% respondentů, že naprosto souhlasí či spíše souhlasí. Jak lze vyčíst z výše uvedeného grafu přesvědčení má poměrně velkou sílu. Naprosto souhlasí či spíše souhlasí 27% respondentů.

Oblast vzdělávání – shrnutí

Tabulka č. 10 Oblast vzdělávání - shrnutí

Oblast	Postoj		
	4.1	4.2	4.3
4. Vzdělávání	4.1	4.2	4.3
Položka v dotazníku č.	5	12*	9
Průměr:	2,89	2,37	2,65
Modus:	3	2	2
Směrodatná odchylka:	1,03	0,98	1,12

Zdroj: vlastní výzkum

VO 4. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti vzdělávání?

Při srovnání uvedených výroků, zjistíme, že největší sílu má postoj 4.1 „*Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci by neměli studovat na svých vlastních školách, ale měli by být zařazeni do běžných českých škol*“. Naopak nejvíce nesouhlasili respondenti s výrokem 4.2 „**REV. Myslím si, že by přistěhovalci neměli mít zpoplatnění vzdělávání na českých školách*“. Celkově se ale jednotlivé položky pohybovaly na škále neutrální až spíše nesouhlasím.

Postoje z oblasti vzdělávání jsme seřadili podle průměrné míry nesouhlasu – souhlasu (pozn. 1- naprosto nesouhlasím až 5 - naprosto souhlasím).

Tabulka č. 11 Souhrnná tabulka – pořadí postojů

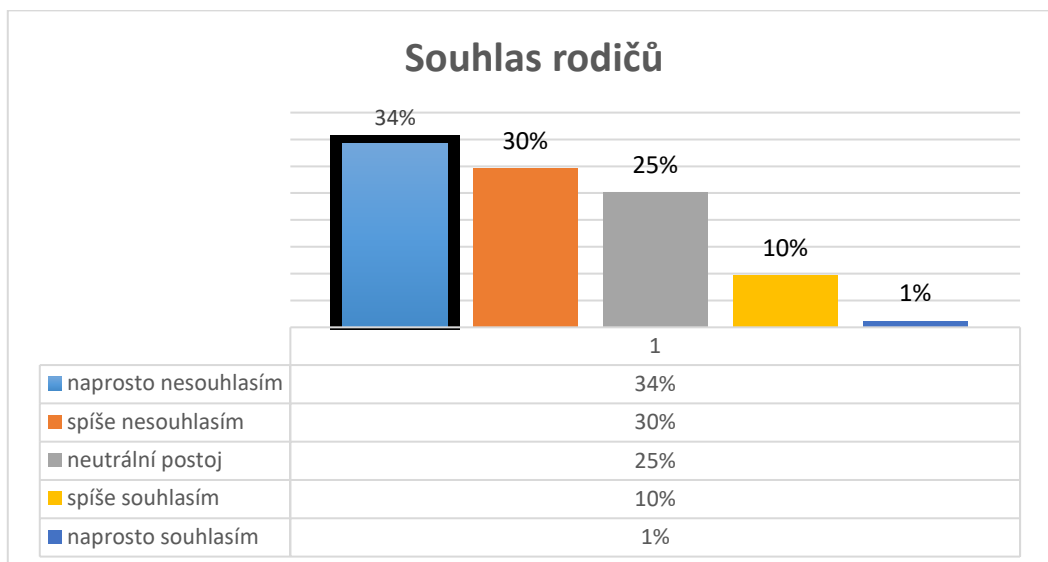
Položka	Postoj	Průměr	Pořadí
5	4.1 Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci by neměli studovat na svých vlastních školách, ale měli by být zařazeni do běžných českých škol.	2,89	1
19	4.3 Jsem přesvědčen/a, že ve školách by měli studovat lidé různých kultur, z důvodu kulturního obohacení.	2,65	2
12*	4.2 *REV. Myslím si, že by přistěhovalci neměli mít zpoplatnění vzdělávání na českých školách.	2,37	3

Zdroj: vlastní výzkum

5. Oblast osobního života

5.1. Myslím si, že ani mým rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce.

Graf č. 26 Souhlas rodičů

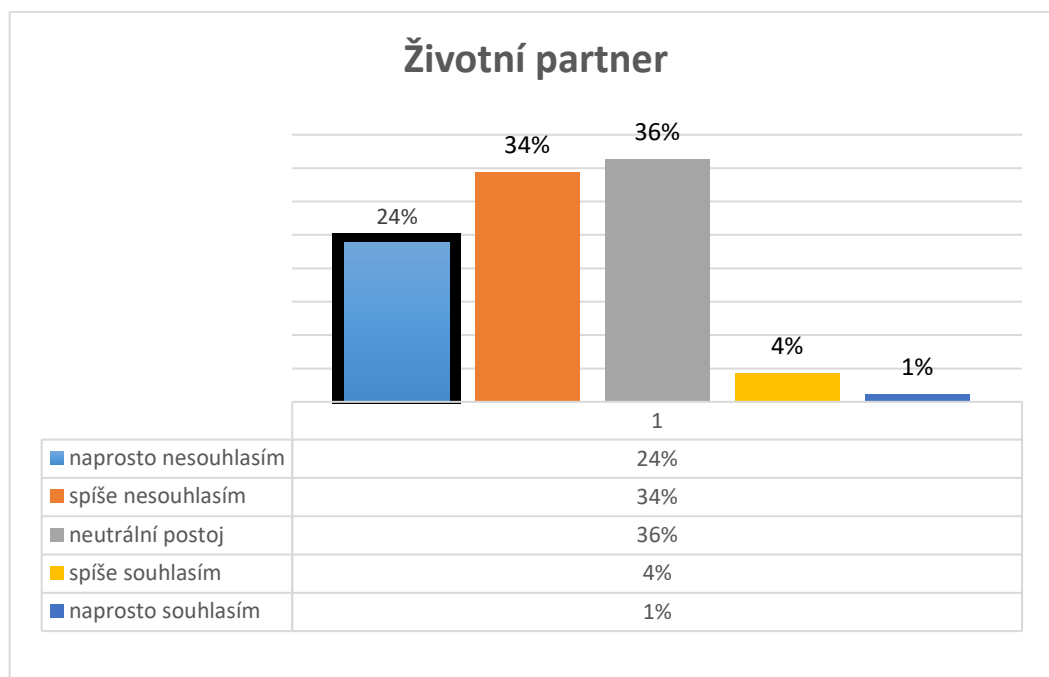
Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledku tohoto grafu je zcela zřejmé, že téměř dvě třetiny respondentů, konkrétně 64%, si myslí, že by jejich rodičům vadilo, kdyby měli za kamaráda přistěhovalce. Neutrálně se vyjádřilo 25% respondentů a kladně pouze 11% respondentů.

5.2. Dovedu si představit, že by můj životní partner byl z rodiny přistěhovalců.

V případě tohoto postoje se vyjádřili poněkud radikálně, kdy pouhých 5% respondentů má kladný názor na to, jestli by si dovedli představit mít životního partnera z rodiny přistěhovalců. Opačný názor, tedy nesouhlasný vyjádřilo 68% respondentů a neutrální 36% respondentů.

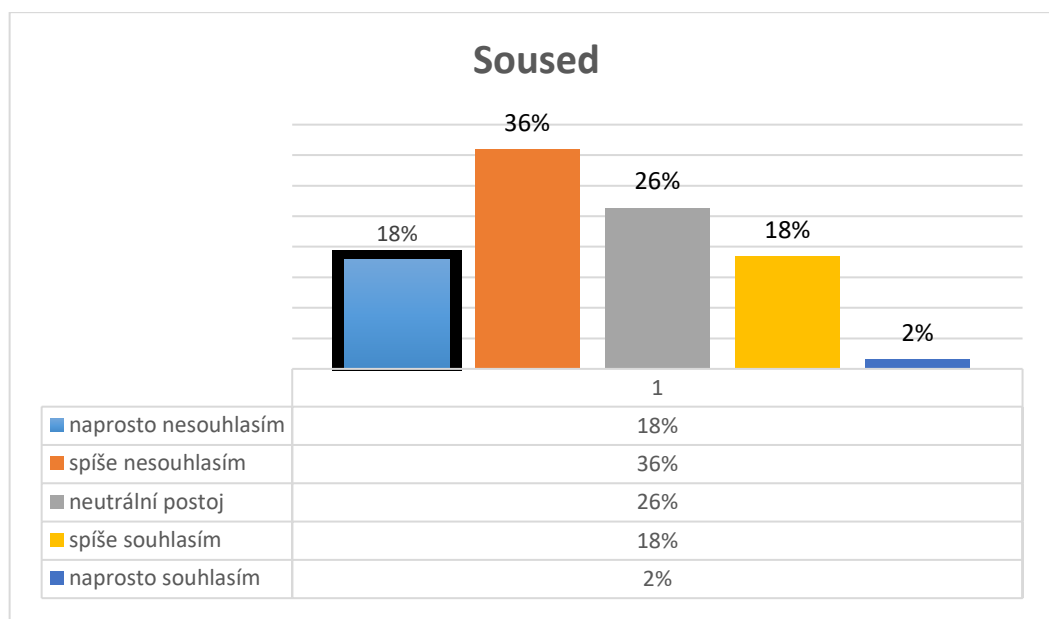
Graf č. 27 Životní partner

Zdroj: vlastní výzkum

5.3. Nebyl/a bych proti, kdybych měl/a za souseda přistěhovalce.

Graf č. 28 Soused

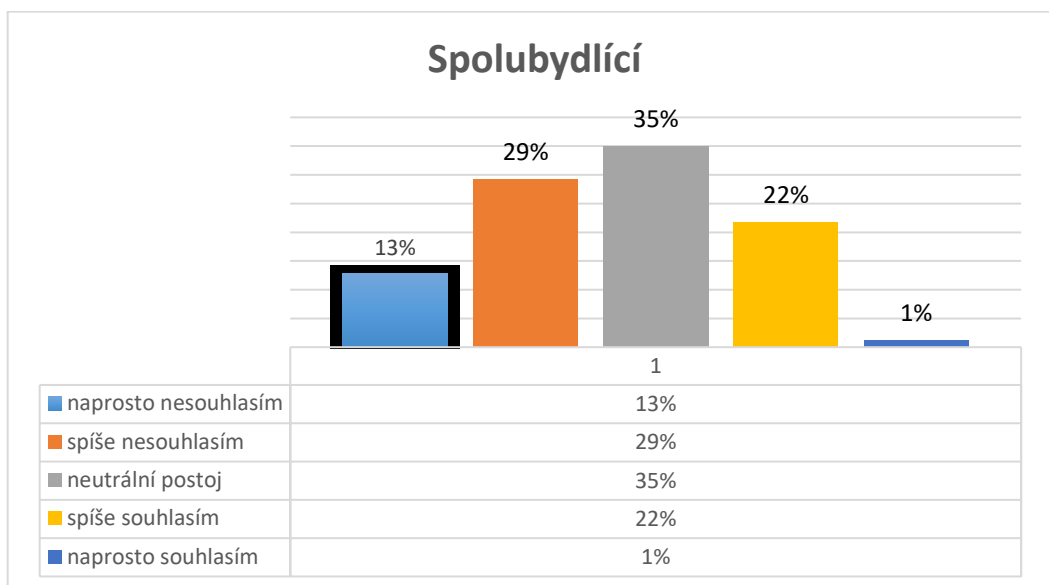

Zdroj: vlastní výzkum

U tohoto grafu je zcela zřejmé, že nadpoloviční většina respondentů, konkrétně 54%, by nechtěla mít za souseda přistěhovalce. Kladně se k tomuto výroku postavilo 20% respondentů a 26% respondentů neutrálně

5.4. Dovedu si představit, že bych měl/a za spolubydlícího přistěhovalce.

Graf č. 29 Spolubydlící

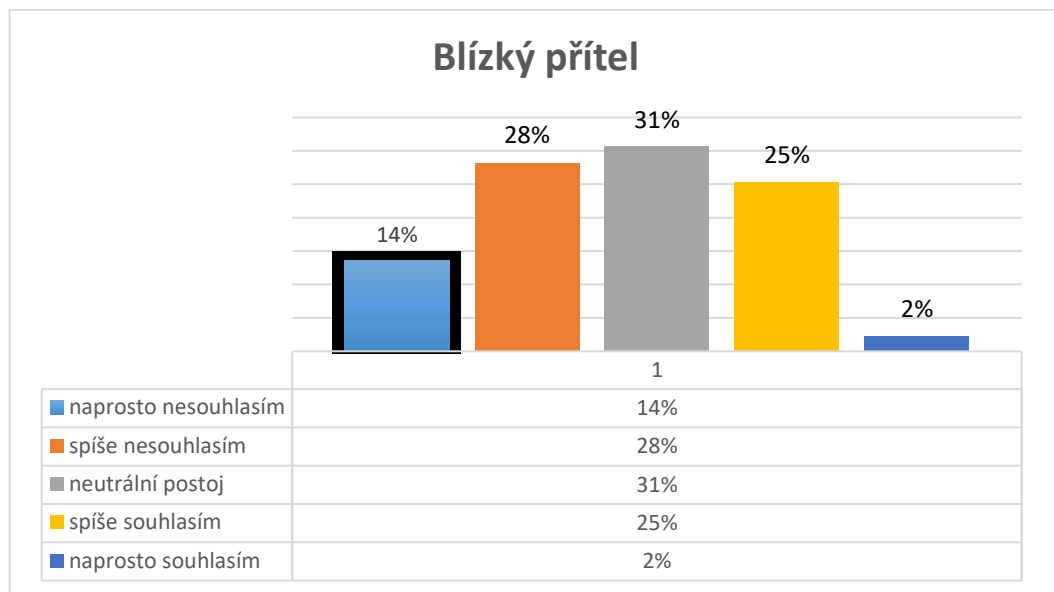
Zdroj: vlastní výzkum

Z tohoto grafu lze vyčíst, že 42% respondentů by si nedovedlo představit mít za spolubydlícího přistěhovalce a 23% by si dovedlo představit mít za spolubydlícího přistěhovalce. Tento výrok má tedy poměrně malou sílu.

5.5. Neměl/a bych problém mít přistěhovalce za blízkého přítele.

Z grafu lze vyčíst, že 42% respondentů by mělo problém s tím, aby měli přistěhovalce za blízkého přítele. 31% respondentů zaujalo neutrální postoj a 27% by nemělo problém s tím mít za blízkého přítele přistěhovalce

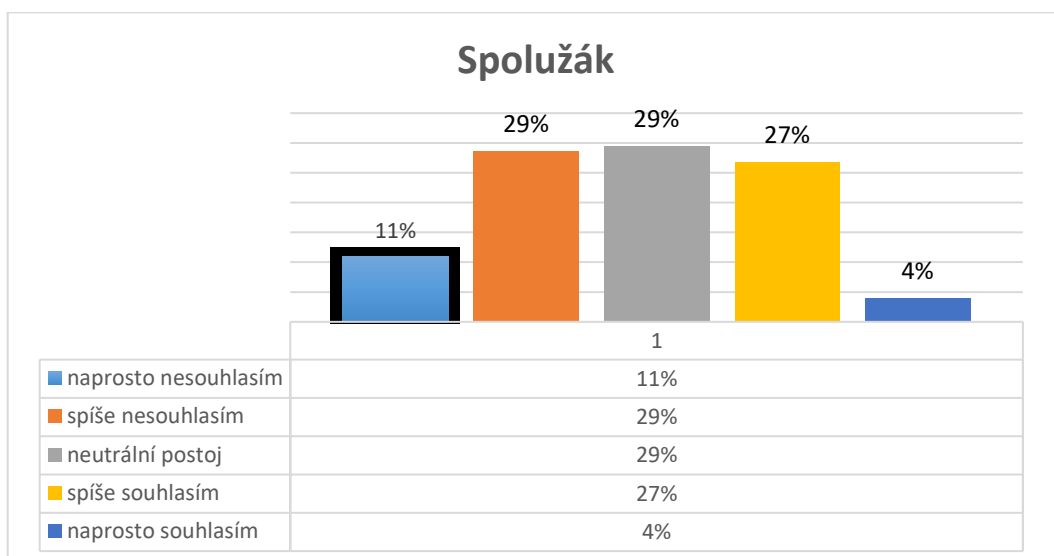
Graf č. 30 Blízký přítel

Zdroj: vlastní výzkum

5.6. Nevadilo by mi mít přistěhovalce za spolužáka.

Graf č. 31 Spolužák

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu lze vyčíst, že 40% respondentům by vadilo mít za spolužáka přistěhovalce. Naopak 31% respondentům by nevadilo mít přistěhovalce za spolužáka, 29% respondentů se vyjádřilo neutrálně.

Oblast osobního života – shrnutí

Tabulka č. 12 Oblast osobního života - shrnutí

Oblast	Postoj					
	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6
5. Osobní život						
Položka v dotazníku č.	18	20	14	7	17	10
Průměr:	2,14	2,24	2,50	2,70	2,74	2,84
Modus:	1	3	2	3	3	3
Směrodatná odchylka:	1,04	0,9	1,03	0,99	1,05	1,06

Zdroj: vlastní výzkum

VO 5. Jaké jsou postoje vůči přistěhovalcům v oblasti osobního života?

V oblasti osobního života jsme zjistili, že námi oslovení respondenti přisoudili nejmenší platnost výroku 5.1 „Myslím si, že ani mým rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce.“ Naopak nejvíce respondenti souhlasili s výrokem 5.6 „Nevadilo by mi mít přistěhovalce za spolužáka.“ Celkově se ale jednotlivé položky pohybovaly na škále neutrální až spíše nesouhlasím.

Postoje za oblast osobního života seřazeny podle průměrné míry nesouhlasu – souhlasu

Tabulka č. 13 Souhrnná tabulka – pořadí postojů

Položka	Postoj	Průměr	Pořadí
10	5.6 Nevadilo by mi mít přistěhovalce za spolužáka.	2,84	1
17	5.5 Neměl/a bych problém mít přistěhovalce za blízkého přítele.	2,74	2
7	5.4 Dovedu si představit, že bych měl/a za spolubydlícího přistěhovalce.	2,70	3
14	5.3 Nebyl/a bych proti, kdybych měl/a za souseda přistěhovalce.	2,50	4
20	5.2 Dovedu si představit, že by můj životní partner byl z rodiny	2,24	5

	přistěhovalců.		
18	5.1 Myslím si, že ani mým rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce.	2,14	6

Zdroj: vlastní výzkum

VO 6. Jaké jsou celkové postoje ke skupině předložených tvrzení?

Zkoumané postoje jsme seřadili podle aritmetického průměru od postoje s nejnižší silou k postoji s největší silou do přehledné tabulky. Z této tabulky se dá vyčíst, se kterými postoji oslovení respondenti souhlasí nejvíce a naopak.

Tabulka č. 14 Souhrnná tabulka – celkové pořadí postojů

Položka	Postoj	Průměr	Pořadí
1	2.1 Předpokládám, že Česká republika je dostatečně připravena na příchod vyššího počtu přistěhovalců, než tomu bylo v předchozích letech.	2,95	1
5	4.1 Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci by neměli studovat na svých vlastních školách, ale měli by být zařazeni do běžných českých škol.	2,89	2
6*	2.3 *REV. Přistěhovalci přicházející do České republiky mají zájem o integraci do české společnosti.	2,85	3
10	5.6 Nevadilo by mi mít přistěhovalce za spolužáka.	2,84	4
8	3.3 Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci jsou pracovitější, než většina českých občanů.	2,79	5
2	3.1 Myslím si, že přistěhovalci by byli pro naši zemi přínosem, jelikož by zaplnili chybějící pracovníky v některých profesích.	2,78	6
15	1.4 Jsem přesvědčen/a, že přísun přistěhovalců do České republiky je přirozeným procesem globalizace Evropy a je potřeba to akceptovat.	2,76	7
4*	3.2 *REV. Neobávám se, že by díky přistěhovalcům nebyl dostatek pracovních míst pro české občany.	2,75	8
17	5.5 Neměl/a bych problém mít přistěhovalce za blízkého přítele.	2,74	9
7	5.4 Dovedu si představit, že bych měl/a za spolubydlícího přistěhovalce.	2,7	10
19	4.3 Jsem přesvědčen/a, že ve školách by měli studovat lidé různých kultur, z důvodu kulturního obohacení.	2,65	11
9	1.1 Myslím si, že nastavení současné přistěhovalcecké politiky je dostačující.	2,57	12

16*	2.4 *REV. Neobávám se, že by s příchodem většího množství přistěhovalců došlo k růstu kriminality.	2,53	13
14	5.3 Nebyl/a bych proti, kdybych měl/a za souseda přistěhovalce.	2,5	14
13	1.3 Souhlasím s integrací přistěhovalců do české společnosti.	2,48	15
11	1.2 Uvítal/a bych přistěhovalce v České republice, obohatili by českou kulturu a přinesli by nové zvyky a tradice.	2,38	16
12*	4.2 Myslím si, že přistěhovalci by měli mít zpoplatněné vzdělávání na Českých školách. *REV.	2,37	17
3*	2.2 REV.* Nemám obavu z přistěhovalců, nemyslím si, že by byli agresivní a nebezpeční, tak jak se o nich vykládá.	2,33	18
20	5.2 Dovedu si představit, že by můj životní partner byl z rodiny přistěhovalců.	2,24	19
18	5.1 Myslím si, že ani mým rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce.	2,14	20

Zdroj: vlastní výzkum

Součástí našeho výzkumu bylo porovnat, jak se liší postoje vůči přistěhovalcům u žáků Gymnázia Jakuby Škody a Střední školy technické v Přerově. Primárně nás zajímalo, zda se liší jednotlivé četnosti odpovědí žáků těchto dvou skupin. Za tímto účelem testování jsme vybrali test dobré schody chí-kvadrát, pomocí kterého zjišťujeme, zda mezi naměřenými četnostmi obou skupin je statisticky významný rozdíl.

BIVARIAČNÍ ANALÝZA

Součástí našeho výzkumu bylo porovnat, jak se liší postoje vůči přistěhovalcům u žáků Gymnázia Jakuby Škody a Střední školy technické v Přerově. Primárně nás zajímalo, zda se liší jednotlivé četnosti odpovědí žáků těchto dvou skupin. Nejprve jsme zjišťovali, zda existují statisticky významné rozdíly v postojích v závislosti na pohlaví. Za tímto účelem testování jsme vybrali test dobré schody chí-kvadrát, pomocí kterého zjišťujeme, zda mezi naměřenými četnostmi obou skupin je statisticky významný rozdíl.

TESTOVÁNÍ H1

H1 Mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům existují rozdíly.

H_0 Mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A Mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům jsou statisticky významné rozdíly.

Tabulka č. 15 Tabulka četnosti k H1

	MUŽI	ŽENY	Σ
naprosto souhlasím	1873	651	2524
spíše souhlasím	2380	1893	4273
neutrální postoj	1620	2571	4191
spíše nesouhlasím	916	2126	3042
naprosto nesouhlasím	131	219	350
Σ	6920	7460	14380

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 16 Výpočet chí-kvadrátu k H1

P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
1873	1214,609	658,391	433478,473	356,887
2380	2056,270	323,730	104801,230	50,967
1620	2016,809	-396,809	157457,746	78,073
916	1463,883	-547,883	300175,969	205,055
131	168,428	-37,428	1400,883	8,317
651	1309,391	-658,391	433478,473	331,054
1893	2216,730	-323,730	104801,230	47,277
2571	2174,191	396,809	157457,746	72,421
2126	1578,117	547,883	300175,969	190,211
219	181,572	37,428	1400,883	7,715
				1347,978

Zdroj: vlastní výzkum

Testové kritérium $\chi^2 = 1347,978$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,01}(4) = 13,277$

Na hladině významnosti 0,01 zamítáme nulovou hypotézu. Platí tedy, že **mezi postoji mužů a žen vůči přistěhovalcům jsou statisticky významné rozdíly.**

TESTOVÁNÍ H2

H2 Mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s multikulturní výchovou a těmi, kteří se v rámci studia nesetkali s multikulturní výchovou, jsou rozdíly.

H_0 Mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s MKV a těmi, kteří se v rámci studia nesetkali s MKV, nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A Mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s MKV a těmi, kteří se v rámci studia nesetkali s MKV, jsou statisticky významné rozdíly.

Tabulka č. 17 Tabulka četnosti k H2

	MKV ano	MKV ne	Σ
naprosto nesouhlasím	647	1877	2524
spíše nesouhlasím	2034	2239	4273
neutrální postoj	2987	1204	4191
spíše souhlasím	2372	670	3042
naprosto souhlasím	200	150	350
Σ	8240	6140	14380

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 18 Výpočet chí-kvadrátu k H2

P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
647	1446,298	-799,298	638876,710	441,733
2034	2448,506	-414,506	171815,438	70,172
2987	2401,519	585,481	342788,264	142,738
2372	1743,121	628,879	395488,795	226,885
200	200,556	-0,556	0,310	0,002
1877	1077,702	799,298	638876,710	592,814
2239	1824,494	414,506	171815,438	94,172
1204	1789,481	-585,481	342788,264	191,557
670	1298,879	-628,879	395488,795	304,485
150	149,444	0,556	0,310	0,002
14380				2064,559

Zdroj: vlastní výzkum

Testové kritérium $\chi^2 = 2064,559$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,01}(4) = 13,277$

Na hladině významnosti 0,01 zamítáme nulovou hypotézu a platí tedy, že **mezi postoji žáků, kteří se v rámci studia setkali s MKV a těmi, kteří se v rámci studia nesetkali s MKV, jsou statisticky významné rozdíly.**

TESTOVÁNÍ H3

Dále jsme zjišťovali, zda jsou rozdíly v postojích žáků v závislosti na realizaci multikulturní výchovy na jejich škole.

H3 Mezi postoji žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické existují rozdíly v oblasti společenské a multikulturní.

H_0 Mezi postoji žáků GJŠ a SŠT v oblasti společenské a multikulturní nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A Mezi postoji žáků GJŠ a SŠT v oblasti společenské a multikulturní jsou statisticky významné rozdíly.

Tabulka č. 19 Tabulka četností k H3

	GJŠ	KOUŘ	Σ
naprosto nesouhlasím	118	460	578
spíše nesouhlasím	404	456	860
neutrální postoj	594	192	786
spíše souhlasím	490	100	590
naprosto souhlasím	42	20	62
Σ	1648	1228	2876

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 20 Výpočet chí-kvadrátu k H3

P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
107	331,204	-224,204	50267,636	151,772
351	492,796	-141,796	20105,978	40,800
593	450,392	142,608	20336,981	45,154
544	338,081	205,919	42402,771	125,422
53	35,527	17,473	305,302	8,593
381	246,796	134,204	18010,835	72,979
483	367,204	115,796	13408,609	36,515
194	335,608	-141,608	20052,766	59,751
147	251,919	-104,919	11008,066	43,697
23	26,473	-3,473	12,061	0,456
2876				585,139

Zdroj: vlastní výzkum

Testové kritérium $\chi^2 = 585,139$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,01}(4) = 13,277$

Na hladině významnosti 0,01 zamítáme nulovou hypotézu a platí tedy, že **mezi postoji žáků GJŠ a SŠT v oblasti společenské a multikulturní jsou statisticky významné rozdíly.**

TESTOVÁNÍ H4

Následně jsme se zaměřili na nejvíce negativní postoj, který u žáků gymnázia i střední školy technické získal nejnižší průměrné skóre. Žáci nejvíce nesouhlasili s výrokem č. 18 – *Myslím si, že ani mým rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce.*

H4 Mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické existují rozdíly v postojích k nejvíce negativnímu výroku vůči přistěhovalcům.

H_0 Mezi žáky GJŠ a SŠT nejsou statisticky významné rozdíly v postojích k nejvíce negativnímu výroku vůči přistěhovalcům.

H_A Mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v postojích k nejvíce negativnímu výroku vůči přistěhovalcům.

Hypotézy budu testovat v programu IBM SPSS Statistics 22. Před samotným testováním jsme si nejprve vypočítali průměrné dosažené skóre u obou vybraných skupin žáků a otestovali si předpoklad normality. Jelikož máme více jak 50 dat v každém souboru, použijeme Kolmogorov-Smirnovův test. Vzhledem k tomu, že p-value $\approx 0,000$, což je menší než 0,05 zamítám předpoklad normálního rozdělení dat.

Tabulka č. 21 Test normality H4

Tests of Normality							
	Škola	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
data	GJS	,204	412	,000	,893	412	,000
	SST	,314	307	,000	,748	307	,000

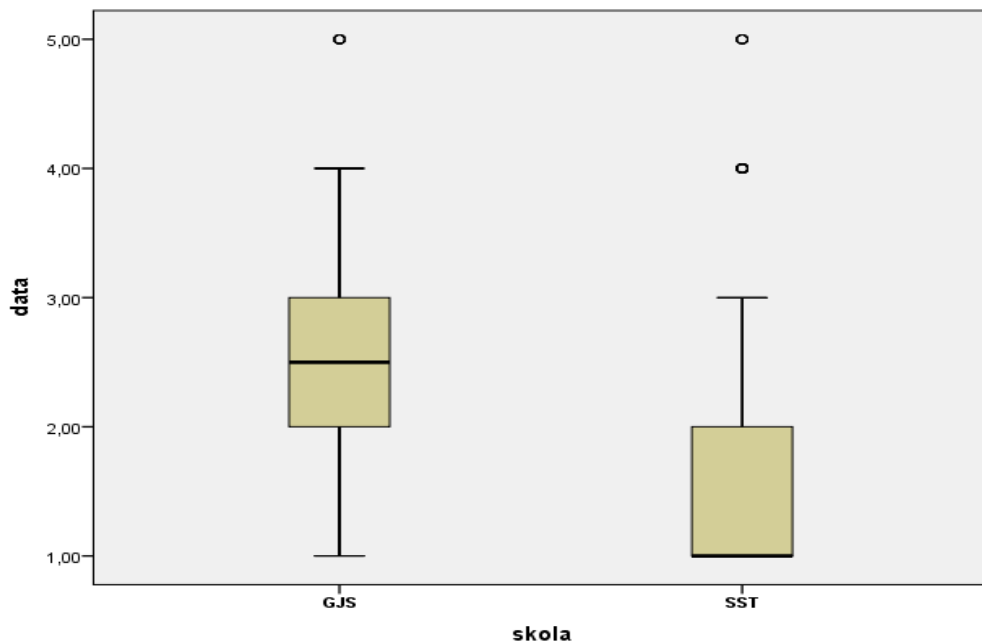
a. Lilliefors Significance Correction

Zdroj: vlastní výzkum

Dále budeme pokračovat Studentovým t-testem. Předpoklad, že oba výběry pocházejí z normálního rozdělení, nemusí být při t-testu za každou cenu dodržen, jelikož t-test pracuje s průměry obou výběrů, a ty již při rozsahu výběru v řádu desítek mají přibližně normální rozdělení díky centrální limitní větě.

Před provedením samotného Studentova t-testu nejprve prověříme, zda je ve dvou souborech dat přibližně stejně velký rozptyl. K tomuto může posloužit Fisherův-Snedecorův F-test. Protože je $p\text{-value}=0,011$, což je menší než $0,05$, znamená to, že rozdíl mezi rozptyly je statisticky významný. Rozptyly jsme pro přehlednost znázornily na kvantilovém grafu.

Graf č. 32 Kvartilový graf pro H4

Zdroj: vlastní výzkum

Pro ověření hypotézy a zjištění signifikance aritmetických průměrů jsme zvolili dvou-výběrový nepárový Studentův t-test. Výsledek t-testu $p\text{-value} \approx 0,000$, je tedy menší než $0,05$ (na hladině významnosti $\alpha=0,05$). Zamítáme nulovou hypotézu a platí, že mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s vybraným postojem vůči přistěhovalcům.

Tabulka č. 22 H4: F-test, t-Test

Independent Samples Test			Data	
			Equal variances assumed	Equal variances not assumed
Levene's Test for Equality of Variances	F		6,537	
	Sig.		,011	
t-test for Equality of Means	T		10,400	10,509
	Df		717	682,661
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	Mean Difference		,75918	,75918
	Std. Error Difference		,07300	,07224
	95% Confidence Interval of the Difference	Lower	,61586	,61734
		Upper	,90250	,90102

Zdroj: vlastní výzkum

Z důvodu porušení předpokladu normality provedeme pro kontrolu také neparametrický test U-test Manna a Whitneyho.

Tabulka č. 23 U-test H4

Test Statistics ^a	
	Data
Mann-Whitney U	36155,000
Wilcoxon W	83433,000
Z	-10,268
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000
a. Grouping Variable: škola	

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledek U-testu nám potvrdil závěr parametrického testu, zamítnutí nulové hypotézy. Konstatujeme, že mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v postojích k nejvíce negativnímu výroku vůči přistěhovalcům.

TESTOVÁNÍ H5 a H6

Dále jsme porovnávali celkový postoj žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické k přistěhovalcům. Zajímalo nás, zda mezi těmito skupinami žáků existuje statisticky významný rozdíl. Vyhodnocení jsme provedli na základě průměru a také na základě zjištěných četností.

H5 Mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické existují rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

H_0 Mezi žáky GJŠ a SŠT nejsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

H_A Mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

Obdobně jako při testování předchozí hypotézy H_4 , jsme si museli nejprve vypočítat celkové průměrné skóre u obou skupin žáků. Hypotézy budu testovat v programu IBM SPSS Statistics 22. Obdobně jako při testování předchozí hypotézy jsme provedli test normality. Jelikož máme více jak 50 dat v každém souboru, použijeme Kolmogorov-Smirnovův test. Vzhledem k tomu, že $p\text{-value} \approx 0,000$, což je menší než 0,05 zamítám předpoklad normálního rozdělení dat.

Tabulka č. 24 Test normality H5

Tests of Normality							
	skola	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Data	GJS	,098	412	,000	,968	412	,000
	SST	,071	307	,001	,976	307	,000

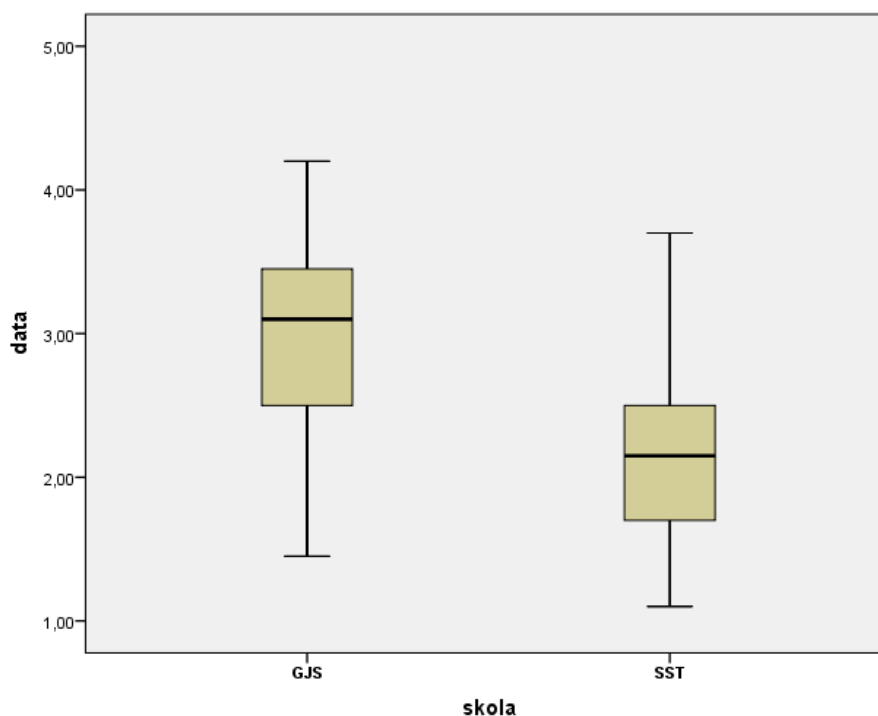
a. Lilliefors Significance Correction

Zdroj: vlastní výzkum

Dále budeme pokračovat Studentovým t-testem. Předpoklad, že oba výběry pocházejí z normálního rozdělení, nemusí být při t-testu za každou cenu dodržen, jelikož t-test pracuje s průměry obou výběrů, a ty již při rozsahu výběru v řádu desítek mají přibližně normální rozdělení díky centrální limitní větě.

Před provedením samotného Studentova t-testu nejprve prověříme, zda je ve dvou souborech dat přibližně stejně velký rozptyl. K tomuto může posloužit Fisherův-Snedecorův F-test. Výsledek F-testu: $p=0.183$ představuje pravděpodobnost nulové hypotézy o shodě rozptylů obou souborů (pravděpodobnost chyby α). Protože je tato $p > 0,05$, znamená to, že rozdíl mezi rozptyly je statisticky nevýznamný. Rozptyly obou souborů pro lepší přehlednost znázorníme pomocí kvantilového grafu.

Graf č. 33 Kvartilový graf pro H5

Zdroj: vlastní výzkum

Pro ověření hypotézy a zjištění signifikance aritmetických průměrů jsme opět zvolili dvou-výběrový nepárový Studentův t-test. Výsledek t-testu $p\text{-value} \approx 0,000$, je tedy menší než 0,05 (na hladině významnosti $\alpha=0,05$). Zamítáme nulovou hypotézu a platí, že průměrná míra platnosti postojů vůči přistěhovalcům je u žáků GJŠ a SŠT rozdílná.

GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s vybraným tvrzením vůči přistěhovalcům.

Tabulka č. 25 H5: F-test, t-test

Independent Samples Test			Data	
			Equal variances assumed	Equal variances not assumed
Levene's Test for Equality of Variances	F		1,778	
	Sig.		,183	
t-test for Equality of Means	T		19,215	19,259
	Df		717	664,817
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	Mean Difference		,81967	,81967
	Std. Error Difference		,04266	,04256
	95% Confidence Interval of the Difference	Lower	,73592	,73610
		Upper	,90342	,90324

Zdroj: vlastní výzkum

Z důvodu porušení předpokladu normality provedeme pro kontrolu také neparametrický test U-test Manna a Whitneyho.

Tabulka č. 26 U-test H5

Test Statistics ^a	
	Data
Mann-Whitney U	20393,000
Wilcoxon W	67671,000
Z	-15,558
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000
a. Grouping Variable: škola	

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledek U-testu nám potvrdil závěr parametrického testu, zamítnutí nulové hypotézy. Konstatujeme, že mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v průměrné míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

H6 Mezi žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední škole technické jsou rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

H_0 Mezi žáky GJŠ a SŠT nejsou statisticky významné rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

H_A Mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.

Naměřené četnosti jsme seskupili do tabulky.

Tabulka č. 27 Tabulka četností k H6

	GJŠ	SŠT	Σ
naprosto nesouhlasím	557	1967	2524
spíše nesouhlasím	2018	2255	4273
neutrální postoj	3046	1145	4191
spíše souhlasím	2419	623	3042
naprosto souhlasím	200	150	350
Σ	8240	6140	14380

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 28 Výpočet chí-kvadrátu k H6

P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
557	1446,298	-889,298	790850,285	546,810
2018	2448,506	-430,506	185335,639	75,693
3046	2401,519	644,481	415356,048	172,956
2419	1743,121	675,879	456812,421	262,066
200	200,556	-0,556	0,310	0,002
1967	1077,702	889,298	790850,285	733,830
2255	1824,494	430,506	185335,639	101,582
1145	1789,481	-644,481	415356,048	232,110
623	1298,879	-675,879	456812,421	351,697
150	149,444	0,556	0,310	0,002
14380				2476,748

Zdroj: vlastní výzkum

Testové kritérium $\chi^2 = 2476,748$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,01}(4) = 13,277$

Na hladině významnosti 0,01 zamítáme nulovou hypotézu. Platí tedy, že **mezi žáky GJŠ a SŠT jsou statisticky významné rozdíly v celkové míře souhlasu s výroky o přistěhovalcích.**

5.2 Prezentace závěrů

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 719 žáků, z toho 412 žáků Gymnázia Jakuba Škody a 307 žáků ze Střední školy technické Přerov. Z gymnázia se výzkumu zúčastnili pouze žáci vyššího gymnázia a žáci čtyřletého maturitního oboru. Žáci nižšího gymnázia se výzkumného šetření nezúčastnili. Celkově dotazník vyplnilo 510 žáků maturitních oborů a 209 žáků nematuritních oborů. Mezi respondenty mírně převažoval počet žen, kterých bylo 373, mužů se zúčastnilo 346. Další otázka v dotazníku se týkala setkání žáků s multikulturní výchovou na střední škole. Tato položka byla vytvořena na základě teoretických východisek, kdy jsme zjistili, že multikulturní výchova jako samostatné průřezové téma je součástí pouze Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia. V Rámcových vzdělávacích programech pro odborné vzdělávání není multikulturní výchova ukotvena v podobě samostatného průřezového tématu. Na středních odborných školách a učilištích tak víceméně záleží na individuální aktivitě vyučujících a jejich snaze zařadit nějakou z podob multikulturní výchovy do výuky. Z toho důvodu jsme se v bivariačním výzkumu zaměřili na porovnávání postojů žáků z gymnázia a střední odborné školy. Otázka týkající se jednotlivých oborů se nám z tohoto pohledu zdála méně zajímavá a je popsána pouze univariační analýzou.

Ve výzkumu jsme pracovali s pětibodovou škálou Likertova typu, kdy:

1 = naprosto nesouhlasím,

2 = spíše nesouhlasím,

3 = neutrální postoj,

4 = spíše souhlasím,

5 = naprosto souhlasím.

Z důvodu celkového porovnání průměrů všech výroků jsme otočili hodnotu některých reverzních položek. Konkrétně se jednalo o výroky č. 6, 4, 16, 12 a 3. Cílem bylo eliminovat případné možné zkreslení získaných dat. Z výzkumu vyplývá, že průměrná míra souhlasu s jednotlivými tvrzeními se pohybovala mezi hodnotami 2,14 až 2,95. Všechny průměrné míry platnosti jednotlivých postojů se pohybovaly v rozmezí stupně naprosto nesouhlasím až stupně neutrální postoj. Průměrem všech postojů měl hodnotu 2,61. Můžeme tak zhodnotit, že celkový postoj žáků byl negativně orientovaný. Nejméně negativně, se respondenti vyjádřili k výroku, že Česká republika je dostatečně připravena

na příchod vyššího počtu přistěhovalců, než tomu bylo v předchozích letech. Naopak nejvíce nesouhlasně se vyjádřili k výroku, že rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce. U žáků střední odborné školy byl celkový průměr 2,14, u žáků gymnázia byl celkový průměr 2,96. Potvrdil se tedy náš předpoklad, že žáci gymnázia budou ve svých postojích méně negativně orientovaní.

Pokud porovnáme jednotlivé oblasti, musíme konstatovat, že celkové průměry byly velmi podobné. Dvě oblasti dosáhli velmi podobných průměrů. Jedná se o oblast společenskou a multikulturní (2,55) a osobního života (2,53). Další tři oblasti se pohybovaly v rozmezí 2,64 až 2,77, jedná se o oblast společenských rizik (2,67), oblast zaměstnanosti (2,77) a vzdělávání (2,64).

Ústředním tématem bivariačního výzkumu bylo porovnat výsledky skupiny žáků Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické Přerov. Celkem jsme ověřovali 6 hypotéz, z nichž právě 4 byly zaměřené na srovnávání rozdílů mezi těmito dvěma skupinami. U hypotézy č. 2 jsme srovnávali míru souhlasu s tvrzeními vůči přistěhovalcům u mužů a žen. Zajímalo nás, zda jsou mezi těmito dvěma skupinami statisticky významné rozdíly. Dále jsme se také zaměřili na multikulturní výchovu žáků. Zajímalo nás, zda existují rozdíly v postojích mezi žáky, kteří se v rámci studia na střední škole setkali s multikulturní výchovou a těmi, kteří se v rámci studia na střední škole s multikulturní výchovou zatím neseťkali. Zde se nabízela možnost porovnat pouze školy mezi sebou. My jsme ale zohlednili skutečnost individuální aktivity některých vyučujících. U všech verifikací jsme zjistili statisticky významné rozdíly.

Z výsledků výzkumného šetření je zřejmý současný postoj mladých respondentů k velmi aktuálnímu tématu. Pokud byly postoje neutrálně či pozitivně orientovány, průměrná míra platnosti se pohybovala v rozmezí neutrálního postoje až nesouhlasného. Můžeme tedy říci, že celkový postoj respondentů k přistěhovalcům byl negativní. Žáci gymnázia byli ve svých postojích, porovnání se žáky odborné školy, více otevřenější. Odpovědi byly v celém výzkumném souboru různorodé, někteří na předložený výrok reagovali souhlasně, jiní naopak daný výrok zcela odmítli. Je zřejmé, že i mezi mladými lidmi existuje značná rozmanitost postojové orientace. Rozdílnost názorů je značně individuální a záleží na mnoha faktorech, velký vliv na formování postojů má mj. právě míra informovanosti a rodinné prostředí.

5.3 Diskuse a doporučení

Je zcela zřejmé, že každá vyspělá společnost by měla integrovat nově příchozí členy. To lze pouze za předpokladu, že její příslušníci budou disponovat multikulturálními kompetencemi. Tohoto cíle lze dosáhnout systematickou výchovou svých členů, kompetentními pedagogy. Výchova by měla primárně u každého začínat v rodině, ale nelze předpokládat, že by každý rodič disponoval multikulturálními kompetencemi. Každý jedinec by se měl ale s multikulturální výchovou setkat v rámci institucionálního vzdělávání. Koncepce našeho školství (RVP) ale neobsahuje multikulturální výchovu na všech svých úrovních. Především absence multikulturální výchovy jako samostatného průřezového tématu v RVP pro odborné vzdělávání může být z dlouhodobého hlediska problematické.

V dnešním školství je poměrně málo multikulturálně kompetentních pedagogů. Je to určitě dáno i tím, že multikulturální výchova je oproti jiným předmětům relativně mladá. Z toho vyplývá, že starší pedagogové se s ní v rámci svého studia možná ani nesetkali. Mělo by tedy být samozřejmostí, aby se pedagogové v rámci svého dalšího pedagogického vzdělávání multikulturální výchovou zabývali. Profesní vzdělávání je ale pouze jednou stránkou mince. Pedagog by se měl ale i v osobním životě chovat tak, jak své žáky učí a být jim dobrým vzorem. Právě soulad těchto dvou faktorů je nepochybně důležitý pro kvalitní výuku multikulturální výchovy.

V dnešní době existuje mnoho organizací zabývajících se pomocí jak pedagogům, tak i přistěhovalcům. Mezi nejznámější patří například *Sdružení pro integraci a migraci* (www.migrace.com), kde je dostupných mnoho programů a workshopů. Jedním ze zásadních je projekt *crossing borders*, jehož náplní jsou služby interkulturálního asistenta. Jeho úkolem je v rámci multikulturální výchovy pomáhat jak školám, pedagogům tak i cizincům. Zaměřují se přistěhovalce z Ruska, Arábie, Mongolska, Vietnamu a Španělska. Výhodou tohoto projektu je bezplatnost, protože je financován Evropskou unií z evropských strukturálních a investičních fondů. Jeho nevýhodou je dostupnost pouze v Praze. Mezi další organizace patří *Poradna pro integraci* (www.p-p-i.cz) nebo *Organizace pro pomoc uprchlíkům* (www.opu.cz). Podpora těchto organizací se nám jeví jako velice důležitá. Pracují v nich převážně kompetentní pracovníci, kteří mají snahu pomoci všem zúčastněným.

Za příspěvek do této diskuze určitě stojí zmínka o jedné organizaci, která se jmenuje *Centrum pro integraci cizinců* (www.cicpraha.org). Tato organizace si v rámci svého projektu: *informační kampaň češi a cizinci – mluvíme spolu* dala za cíl zbavit minoritu předsudků z cizinců. Realizuje to prostřednictvím svých vlastních natočených někdy úsměvných spotů. Zde je tedy vidět, že nejen ve školách se musí učit multikulturní kompetence, ale že tento multikulturní projekt je přístupný širší veřejnosti. Je tedy na každém z nás, jestli chce udělat něco rozšíření svých multikulturních kompetencí.

ZÁVĚR

Tématem diplomové práce byly postoje žáků středních škol vůči přistěhovalectví. V teoretické části jsme vymezili teoretická východiska jako je vztah tématu k sociální pedagogice, historické souvislosti, přistěhovaleckou politikou České republiky, kategorizací pojmů cizinec, uprchlík a přistěhovalec. Tuto kapitolu jsme se snažili doplnit o aktuální statistická data, ke kterým jsme pro lepší přehlednost vypracovali vlastní grafy. Dále jsme se zabývali problematikou multikulturalismu a multikulturní výchovy. V této části jsme se snažili objasnit také současnou praxi na školách a ukotvení multikulturní výchovy v RVP. V návaznosti na dané téma jsme považovali za důležité vymezit či kategorizovat pojmy jako jsou postoje, přesvědčení, stereotypy a předsudky. Praktickou částí jsme přímo navazovali na předchozí teoretickou. Náš výzkum jsme orientovali na žáky Gymnázia Jakuba Škody a Střední školy technické v Přerově. Zajímalo nás, jaké postoje zastávají žáci vůči přistěhovalcům. Jejich názorové postoje jsme rozdělili do pěti tematických oblastí: oblast zaměstnanosti, oblast společenských rizik, oblast vzdělávání, oblast společenská a multikulturní, oblast osobního života. Zaměřili jsme se na rozdíly v postojích jednotlivých skupin žáků, výše uvedených středních škol.

Prostřednictvím této diplomové práce jsme zmapovali postoje současné dospívající mládeže u vybraných škol a zjišťovali jsme míru tolerance jejich postojů vůči přistěhovalcům. Získané informace považujeme za poměrně důležité zjištění pro další pedagogickou praxi. Celkový postoj vůči přistěhovalcům mezi dospívajícími byl velmi negativně orientovaný.

Rozdílné názorové postoje našich respondentů ukázaly, že informovanost v oblasti multikulturalismu není v současném vzdělávacím systému samozřejmostí. Především absenci multikulturní výchovy na středních odborných školách považujeme v dlouhodobém měřítku za zásadní problém. Za velice pozitivní výsledek našeho výzkumu považujeme skutečnost, že by žáci uvítali více multikulturní výchovy na školách. Považujeme to za vstřícný krok dnešní mladé generace v rámci začlenění přistěhovalců do naší společnosti. Nelze tedy konstatovat, že by radikálně odmítli přistěhovalce. Spíše se nám to jeví, že nemají dostatek relevantních informací o současné přistěhovalecké krizi. Z diplomové práce je ovšem zřejmé, že snahu vzdělávat se mají. Je tedy povinností naší společnosti jím v tom pomoci. Jsme přesvědčeni, že by se po té jejich míra tolerance vůči

přistěhovalcům zvýšila. V neposlední řadě by se tím snížila míra negativních postojů případně předsudků a současně míra radikálnosti naší společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALLPORT, Gordon Willard, 2004. *O povaze předsudků*. Překlad Eduard Geissler. Praha: Prostor. ISBN 80-7260-125-3.
- [2] BALVÍN, Jaroslav a Světlana MACÁKOVÁ, 2013 cit. podle ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, 2013. *Zážitková pedagogika a možnosti jejího využití při práci s vybranými cílovými skupinami*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra. ISBN 978-80-87723-07-4.
- [3] BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA, 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3875-6.
- [4] BURYÁNEK, Jan, 2002. *Interkulturní vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni. ISBN 80-7106-614-1.
- [5] BURKOVIČOVÁ, Radmila a Jana NAVRÁTILOVÁ, 2014. *Realizace multikulturní výchovy a vzdělávání v mateřské škole*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-676-8.
- [6] CÍLKOVÁ, Eva a Petra SCHÖNEROVÁ, 2007. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-238-6.
- [7] DRBOHLAV, Dušan, 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-039-1.
- [8] GÁLIK, Stanislav, 2012. *Psychologie přesvědčování*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4247-2.
- [9] GULOVÁ, Lenka a Ema ŠTĚPAŘOVÁ, 2004. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU. ISBN 80-86633-14-4.
- [10] HAYES, Nicky, 1998. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-763-9.
- [11] HLADÍK, Jakub, 2006. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 80-7318-424-9.

- [12] JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.
- [13] KRECH, David, Richard S. CRUTCHFIELD a Egerton L. BALLACHEY, 1968. *Človek v spoločnosti: základy sociálnej psychológie*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- [14] LEE, S. Everett. *A Theory of Migration*. Demography [online]. 1966, vol. 3, pp. 47-57 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: <https://www.yumpu.com/en/document/view/7006952/a-theory-of-migration-everett-s-lee-demography-vol-3-no-1->
- [15] POTOČKOVÁ, Dana, 1998 cit. podle ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 1998. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-285-8.
- [16] PREISSOVÁ, Andrea, 2014. *Multikulturalismus – ztracené paradigma?*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4134-4.
- [17] PREISSOVÁ, Andrea a Jaroslav ŠOTOLA, 2012. *Metodika pro realizaci multikulturní výchovy formou zážitkové pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3140-6.
- [18] PREISSOVÁ, Andrea, Martina CICHÁ a Lenka GULOVÁ, 2012. *Jinakost, předsudky, multikulturalismus: možnosti a limity multikulturní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3287-8.
- [19] PRŮCHA, Jan, 2001 cit. podle GULOVÁ, Lenka a Ema ŠTĚPAŘOVÁ, 2004. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU. ISBN 80-86633-14-4.
- [20] PRŮCHA, Jan, 2006. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-866-2.
- [21] PRŮCHA, Jan, 2007. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-280-5.
- [22] PRŮCHA, Jan, 2011. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-502-2.

- [23] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [24] SARTORI, Giovanni, 2011. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-380-6.
- [25] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 1998. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-285-8.
- [26] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.
- [27] ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, 2013. *Zážitková pedagogika a možnosti jejího využití při práci s vybranými cílovými skupinami*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra. ISBN 978-80-87723-07-4.

SEZNAM POUŽITÝCH LEGISLATIVNÍCH DOKUMENTŮ

- [1] ČESKO. Předpis č. 224/2011: Úplné znění zákona č. 326 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 80, s. 2282-2400. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2011&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=9>
- [2] ČESKO. Předpis 437/2006: Úplné znění zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), jak vyplývá z pozdějších změn. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 141, s. 6035-6069. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=6>
- [3] ČESKO. Sdělení ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993a, částka 52, s. 1035-1049. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=208&r=1993>
- [4] ČESKO. Usnesení 3/1993 České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993b, částka 2, s. 26-32. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=9>
- [5] ČESKO. Zákon č. 123 ze dne 4. března 1992 o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 30, s. 730-735. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1992&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=11>
- [6] ČESKO. Zákon č. 498 ze dne 16. listopadu 1990 o uprchlících. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1990, částka 82, s. 1854-1864. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1990&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=2>

- [7] ČESKO. Zákon č. 314, kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2015, částka 133, s. 4202-4261. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2015&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=4>
- [8] ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 2004, částka 190, s. 10262-10324. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.
- [9] EVROPSKÁ UNIE. Evropský parlament a Rada evropské unie: Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. Června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepřacované znění) [online]. EU, 2013 ©2017 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0604>
- [10] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006a [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>
- [11] *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006b [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

- [1] CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků* [online]. © 2017 [cit. 2017-3-25]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/mezinarodni-vztahy/postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-unor-2017>
- [2] ČLOVĚK V TÍSNI. *Migrace: často kladené dotazy* [online]. ©2015 [cit. 2017-1-30]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/migrace/info/casto-kladene-dotazy>
- [3] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Azyl, migrace a integrace: Terminologický slovník* [online]. ©2017a [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>
- [4] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Cizinci s povoleným pobytem: Informativní přehledy cizinců se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem na území České republiky* [online]. ©2017b [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>
- [5] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor azylové a migrační politiky: Dublinský systém* [online]. ©2017c [cit. 2017-2-4]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>
- [6] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor azylové a migrační politiky: Pobyt cizince v azylových zařízeních* [online]. ©2017d [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-pobyt-cizince-v-azylovych-zarizenich.aspx>
- [7] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor azylové a migrační politiky: Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany* [online]. ©2017e [cit. 2017-3-4]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>
- [8] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Podkladový materiál Ministerstva vnitra pro poslance Parlamentu ČR* [online]. ©2017f [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/informace-vlady-cr-o-migracni-krizi.aspx>

- [9] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Příští zastávka Česká republika: Informace pro cizince, kteří mají v úmyslu pobývat v ČR [online]. Slovo 21, ©2015 [cit. 2017-12-4]. ISBN 978-80-905715-6-3. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/pristi-zastavka-ceska-republika.aspx>
- [10] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické zprávy o žadatelích o mezinárodní ochranu a azylantech* [online]. ©2017g [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>
- [11] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Stupně ohrožení terorismem*. [online]. ©2017h [cit. 2017-1-10]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/stupne-ohrozeni-terorismem.aspx>
- [12] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Pobyt občanů EU, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska* [online]. ©2017a [cit. 2017-2-4]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/obecne_vizove_informace/pobyt_obcanu_eu_islandu_norska.html
- [13] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam států, jejichž občané podléhají vízové povinnosti* [online]. ©2017b [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/seznam_statu_jejichz_obcane_podlehaji/index.html
- [14] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam států, jejichž občané nepodléhají vízové povinnosti* [online]. ©2017c [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/seznam_statu_jejichz_obcane_nepodlehaji/index.html
- [15] SIMI. *Sdružení pro integraci a migraci*. [online]. ©2016 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: www.migrace.com
- [16] SYRSKÁ REVOLUCE. *Události na časové ose* [online]. ©Creative commons 2015 [cit. 2017-1-30]. Dostupné z: <http://www.syrskarevoluce.cz/udalosti-na-casove-ose/>

- [17] VÝZKUM ECHO24. *Česko není vůči přistěhovalcům přátelské* [online]. © 2015 [cit. 2017-1-30]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/wf8BQ/cesko-neni-vuci-pristehovalcum-pratelske-lepe-si-vedlo-i-rusko-rekl-vyzkum>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

č.	Číslo
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
s.	Strana
např.	Například
tj.	to je
tzv.	tak zvaný
USA	Spojené státy americké
vyd.	Vydání

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Cizinci se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem na území ČR.....	24
Graf č. 2 Cizinci se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytem na území ČR.....	24
Graf č. 3 Udělení mezinárodní ochrany v ČR	30
Graf č. 4 Osoby s platnou mezinárodní ochranou	31
Graf č. 5 Počty žádostí o mezinárodní ochranu v ČR.....	32
Graf č. 6 Pohlaví respondentů.....	58
Graf č. 7 Škola	59
Graf č. 8 Studium.....	59
Graf č. 9 Obory studia.....	60
Graf č. 10 Setkání s multikulturální výchovou na střední škole.....	61
Graf č. 11 Multikulturální výchova na všech typech středních škol	61
Graf č. 12 Přistěhovalecká politika.....	62
Graf č. 13 Kultura	63
Graf č. 14 Integrace přistěhovalců do české společnosti	64
Graf č. 15 Proces globalizace Evropy.....	65
Graf č. 16 Přípravenost České republiky	67
Graf č. 17 Nebezpečí	68
Graf č. 18 Integrace	69
Graf č. 19 Růst kriminality	70
Graf č. 20 Chybějící profese	72
Graf č. 21 Dostatek pracovních míst	73
Graf č. 22 Pracovitost	74
Graf č. 23 Zařazení do škol.....	76
Graf č. 24 Zpoplatněné vzdělávání	76
Graf č. 25 Multikulturální škola	77
Graf č. 30 Souhlas rodičů	79
Graf č. 31 Životní partner	80
Graf č. 28 Soused.....	80
Graf č. 26 Spolubydlící.....	81
Graf č. 29 Blízký přítel	82
Graf č. 27 Spolužák	82
Graf č. 32 Kvartilový graf pro H4	90

Graf č. 33 Kvartilový graf pro H5 93

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Přijímací střediska v České republice	28
Tabulka č. 2 Pobytová střediska v České republice.....	29
Tabulka č. 3 Integrovaná azylová střediska v České republice	29
Tabulka č. 4 Oblast společenská a multikulturní – shrnutí.....	65
Tabulka č. 5 Souhrnná tabulka – pořadí postojů v oblasti 1	66
Tabulka č. 6 Oblast společenských rizik - shrnutí	70
Tabulka č. 7 Souhrnná tabulka – pořadí postojů	71
Tabulka č. 8 Oblast zaměstnanosti - shrnutí	74
Tabulka č. 9 Souhrnná tabulka – pořadí postojů	75
Tabulka č. 10 Oblast vzdělávání - shrnutí	78
Tabulka č. 11 Souhrnná tabulka – pořadí postojů	78
Tabulka č. 12 Oblast osobního života - shrnutí	83
Tabulka č. 13 Souhrnná tabulka – pořadí postojů	83
Tabulka č. 14 Souhrnná tabulka – celkové pořadí postojů.....	84
Tabulka č. 15 Tabulka četnosti k H1	86
Tabulka č. 16 Výpočet chí-kvadrátu k H1	86
Tabulka č. 17 Tabulka četnosti k H2	87
Tabulka č. 18 Výpočet chí-kvadrátu k H2	87
Tabulka č. 19 Tabulka četností k H3	88
Tabulka č. 20 Výpočet chí-kvadrátu k H3	88
Tabulka č. 21 Test normality H4	89
Tabulka č. 22 H4: F-test, t-Test	91
Tabulka č. 23 U-test H4.....	91
Tabulka č. 24 Test normality H5	92
Tabulka č. 25 H5: F-test, t-test	94
Tabulka č. 26 U-test H5.....	94
Tabulka č. 27 Tabulka četností k H6	95
Tabulka č. 28 Výpočet chí-kvadrátu k H6.....	95

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

Příloha P II: Rešerše vybrané literatury

Příloha P III: Krátkodobé vízum

Příloha P IV: Statistická data 2012 až 2016 – přechodný a trvalý pobyt, Udělení azylu a doplňkové ochrany

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Jmenuji se Ladislav Petráš a jsem studentem oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Na Vaší škole provádím výzkumné šetření ke své diplomové práci zkoumající oblast přistěhovalectví¹. Prosím Vás o vyplnění tohoto krátkého anonymního dotazníku, jehož výsledky budou využity v mém výzkumu v rámci diplomové práce.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu při vyplňování dotazníku.

1. Jakého jste pohlaví?
 - a) Muž
 - b) Žena

2. Kde studujete?
 - a) Gymnázium Jakuba Škody
 - b) Střední škola technická Přerov

3. Jaký typ studijního oboru studujete?
 - a) Učňovský (3 roky)
 - b) Maturitní (4 roky)
 - c) Maturitní (8 let)
 - d) Maturitní nástavbový (2 roky)

4. Setkal/a jste se v rámci svého středoškolského studia s multikulturální výchovou?
 - a) Ano
 - b) Ne

5. Myslíte si, že by měla být multikulturální výchova součástí vzdělávání na středních školách všech typů?
 - a) Ano
 - b) Ne

¹Termín přistěhovelec uváděný v tomto dotazníku označuje cizince, který přichází do České republiky za účelem se zde dlouhodobě usadit.

Dále prosím zakroužkujte odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj k uvedenému výroku, kdy:

1 = naprosto nesouhlasím, 2 = spíše nesouhlasím, 3 = neutrální, 4 = spíše souhlasím, 5 = naprosto souhlasím.

1	Předpokládám, že Česká republika je dostatečně připravena na příchod vyššího počtu uprchlíků, než tomu bylo v předchozích letech.	1	2	3	4	5
2	Myslím si, že přistěhovalci by byli pro naši zemi přínosem, jelikož by zaplnili chybějící pracovníky v některých profesích.	1	2	3	4	5
3	Mám obavu z přistěhovalců, jelikož jsem slyšel/a, že jsou agresivní a nebezpeční.	1	2	3	4	5
4	Obávám se, že díky přistěhovalcům nebude dostatek pracovních míst pro české občany.	1	2	3	4	5
5	Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci by neměli studovat na svých vlastních školách, ale měli by být zařazeni do běžných českých škol.	1	2	3	4	5
6	Obávám se, že přistěhovalci přicházející do České republiky nemají zájem o integraci do české společnosti.	1	2	3	4	5
7	Dovedu si představit, že bych měl/a za spolubydlícího přistěhovalce.	1	2	3	4	5
8	Jsem přesvědčen/a, že přistěhovalci jsou pracovitější, než většina českých občanů.	1	2	3	4	5
9	Myslím si, že nastavení současné přistěhovalecké politiky je dostačující.	1	2	3	4	5
10	Nevadilo by mi mít přistěhovalce za spolužáka.	1	2	3	4	5
11	Uvítal/a bych přistěhovalce v České republice, obohatili by českou kulturu a přinesli by nové zvyky a tradice.	1	2	3	4	5
12	Myslím si, že přistěhovalci by měli mít zpoplatněné vzdělávání na Českých školách.	1	2	3	4	5
13	Souhlasím s integrací přistěhovalců do české společnosti.	1	2	3	4	5
14	Nebyl/a bych proti, kdybych měl/a za souseda přistěhovalce.	1	2	3	4	5
15	Jsem přesvědčen/a, že přísun přistěhovalců do České republiky je přirozeným procesem globalizace Evropy a je potřeba to akceptovat.	1	2	3	4	5
16	Obávám se, že s příchodem většího množství přistěhovalců dojde k růstu kriminality.	1	2	3	4	5
17	Neměl/a bych problém mít přistěhovalce za blízkého přítele.	1	2	3	4	5
18	Myslím si, že ani mým rodičům by nevadilo, pokud bych měl/a za kamaráda přistěhovalce.	1	2	3	4	5
19	Jsem přesvědčen/a, že ve školách by měli studovat lidé různých kultur, z důvodu kulturního obohacení.	1	2	3	4	5

20	Dovedu si představit, že by můj životní partner byl z rodiny přistěhovalců.	1	2	3	4	5
----	---	---	---	---	---	---

PŘÍLOHA P II: REŠERŠE VYBRANÉ LITERATURY

Název knihy: Výchova k toleranci a proti rasismu

Autoři: Tatjana Šišková, ed.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.

Autorka této publikace je považována přední odborníci z praxe i akademické půdy. Je absolventkou Filozofické fakulty Karlovy univerzity v Praze a Kolumbijské univerzity v USA, konkrétně v oboru historie a sociologie. Její bohaté zkušenosti jsou podloženy praxí sociální kurátorky a mediátorky v organizacích zaměřujících se na řešení sociálních a etnických konfliktů.

Publikace je rozdělena do tří základních oblastí a šesti podkapitol. První část popisuje a vysvětluje pojmy, jako jsou například: rasismus, diskriminace, multikulturní a interkulturní společnost z právního a sociologického úhlu. Navazující podkapitoly přináší důležité informace o národnostních menšinách žijících dlouhodobě na území České republiky. Poměrně značnou pozornost věnuje problematice romských dětí a jejich začlenění do škol.

Za největší přínos této publikace považujeme skutečnost, že tato publikace poskytuje konkrétní informace, preventivní programy a nápady, které může ve své praxi použít každý učitel. Publikace je zároveň doplněna o řadu praktických cvičení a her.

Název knihy: Multikulturní výchova v teorii a praxi

Autoři: Lenka Gulová, Ema Štěpařová, ed.

GULOVÁ, Lenka a Ema ŠTĚPAŘOVÁ, 2004. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU. ISBN 80-86633-14-4.

Tato publikace byla vydána pod hlavičkou katedry sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kabinetu multikulturní výchovy. Publikace by se dala charakterizovat jako sborník příspěvků z konference Multikulturní výchova v dnešní společnosti. Příspěvky, které jsou v publikaci uvedeny, se dají velice dobře využít při studiu na vysoké škole a konkrétní návrhy a doporučení v učitelské praxi

Publikace je rozdělena do sedmi základních kapitol. Všechny kapitoly jsou orientovány na problematiku multikulturní výchovy. Z jejich výčtu můžeme zmínit například kapitoly orientované na teoretická východiska multikulturní výchovy, vzdělávání pedagogů, kompetence pedagogů nebo projekty a organizace působící v multikulturní oblasti.

Za největší přínos této publikace považujeme mnoho zahraničních zdrojů, které nám odhalí východiska multikulturní výchovy v jiných zemích Evropy.

PŘÍLOHA P III: KRÁTKODOBÉ VÍZUM

Seznam států, jejichž občané podléhají vízové povinnosti

AFGHÁNISTÁN	GHANA	LAOS	SENEGAL
ALŽÍRSKO	GUAYANA	LESOTHO	SEVERNÍ KOREA
ANGOLA	GUINEA	LIBANON	SIERRA LEONE
ARMÉNIE	GUINEA-BISSAU	LIBÉRIE	SOMÁLSKO *
ÁZERBÁJDŽÁN	HAITI	LIBYE	SRÍ LANKA
BAHRAJN	INDIE	MADAGASKAR	STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA
BANGLADÉŠ	INDONÉSIE	MALAWI	SÚDÁN
BELIZE	IRÁK	MALEDIVY	SURINAM
BĚLORUSKO	ÍRÁN	MALI	SVATÝ TOMÁŠ A PRINCŮV OSTROV
BENIN	JAMAJKA	MAROKO	SVAZIJSKO
BHÚTÁN	JEMEN	MAURITÁNIE	SÝRIE
BOLÍVIE	JIŽNÍ AFRIKA	MONGOLSKO	TÁDŽIKISTÁN
BOTSWANA	JIŽNÍ SÚDÁN	MOSAMBIK	TANZÁNIE
BURKINA FASO	JORDÁNSKO	MYANMAR	THAJSKO
BURUNDI	KAMBODŽA	NAMIBIE	TOGO
ČAD	KAMERUN	NAURU	TUNISKO
ČÍNA	KAPVERDY	NEPÁL	TURECKO
DOMINIKÁNSKÁ REPUBLIKA	KATAR	NIGER	TURKMENISTÁN
DŽIBUTSKO	KAZACHSTÁN	NIGÉRIE	UGANDA
EGYPT	KEŇA	OMÁN	UKRAJINA
EKVÁDOR	KOMORY	PÁKISTÁN	UZBEKISTÁN
ERITREA	KONGO	PAPUA-NOVÁ GUINEA	VIETNAM
ETIOPIE	KONGO, DR	POBŘEŽÍ SLONOVINY	ZAMBIE
FIDŽI	KOSOVO	ROVNÍKOVÁ GUINEA	ZIMBABWE
FILIPÍNY	KUBA	RUSKO	
GABON	KUVAJT	RWANDA	
GAMBIE	KYRGYZSTÁN	SAÚDSKÁ ARÁBIE	

Zdroj: MZVČR, 2017b

Seznam států, jejichž občané nepodléhají vízové povinnosti

ALBÁNIE*	CHILE	MOLDAVSKO*	SRBSKO*
ANDORRA	ČERNÁ HORA*	MONAKO	SVATÁ LUCIE
ANTIGUA A BARBUDA	IZRAEL	NIKARAGUA	SVATÝ KRYŠTOF A NEVIS
ARGENTINA	JAPONSKO	NOVÝ ZÉLAND	SVATÝ VINCENC A GRENADINY
AUSTRÁLIE	JIŽNÍ KOREA	PALAU	ŠALOMOUNOVY OSTROVY
BAHAMY	KANADA	PANAMA	TCHAJ-WAN**
BARBADOS	KIRIBATI	PARAGUAY	TONGA
BOSNA A HERCEGOVINA*	KOLUMBIE	PERU	TRINIDAD A TOBAGO
BRAŽÍLIE	KOSTARIKA	SALVADOR	TUVALU
BRUNEJ	MAKEDONIE*	SAMOA	URUGUAY
DOMINIKA	MALAJSIE	SAN MARINO	VANUATU
GRENADA	MARSHALLOVY OSTROVY	SEYCHELY	VATIKÁN
GRUZIE	MAURICIUS	SINGAPUR	VENEZUELA
GUATEMALA	MEXIKO	SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY	VÝCHODNÍ TIMOR
HONDURAS	MIKRONÉSIE	SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	

Zdroj: MZVČR, 2017c

* Občané Albánie, Bosny a Hercegoviny, Černé Hory, Makedonie, Moldavska a Srbska nepotřebují vízum pouze, jsou-li držitelé biometrických cestovních dokladů.

** Bezvízový režim se netýká držitelů tchaj-wanských cestovních dokladů, které neobsahují číslo průkazu totožnosti.

Cestovní doklad cizince nesmí být starší než 10 let a platný nejméně 3 měsíce po opuštění ČR / schengenského prostoru.

Souhlas s prováděním dotazníkového šetření

Věc: Žádost o umožnění dotazníkového šetření

Organizace: Střední škola technická, Přerov, Kouřilkova 8

Adresa školy:

Střední škola technická

Kouřilkova 8

750 02 Přerov

Dobrý den,

jmenuji se Ladislav Petráš a studuji 2. ročník navazujícího magisterského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií - obor sociální pedagogika.

Chtěl bych Vás požádat o spolupráci při výzkumné činnosti. S Vaším souhlasem bych požádal žáky na Vaší škole o vyplnění anonymního dotazníku. Dotazník použiji k výzkumu, který se týká názorů studentů středních škol na přistěhovalectví a jejich přístupu k této problematice. Výzkumné šetření se týká žáků ve věku 15-19 let. Získaná data pak použiji v mé diplomové práci na téma „Postoje studentů středních škol k přistěhovalectví“.

Pokud projevíte zájem o téma mé práce, rád vás následně seznámím s výsledky tohoto dotazníkového šetření.

Děkuji za Váš čas a ochotu.

Ladislav Petráš

S dotazníkovým šetřením:

Souhlasím

Nesouhlasím

Razítko a podpis:

STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ
750 02 Přerov, Kouřilkova 8
IČ: 190 13 833
DIČ: CZ19013833

V Přerově dne : 1. 10. 2016

Mgr. Roman Novotný, zástupce ředitele pro teoretickou výuku